

B

Swarców Gimnazjum

IV realne

1913/14

Biblioteka Jagiellońska

1003046854

400,130

"
- 13 (1913/14)

Stary nasob
P. 13

O STYLU I STYLISTYCE.

Wiele w tej rozprawce wypowiedzianych sądów tłumaczy się z jednej strony estetycznym systemem Benedykta Crocego, z drugiej teorią Wilhelma Humboldta o języku i jego objawach¹) Z góry o tem uprzedzam, a po szczegóły odsyłam do obszerniejszej pracy o filozofii najwybitniejszego dziś we Włoszech pisarza, którą ogłoszę wkrótce, może równocześnie z tym artykułem. Znajdzie się tam miejsce na krytyczne uwagi i na uzasadnienie wielu twierdzeń, które tu swą zwięzłością razić będą²).

Nie jest moim zamiarem zestawienie wszelkich prób rozwiązania stylistycznego problemu; wystarczy wskazać na sumienne recenzje Th. Poppego w *Jahresbericht für neuere deutsche Literaturgeschichte* i Ch. Ballego w *Kritischer Jahresbericht für die Forts. der romanischen Phil.* (od tomu XI 189, n.).

Odczyt W. Söderhjelm: *Stil-Aesthetik und Stilstudien* (Neuphilologische Mitteilungen, Helsingfors 1909, str. 13—28) daje zwięzły obraz usiłowań romanistów; książce O. Östergrena: *Stilistisk Språkvetenskap* (Stockholm 1908) zawdzięczam wiadomości o stylistyce w filologii nordyjskiej; dzieło R. M. Meyera: *Deutsche Stilistik* (München 1913²), zresztą bezbarwne i szablonowe, uwzględnia z zamyśleniem niedostępną mi po większej części amerykańską i angielską literaturę przedmiotu.

¹ B. Croce: *Estetica come scienza dell' espressione e linguistica generale*, Bari 1912⁴; W. Humboldt: *Über die Verschiedenheit des menschlichen Sprachbaues* (do czego por. M. Scheinert: *W. v. H's Sprachphilosophie*, Lipsk 1908: odbitka z *Archiv f. d. gesamte Psychologie* XIII 3).

² Tymczasem zob. bibliografię prac krytycznych o Crocem w książce Gius. Prezzoliniego: *B. C. Neapol* 1909, str. 107 n.

I.

Stylistyka w pojęciu klasycznej starożytności była albo zbiorem praktycznych przepisów poprawnego, estetycznie skutecznego wystowienia, albo apriorycznym systemem krytyki literackiej. W obu wypadkach nie miała z nauką nic wspólnego; mimo to jej duch, a przedewszystkiem zewnętrzne symbole jej uogólnień, t. zw. tropy i figury, przetrwały wieki, znajdując jeszcze dzisiaj wielu gorliwych wyznawców. Fr. Colagrosso na nich oparł obronę dawnej dyscypliny (*Studii stilistici*, Livorno 1909); G. Gröber przypisał im głębszą psychologiczną wartość (*Grundriss d. roman. Philol.* I 209 n. ¹); nawet E. Elster zatrzymał dawny schemat, ubrawszy go w nęcące nazwy wundtowskiej filozofii (*Prinzipien der Literaturwissenschaft II: Stilistik*, Halle a. S. 1911). Wspominam tylko najważniejsze, samodzielnie przemyślane objawy tradycyjnego kierunku; nie zapuszczam się w szczegółową krytykę błędów skostniałej i zmechanizowanej teorii ²).

Nikt nie domaga się wytępienia ogniem i mieczem ogólnie przyjętych nazw „tropów“ i „figur“. Nazwy pozostać mogą, o ile używać się ich będzie jako konwencyonalnych znaków, z pełną świadomością ich prowizorycznej wartości, bez uroszczeń do oceniania z ich pomocą istotnej treści twórczości artysty. Zasadniczy błąd dawnej stylistyki na czem innem polega. Zajmując się wyłącznie t. zw. ozdobną formą literackiego języka, uważali starożytni erudyci pozbawioną „ozdób“ mowę codziennego życia za wytwór jakościowo różny: innemi słowy pojmowali różnicę stopnia i ilości jako różnicę jakości i istoty. Otóż można się spierać, czy język jest zawsze i wszędzie prawdziwą poezją, jak chciał Vico ³) i jak dzisiaj przyjmuje wielu, czy też poezya tkwi wprawdzie potencjalnie w języku „jako jego moment istotny“, ale tylko „w pewnych warunkach staje

¹ Por. B. Croce: *Problemi di estetica* (Bari 1910) str. 143 n. i 156 n.; Fr. Colagrosso: *Studii stilistici* 66 n.

² Zob. B. Croce: *Estetica* 79 n. i 496 n.; *Breviario di estetica* (Bari 1913) 64 n.; K. Vossler: *Idealismus und Positivismus in der Sprachwissenschaft*, Heidelberg 1904, *passim*; M. Rossi: *Contro la stilistica*, Firenze 1906 (do czego por. *Archiv f. d. Studium der neu. Spr.* CXVIII 253 — 7).

³ Zob. B. Croce: *La filosofia di Giambattista Vico* (Bari 1911) str. 45 n.

się momentem głównym, zasadniczym¹⁾. W każdym razie wiemy dobrze, że wiązana, ozdobna forma poezji nie wyróżnia jej jeszcze od prozy jako jakościowo odrębnego działu uzewnętrzniania pomysłów człowieka: poezję od prozy dzieli treść, tak samo jak treść poznania ludzkiego dzieli wytwory sztuki od zdobywczy wiedzy²⁾. Przenośnia nie jest własnością poetyckiego języka, lecz elementarnym środkiem słowotwórstwa każdej mowy; przykładów na „tropy“ dostarcza każda chwila najbanalniejszych nawet wypowiedzi³⁾. Co więcej, niejednokrotnie skomplikowane na pozór zjawiska literackiej estetyki mają odpowiedniki w aktach potocznego języka. Jeden wypadek zamiast szeregu podobnych. T. zw. *synestezję* (słyszenie barwne i t. d.) uważają niektórzy za objaw zgoła wyjątkowy, właściwy tylko preczulonym jednostkom, charakterystyczny dla nowszej i najnowszej liryki⁴⁾. Prawdopodobniej jednak jest to zjawisko stosunkowo częste⁵⁾, któremu należy przypisać wiele przenośni naszego słownika (por. K. Appel: *Spraw. tow. nauk. warsz.* III 2, str. 9). Jeżeli dziecko powie słyszę zamiast widzę (przykłady u C. i W. Sternów: *Die Kindersprache*, Leipzig 1907, str. 88), to można się tu jeszcze dopatrywać mimowolnej pomyłki, wywołanej niezbyt dokładną, ale niezaprzeczoną współrzędnością pojęć⁶⁾. Kiedyindziej niezwykle nazwanie zmysłowego wrażenia

¹ E. Leszczyński: *Harmonia słowa* (Kraków 1912) str. 26 n. Jest to pogląd H. Bergsona, zob. *Le Rire* (Paryż 1900) str. 153 n. a tłumaczenia polskiego (Lwów 1902) str. 114 n. Podobnie mniemał zresztą także W. Humboldt, por. Scheinert: *Humboldts Sprachphilosophie* str. 30.

² Najwyraźniej B. Croce: *Estetica* 31 i 385. Por. jednak już przedmowę do „*Odes et Ballades*“ W. Huga (1822) i co o tem mówi Guyau: *L'art au point de vue sociologique* (1906?) str. 162 — 3. Nieinaczej Elster: *Prinzipien* 277 — 8 i J. Tenner: *Estetyka żywego słowa*, str. X — XI. Dzieje fałszywych poglądów na formalną różnicę poezji i prozy przedstawia pilnie B. Petermann: *Der Streit um Vers und Prosa*, Halle a S. 1913.

³ A. Darmesteter: *La vie des mots* (Paryż 1889) str. 63 n.; Wundt: *Völkerpsychologie* I, 2, str. 438 n.; J. Rozwadowski: *O poezji w języku* (*Język polski* I, 210 — 14).

⁴ W. Heinrich: *Psychologia uczuć*, str. 248 uwaga; J. Tenner: *Estetyka żywego słowa*, str. 269 — 76.

⁵ Por. Ch. Rossignaux: *Essai sur l'audition colorée*; streszczenie w *Prze-głądzie filozoficznym* IX (1906) str. 311 — 2.

⁶ R. Meringer: *Aus dem Leben der Sprache* (Berlin 1908) str. 118; A. Risop: *Begriffsverwandtschaft und Sprachentwicklung* (Berlin 1903) str. 34 — 9 (= *audire + videre*).

polega na odrębnej apercpcji zjawiska ¹⁾, jest spowodowane wpływem obcego języka ²⁾ lub jest środkiem celowej ironii ³⁾. Są jednak wypadki, które tłumaczyłbym bez wahania swoistą odmianą synestezy: n. p. rozszerzenie przymiotów cechujących wrażenia określonego zmysłu na ogół wrażeń ⁴⁾, albo stałe stosowanie nazwy funkcji jednego zmysłu na oznaczenie działalności zmysłu innego ⁵⁾.

Wszelkie więc środki poetyckiej techniki żyją w języku, który jest w zasadzie, tak jak poezya, nieustanną twórczością. Rozłam między stylem prozy a stylem poezyi jest następstwem dziejowej ewolucyi; jest tylko rozłamem stopnia, nie jakości; jest też w różnych językach różny. Minimalny w angielskim ⁶⁾, nieznaczny we francuskim ⁷⁾, był ogromny we włoskim aż do rewolucyjnej reformy Manzonięgo.

¹ N. p. włoskie *vedere la messa*: „słuchać nabożeństwa“.

² U Brantóma *voir dire* zamiast *ouïr dire*, por. Brunot: Hist. de la langue franç. II. 208.

³ N. p. „j'avais un fauteuil... dans un petit coin peuplé de vieux habités qui n'écoutent que le ballet“ (Halévy: La famille Cardinal, chap. 3). Ten sam zwrot spotykam u pani Staël: „en Italie ..on n'écoute que les airs et le ballet. C'est avec raison que je dis (que) l'on n'écoute que le ballet, car...“ (Corinne VII 2).

⁴ N. p. fr. *doux* w odniesieniu do barw, melodyi lub zapachu i t. d. i t. d.: por. Appel l. c.; H. Paul: Prinzipien 497; W. van Helten Zeitschr. f. deutsche Wortf. XIV (1913) str. 164 — 5; B. d. Courtenay: Zbornik u slavu Jagića str. 583.

⁵ Por. włoskie *sentire* „czuć i słyszeć“, pod którego wpływem w koloniach nowogreckich we Włoszech *kúo* (ἀκούω) znaczy także „czuję“ (Journal of hellenic studies X 18), a niem. *hörn* w Lusern (koło Werony) „riecken, merken“ (por. Beiheft 43 z. ZRPh. str. 4). Serbo-chorw., ruskie i słow. *čuti* „czuć i słyszeć“ (Berneker EW. 162); polskie gwarowe *czuć* „ts“ (Karłowicz SGP I 289). Naodwrot moraw. *slyšet'* „czuć“ (Bartoš); wschodnio-galicyjskie *słyhać* „ts“ (Język polski II 51). Niem. w 18 wieku *föhlen* „tasten“ (R. Hohenemser Zeit. f. allg. Aesthetik VI 405 — 6); u Herdera *Gefühl* „Getast“ (J. Cohn: Allg. Aesth., str. 96); niem. gwarowe *schmecken* „riecken“ (Kluge EW. 405); albańskie *ameze* „zapach i smak“ (Jokl: Studien z. alb. Et. str. 3). Por. wreszcie lit. *matyti* i co o tem mówi Rozwadowski (Spr. Ak. Umiej. XIII 5, str. 2). Inne wypadki omówię gdzieindziej.

⁶ Zob. R. M. Meyer: Deutsche und englische Dichtersprache (Archiv. f. d. St. der neu. Sprachen CXX, str. 9 n.); Coleridge: Biografia literaria, chap. XVI (Everyman's library, str. 176), gdzie porównuje pod tym względem język angielski z włoskim (por. do tego uwagi F. Olivera w Fanfulla d. domenica 1914 Nr 3). O zapatrywaniach Wordswortha zob. R. Dyboski: Romantyzm a krytyka dzisiejsza w Anglii (Lwów 1911) str. 11 n.

⁷ Por. G. Carducci Opere IV 256; K. Vossler: Frankreichs Kultur im Spiegel seiner Sprachentwicklung (Heidelberg 1913) str. 109 — 10.

Dawna stylistyka, płód greckich sofistów, wspiera swą treść w zupełności na przeciwstawieniu t. zw. pięknego mówienia mowie jedynie poprawnej, zgodnej z gramatyką (ὀρθοῦς ἐπεια). Zapoznając właściwą naturę języka, spogląda na twórczość artysty pod ciasnym kątem widzenia pedantycznych kanonów, t. j. tropów i figur. Zamiast odczuć i zbadać, liczy i sporządza bezduszne statystyki, zasługując w zupełności na cierpki przytyk Vosslera, że jest „filologią ze zapachem cmentarza“.

II.

O innej stylistyce myślał J. Ries, pisząc swą rozgłośną książkę: „Was ist Syntax?“ (Marburg 1894). Uwagi uzdolnionego polemisty znalazły wiele, zbyt może wiele oddźwięku wśród niemieckich uczonych (zob. R. Pestalozzi: Syntaktische Beiträge I, Teutonia XII 1909), którzy zaczęli w ich świetle burzyć tradycyjne poglądy. W myśl wywodów A. Toblera (Herrigs Archiv CIII 244 n.), napisał F. Strohmeyer ciekawe dzieło: „Der Stil der französischen Sprache“ (Berlin 1910). Użył metody szczerze i wyłącznie porównawczej, zestawiając pilnie właściwości francuskiego języka z niemiecką. Celem dociekań miało być wydobycie charakterystycznych cech danej mowy, w których świetle można by dotrzeć do podstaw francuskiego języka, do jego stylu.

Stylistyka więc byłaby w pojęciu Strohmeyera nadbudową gramatyki, uogólnieniem uogólnień gramatycznych, z tem zastrzeżeniem, że się wszystko rozważa z niemieckiego stanowiska. Zapytać się jednak godzi, czy tak zrozumiana stylistyka ma prawo do tej nazwy i do autonomicznego istnienia wśród różnych działów filologii: jest przecież niczem innym jak tylko skondensowanym skrótem gramatyki, od której w zupełności zależy i z której całą swą treść czerpie. Porównawcza zaprawa naukowej korzyści nie przyniesie, wprowadza natomiast dużo subiektywnych, dowolnych elementów; jest bowiem oczywiste, że ten t. zw. styl francuskiego języka okazałby się innym dla Polaka, a innym dla Anglika, niż dla Niemca. Ze zmianą punktu obserwacji zmienia się całkiem wynik stylistycznych dochodzeń. Stąd też próba niemieckiego badacza ma raczej praktyczną wartość dla Niemca uczącego się francuskiego języka, nie wykazuje zaś wcale głębszej naukowej podstawy. Gruntowne uwagi

krytyczne Ch. Ballego (Herrigs Archiv CXXVIII 87 n.) oceniają — zdaniem mojem — sprawiedliwie zasadnicze błędy pomysłów Strohmejera.

Bally wytworzył sobie odmienne, nierównie ciekawsze pojęcie stylistyki; można je zbijać i odrzucić, ale nie godzi się go pominąć milczeniem lub zbyć niedojrzałym ogólnikiem. Nie będę się tu rozwodził nad „Précis de stylistique“ (Genève 1905), który był szkicem i niezbyt jeszcze przemyślanym wstępem do „Traité de stylistique française“ (Heidelberg 1909); wydana codopiero książka: „Le langage et la vie“ (Genève 1913) uzupełnia poprzednie wywody, wspierając je na szerszej lingwistycznej podstawie.

Bally wyróżnia w jaskrawy sposób w mowie ludzkiej element intelektualny od pierwiastków uczuciowych: pierwszym zajmuje się gramatyka, drugie rozważa stylistyka. Ta ostatnia więc nauka analizuje tylko te fakty językowe, które można uważać za wolne od celowej refleksyi. Z tego wynika zarazem, że uczuciowe środki literackiej dykcji nie wchodzą w zakres stylistyki Ballego: są bowiem kierowane świadomym celem estetycznej twórczości. Książka genewskiego pisarza wnika wyłącznie w potoczny, nieświadomy (rzekomo) tok naszego języka¹).

Każdy odczuwa, jak nienaturalnem i fałszywem jest chemiczne niemal dzielenie wiecznie litej i syntetycznej mowy człowieka. Oczywiście przesadąby było zapoznawać intelektualną stronę języka i powtarzać modny dzisiaj frazes, że „logika i język nie mają nic z sobą wspólnego“, że „to dwa dyametralnie przeciwne światy“²). Kwestya to zbyt trudna, aby ją rozstrzygnąć w kilku apodyktycznych wyrazach³). W każdym razie nie wydaje mi się możliwem zaprzeczyć, że element intelektualny tkwi w każdym naszym powiedzeniu; inaczej wszelka systematyka lingwistyczna byłaby z góry wykluczoną, a ciągle mnożące

¹ Stąd przeciwstawienie: „le style“ i „la stylistique individuelle“; por. Traité str. 18 n.; Le langage et la vie str. 48 n.

² H. Morf. por. O. Jespersen: Sprogets logik (Kopenhaga 1913) str. 5.

³ Por. n. p. niezwykle bystre uwagi E. Husserla: Logische Untersuchungen II (Halle 1901), str. 286 i oczywiście zapatrywania H. Steinthala, zwięźle rozważone przez B. Crocego w czasopiśmie La Critica III (1905), str. 531 n. (Problemi di estetica, str. 172 n.)

się nowe próby logicznego schematu gramatyki ¹⁾ — tragikomicznym nieporozumieniem.

Z drugiej strony typ czysto rozumowych konstrukcji języka jest teoretyczną fikcją Ballego: nikt nie zna takich wypadków. Nawet umiejętna proza wykazuje wiele indywidualnych, z uczuciowością uczonego związanych składników, jak to doświadczalnie uzasadnił O. Rutz: „Musik, Wort und Körper als Gemütsausdruck“ (Leipzig 1911) str. 200—4. Świetny styl filozoficznych wywodów Taina tętni życiem i siłą afektu: owszem — z jego teorematów niewiele się utrzymało, styl jednak zostanie zawsze jako świadectwo bujnego umysłu ²⁾.

Z pełnym uznaniem dla istotnie głębokiej i oryginalnej książki Ballego musimy mimo wszystko odmówić jego „stylisycy“ tytułu do samodzielnej nauki. Jest ona — jak słusznie zaznaczył Ch. B. Sechehaye ³⁾ — tylko gramatyką, z którą dzieli w zupełności przedmiot badania, t. j. fakty ekspresji językowej. Kładąc zaś wyłączny nacisk na uczuciowe przejawy języka jest tak samo połowiczną gramatyką, jakby nią była nauka rozpa-trująca tylko intelektualne kierunki ludzkiej mowy.

III.

Nie tu miejsce rozwodzić się nad dziejami rozwoju (a po-niekąd zastoju), przez który przechodziło w ciągu wieków pojęcie stylu. Zapatrywania poetów są cenne, rozmaite formuły estetów nieraz bardzo ciekawe ⁴⁾: dla mnie stylem jest indywidualny sposób estetycznej ekspresji ⁵⁾. Zgadzam się więc zupełnie na głębokie zdanie Oskara Wilda: „niema sztuki, gdzie

¹ N. p. jedna z ostatnich O. Jespersena wyłożona w *A modern english grammar II* (Syntax, Heidelberg 1914), str. 1 — 15.

² A. Albalat: *Les ennemis de l'art d'écrire* (Paryż 1905), str. 103 n.; M. Sobeski: *Przędziwo Arachny* (Kraków 1909) str. 59 n.

³ *Mélanges de linguistique offerts à Saussure* (Paryż 1908), str. 155 n.

⁴ S. Mattias: *Il concetto dello stile nella letteratura italiana*, Livorno 1912; E. Castle: *Zur Entwicklungsgeschichte des Wortbegriffs Stil* (Germ.-rom. Monatsschrift 1914, str. 153 — 160), gdzie uwzględniono po części także pojęcie stylu niefilologicznego.

⁵ K. Vossler: *Positivismus und Idealismus*, str. 15 — 16; *Sprache als Schöpfung und Entwicklung*, str. 82 n.; *Die göttliche Komödie I 284*. — B. Croce: *Problemi di estetica*, str. 145 n.

niema stylu, a niema stylu, gdzie niema jednolitości, a jednolitość może być tylko dziełem jednostki“¹⁾. Oczywiście zwolennik psychologii Wundta i jego szkoły nie przyjmie takiej definicji; dla niego tak pojęta stylistyka byłaby patologią języka, badaniem zбочzeń i ułomności. Kto wytworzył sobie fikcję zbiorowej duszy ogółu mówiących, tego zajmuje tylko norma i szablon²⁾. W istocie jednak lingwistyczny ogół jest abstrakcją, jednostka rzeczywistością: indywidualny sposób językowego wyrazu czyli styl stanowi jedyny przedmiot konkretnego badania, mowa zaś jako objaw zbiorowy może być tylko wypadkową stylów, wytworem społecznego współżycia jednostek. W tem oświetleniu gramatyka rozważa powszechny sposób mówienia, stylistyka jest nauką o stylach t. j. o indywidualnych formach języka. Obie dyscypliny mają autonomiczne pole badania, ale obie uzupełniają się wzajemnie³⁾.

Przez „estetyczną“ ekspresję nie rozumiem bynajmniej „ozdobnej“, „literackiej“ odmiany języka; mam na myśli estetykę w pojęciu B. Crocego, z którą polemizować można i w kilku punktach trzeba, ale pod warunkiem, że się jej treść rozumie, względnie chce rozumieć. Często tak nie jest, a najczęściej w piśmiennictwie polskim, gdzie z małymi wyjątkami⁴⁾ o książce włoskiego filozofa zamieszcza się kilkuwierszową przeważnie ujemną uwagę. Tu wystarczy zaznaczyć, że podstawą estetyki Crocego jest wyłącznie teoria poznania; wszelka polemika ze stanowiska psychologii chybia celu i godzi w próżnię.

¹⁾ Tak tłumaczy M. Feldmanowa (O. W. Dyalogi o sztuce, Lwów 1906) = „there is no art where there is no style, and no style where there is no unity, and unity is of the individual...“ (Intentions p. 102).

²⁾ Por. określenie jednostki, jakie daje uczeń Wundta, O. Dittrich, w rozprawie: „Die Grenzen der Sprachwissenschaft“ (Neue Jahrbücher XV, 1905, str. 89—90): indywiduum jest przedstawicielem i częścią ludzkości, jako przedstawiciel ludzkości wykazuje szereg wspólnych z powszechnością rysów, które bada psychologia; jako cząstka ludzkości objawia niektóre odstępstwa, interesujące tylko patologa.

³⁾ „We cannot escape grammar when we study style. We cannot escape style when we study grammar“, B. L. Gildersleeve (American Journal of Philology XXIII, 1902, str. 6).

⁴⁾ Do nich należy piękne studium p. Z. L. Zaleskiego: O pierwszym spojrzeniu na dzieło i twórcę (w zbiorze „Dzieło i twórca“, Warszawa 1914, str. 229 n.; o Crocem szczególnie str. 356 n., 370 n.).

Nietylko artysta, ale każdy człowiek tworzy swój język: świadomość tedy aktów mówienia, a więc i stylu, jest ściśle związana z warunkami twórczości wogóle. Wiadomo, jak wiele i jak różne dano odpowiedzi na to arcyważne zagadnienie; dość zajrzeć do zestawień M. Sobeskiego w „Interludiach“ (1912, str. 153 n.). Jeżeli jednak wyznania artystów ¹⁾ nie są bezwzględnie wiarygodnym świadectwem ²⁾, jeżeli nieświadomość poszczególnych momentów tworzenia może polegać na złudzeniu lub być wtórnym objawem ³⁾, to nikt nie będzie i w języku widział wyłącznie instynktowego, automatycznego odruchu. Owszem — wielu docenia z naciskiem rolę języka jako wyrazu świadomości ⁴⁾, wielu przyjmuje, że żaden proces mówienia, nawet żadna drobna zmiana fonetyczna, nie dzieje się bez udziału — wprawdzie nie logicznej refleksyi, lecz przynajmniej intuicyi, która jest jedną z podstawowych form poznania, zatem aktem świadomym. Tak Croce ⁵⁾ i Vossler, tak Rozwadowski, który wyraźnie zaznacza: „To co jest nieświadomą stroną rozwoju językowego, to jest tylko automatyzacją pierwotnie świadomych przebiegów (Eos XVI 43, Język polski II 35).

W tem też znaczeniu rozumiałe jest stanowisko Crocego i Vosslera, dla których stylistyka jest w całości estetyką, t. j. nauką o objawach ekspresyi jako formach intuicyjnego poznania. Zrozumiałem jednak tylko z zastrzeżeniem, że się razem z nimi uważa za przedmiot stylistyki w pierwszym rzędzie mowę wewnętrzną ⁶⁾, abstrahując od jej uzewnętrznienia t. j.

¹ Por. bibliograficzne notatki w świetnej pracy O. Behaghela: *Bewusstes und Unbewusstes im dichterischen Schaffen* (Giesen 1906, str. 41 — 42).

² M. Sobeski *Uzasadnienie metody obiektywnej w estetyce* (Kraków 1910), str. 80.

³ A. Heilpern: *Przyczynki do psychologii twórczości* (Lwów 1912) str. 165 — 206.

⁴ H. Bergson: *L'évolution créatrice* (1910⁶⁾ str. 199; Cohen: „In der Sprache erst wird das Bewusstsein mündig“ (*Logik*, str. 275). Tak rozumiem także przypuszczenie Rozwadowskiego, *Wortbildung und Wortbedeutung* str. 104 (porównaj odnośnie do tego uwagę W. Lehmana, *Germ.-rom. Monatsschrift* 1912, str. 678). Pomijam znane wywody Steinthala.

⁵ Wobec czego argumenty J. Visinga (*Mélanges Wilmotte* str. 827 n. „La stylistique est-elle possible“?) są zgoła zbyteczne; kwestya refleksyi artysty jest zagadnieniem techniki, nie istoty jego twórczości.

⁶ Pojętą w myśl W. Humboldta, por. cytaty w studjum Scheinerta str. 6 — 8 i K. Borinski: *Der Ursprung der Sprache* (Halle 1911) str. 16 n. Nieobo-

dźwięku, gestu i gramatycznej wartości¹⁾). Kto jednak w zakres lingwistyki wciąga również i te fizyczne zjawiska, ten musi wyjść także poza obręb estetycznych rozważań i domagać się dla językoznawstwa samodzielnej metody.

W żadnym jednak wypadku stylistyka nie będzie równoznaczną z gramatyką, od której ją dzielią te same mniej więcej momenty, jakie wyróżniają filologię od lingwistyki, a w ostateczności nauki historyczne od nauk przyrodniczych.

Są to zbyt znane szczegóły, żeby je tu wyczerpująco rozwinąć; wystarczy przypomnieć zasadnicze punkty, z odwołaniem się zresztą na wyczerpującą polemikę H. Rickerta i O. Walzla, streszczoną niedawno w ważnym artykule J. Petersena (German.-roman. Monatsschr.ft 1914, str. 135 n.). Filologia jest nauką historyczną w zupełności i bez ograniczeń; bada indywidualności, łączy je w większe indywidualne skupienia, nigdy — nawet w uogólnieniach — nie traci z oka jednostki. Lingwistyka jest także częścią humanistycznych teorii, ale z tendencją metod przyrodniczych: dąży do wykrycia najprostszych i najogólniejszych formuł, w którychby można objąć różnorodną całość indywidualnych przejawów. Stylista musi być filologiem: przenikając każdy, najdrobniejszy odbłysek językowej twórczości jednostki, notuje wszystko i objaśnia wszystko. Jeżeli gramatyka zmierza przedewszystkiem do wykrycia pewnej powszechności, a więc do stwierdzenia wypadkowej niezliczonych wahań wiecznie w stanie rozwoju znajdującej się mowy, stylistyka wsłuchuje się w każde drgnienie, chwytła na gorącym uczynku każde odstępstwo od normy. Czyni zaś to zawsze ze świadomością duchowego początku języka, więc nie pozwala się zastąpić eksperymentalnem językoznawstwem, które posługując się fonografem czy inną maszyną, stwierdza fakty, ale ich nie objaśnia, bo nie umie. Stylistyka dostarcza materiałów gramatyce, którą warunkuje i wyprzedza; jest w stosunku do niej nauką niższego rzędu, tak jak indywidualny styl osobnika stanowi tylko szczegół w procesie

jętne są uwagi K. Appla w artykule: Poczucie językowe w oświeceniu pisowni (Wychowanie w domu i szkole III, 1910, str. 414 n.).

¹⁾ „Die physischen Phänomene können als unwesentlich hinweg gedacht werden“, K. Vossler: Sprache als Schöpfung und Entwicklung, str. 46.

krystalizowania się nowych cech języka, jako instytucji społecznej. A więc naprzód konkretne wywody stylistyczne, potem gramatyczne abstrakcje¹⁾. Oczywiście mówię ciągle o gramatyce umiejętności, to znaczy — historycznej; nawet gramatyka szkolna — o ile chce mieć naukową wartość — jest tylko ostatnim rozdziałem dziejowego rozwoju języka, bez uroszczeń do trwałego bytu. Gramatyka normatywna, która chce stwierdzać, jak się dzisiaj, jutro i zawsze mówić powinno, jest szkodliwym absurdem: usiłuje bowiem spętać rozpęd twórczości języka, który ciągle i mimo wszystko się rozwija.

Przed jednym nieporozumieniem trzeba jeszcze przestrzedz. Zbyt często za styl uważa się wyłącznie indywidualne właściwości składniowe pisarza. Dla R. M. Meyera stylistyka jest rodzajem planowo stosowanej składni (Deutsche Stilistik, München 1913², str. 62; jeszcze wyraźniej w artykule: Der Aufbau der Syntax, Germ.-rom. Monatsschrift 1913, str. 645); J. Haas z podobnych wychodząc przesłanek przeciwstawia składnię stylowi (Grundlagen der franz. Syntax, Halle 1912, str. 7 — 10); Gröber określa styl jako *syntaxis figurata* w odróżnieniu od codziennej *syntaxis regularis* (Grundriss I 209); zob. wreszcie wywody E. Herzoga: Zs. f. franz. Spr. XXIX² 281 i Festschrift Meyer-Lübke I. 78. Niewątpliwie zdanie jest ostateczną jednostką mowy ludzkiej, więc i stylistyka jest w zasadzie nauką o indywidualnym kształtowaniu zdania. Jeżeli jednak nie chcemy z praktycznych względów zrywać z dzisiejszą systematyką lingwistyki, to (wraz z cytowanym już Riesem) przyznamy, że badania stylistyczne biegną równoległe z całą rozciągłością działów gramatycznych: obejmują więc także głosownię, słowotwórstwo (zob. L. Spitzer, Beiheft z. ZRPh 29), wszelkie jednym słowem objawy językowej ekspresji.

Oto jeden z charakterystycznych przykładów. Jak wiadomo, akcent wypada zaliczyć do najważniejszych czynników rozwoju języka; jest on podstawą fonetycznych przebiegów, ich zewnętrzną, najbliższą naszej obserwacji przyczyną. Coraz jaśniej zdajemy sobie sprawę, że rytm nie tylko we wierszu, ale też w niewiązanej mowie wpływa w wysokim stopniu na dobór i szyk

¹⁾ Zob. Ch. A. Secheyaye: La stylistique et la linguistique théorique (Mélanges Saussure, 1908, str. 155 n.) str. 182 — 3; K. Appel: Spr. Towarz. nauk. warsz. III, 2, str. 14.

wyrazów, rozstrzygając niejednokrotnie o żywotności formy gramatycznej. Badania pod tym względem są dopiero w zaczątkach, zwłaszcza w odniesieniu do polszczyzny; najdalej postąpiły w filologii angielskiej, do nich więc odsyłam¹⁾. Pomysły Vosslera, bardzo ciekawe i bystre, nie przestały być dotychczas jedynie ponętną hipotezą. Tyle przecież wiadomo, że ze zmianą akcentu, a z nim rytmu, trzebaby oczekiwać stanowczych przewrotów w ogólnej budowie języka.

Gramatyka francuska stwierdza powszechnie przeprowadzony oksytonizm akcentu: objaw ciągnący się od pierwszych zabytków do dnia dzisiejszego, obowiązujący dla wszystkich obcych zapożyczeń. Stylistyka nie zadawała się tem twierdzeniem; interesując się mową każdej jednostki, zapisuje uchylenia od normy akcentowej. Materiał już dzisiaj przedstawia się bogato. Wiemy, że w uczuciowo podnieconym stanie niemal ogólnie wyróżnia się przyciskiem nie ostatnią, lecz nagłosową zgłoskę wyrazu²⁾; że istnieje kategoria słów (z końcową samogłoską nosową), gdzie przeniesienie akcentu nie zależy nawet od emocyi osobnika; wreszcie że w dzisiejszych gwarach akcent zgłoski początkowej zdaje się być bardzo częstym zjawiskiem³⁾. Stylistyka więc obserwując te fakty, może już obecnie uznać pewną tendencję Francuzów do zmiany rytmu mowy; są to jeszcze wszystko niesprecyzowane, jednostkowe przebiegi, ważne jednak dla gramatyki, która zajmie się nimi jako cennym materiałem, jeżeli indywidualne dotychczas odstępstwa przeważą i staną się kiedyś normalną cechą języka.

Przypuszczam, że opisany tu szczegół wystarczy do zrozumienia, jak sobie wyobrażam podział pracy między dwiema rozważanemi naukami.

¹ Por. O. Jespersen: *Growth and structure of the english language*, 1912², str. 232—3; R. Dyboski: *Literatura i język średniowiecznej Anglii* (Kraków 1910), str. 134; poza tem literaturę przedmiotu przytacza F. Stroheker: *Doppelformen und Rhythmus bei Marlowe und Kyd* (Heidelberg 1913), str. IX—XI.

² Bally: *Traité* str. 268 n.; E. Herzog: *Historische Sprachlehre des Neufrenzösische* (Heidelberg 1913), str. 64 n.

³ Por. *Atlas linguistique de la France*, passim i E. Herzog: *Neufrenzösische Dialekttexte*, Einl. str. 1.

IV.

Nie łatwe jest wskazanie, jakimi drogami powinna zmierzać stylistyka, aby swój cel spełnić. Z góry wszakże przewidzieć można, że indywidualność mówiącego przebija się w stylu jako syntetyczna jednolitość wśród mnogości językowych środków. Nie wystarczy tedy opisanie zauważonych właściwości, lecz trzeba dążyć do wyrobienia sobie zrównoważonego poglądu na całość. Analiza będzie tymczasowym, choć niezbędnym środkiem metodycznym, celem jednak zawsze — synteza. Stylistyka przeto nie tylko opisuje, ale przede wszystkim objaśnia; nie zadawała się stwierdzeniem faktu, ale pyta o jego powody. Że zaś wszelki objaw językowy ma zawsze jakąś estetyczną (tj. z duchową indywidualnością mówiącego związaną) przyczynę, więc stylistyczne badania w pierwszym rzędzie szukać będą pomocy w tej tak pojętej estetyce. Wynika z tego, że żywcem od nauk przyrodniczych przejęte metody zawodzą i nie prowadzą do celu. Minął czas dopatrywania się w języku przyrodniczego organizmu, który wolno było rozcinać i na cząstki rozdrabniać, badać ze skalpelem bezdusznej analizy. „Linguistic is biology, not anatomy“, jak słusznie podnosi C. Lawton (*Classical Review* XIV 383).

Język jako objaw życia w rozwoju jest zawsze czemś syntetycznym i całem; rozrywać tej całości na strzępy, przystępować do niej z szufladkową tendencją rozkładania wszystkiego na niezliczone rubryki — nie zechce nikt, kto wyrobił sobie głębszy nieco pogląd na istotę języka. Jeżeli mimo to analizujemy i dzielimy, to czynimy to tylko ze świadomością prowizorycznej wartości takiej metody, z braku innych — niestety dzisiaj jeszcze nieznanych. Zresztą dosyć rzucić okiem na szczególnie bystre wywody W. Diltheya, aby zająć od razu sprawiedliwe stanowisko wobec tej niezwykle doniosłej sprawy; zob. *Ideen über eine beschreibende und zergliedernde Psychologie* (Sitzb. Akademie Berlin 1894, str. 1313 n.), po części streszczenia Z. Łempickiego (w *Przeglądzie filozoficznym* XVII, 1914, 96 n.¹).

¹ Z tych powodów razi mnie nieco przedmowa do doskonałej zresztą i wzorowej pod każdym względem książki R. Dyboskiego: *Tennysons Sprache und Stil* (Wien - Leipzig 1907): jest tam mowa o zastosowaniu opisowej metody przyrodniczej do badań stylistycznych (str. VIII.).

Inne pole działania innej wymaga metody. Modne swojego czasu statystyki form językowych dają pewne korzyści dla gramatyki, są nawet tu i ówdzie konieczne, dla ocenienia jednak stylu są niemal bezprzedmiotowe ¹). Liczyć nie wystarcza, trzeba ważyć i oceniać. Czyż wiele nowych szczegółów do przeniknięcia stylu Słowackiego dały sumienne zresztą obrachunki jego przenośni czy wykrzykników (RWF. XLVI 193 n.; Przew. nauk. liter. 1911 str. 27 n.). Każdy element artystyczny trzeba wytłumaczyć, o każdym zapytać się, dlaczego jest taki, dlaczego w tem a nie w innym zjawia się miejscu. Zadanie ciężkie, ale postulat konieczny; stylistyka też jest jedną z najtrudniejszych nauk, wymaga bowiem nie tylko pilności, ale głębokiego odczucia i zdolności przenikania na wylot indywidualnych cech badanego pisarza.

Matematyczne próby ujęcia stylistycznych problemów nie przyniosły owoców. Nawet system stylometrii Lutosławskiego nie jest bynajmniej nienaruszalną konstrukcją. Jego słynne „prawo stylistycznego pokrewieństwa“ (The origin and growth of Plato's Logic, str. 152) spotyka się z powątpiewaniem i krytyką wielu; wyniki zaś tej teorii nie stanowią do dnia dzisiejszego podwaliny do naukowego pewnika (por. H. v. Arnim: Sitzungsberichte Akademie d. W. Wien CLXIX, 1912, 3, str. n. ²).

W ostateczności trzeba wyznać, że dotychczasowe metody nie są doskonałe. Zajmujemy się jeszcze ciągle zwyczajnem opisywaniem faktów, umiemy niewiele objaśnić, a już zgoła nikt nie zdołał podać syntetycznego obrazu stylu jakiegokolwiek artysty. Cóż bowiem jest owym najistotniejszym elementem języka, w którym odzwierciedla się w całości indywidualność człowieka? Kto wie, czy nie jest nim owa melodia mowy, jak ją pojmuje Sievers i jego szkoła ³). Gdyby tak było, to droga do

¹ Por. Östergren: Stilistisk Språkvetenskap str. 22 n.; Goethe-Jahrbuch XXIV str. 185 n. (ocena pracy C. Rittera: Die Sprachstatistik in Anwendung auf Goethes Prosa, Euphorion X, 1903, str. 558 n.).

² Wszystko są to próby eksperymentu w stylistyce; wiadomo jednak, że wogóle rezultaty t. zw. eksperymentalnej estetyki są dotychczas niezwykle nikłe, por. A. Silberstein: Przegląd filozoficzny X (1908) 313 i M. Sobeski: Uzasadnienie metody obiektywnej w estetyce str. 11—12.

³ „Es erscheint mir sicher, ...das der spezifische Stil eines Autors oder eines Werkes oft geradezu in erster Linie durch die Art seiner Melodieführung charakterisiert oder bestimmt wird, mag es sich dabei um Poesie oder um Prosa handeln“ (E. Sievers: Rhythmisch-melodische Studien, Heidel-

syntezy stałaby się jaśniejszą o tyle, że z większym niż dotychczas zaufaniem zwróciłibyśmy się do intuicji jako środka naukowego badania. Metoda „intuicyjna“, owo „wskoczenie w nurt duszy twórcy“, tak pięknie określone przez Z. L. Zaleskiego (Dzieło i twórca, str. 363), jest może jedynym dzisiaj zabiegiem przejrzania indywidualności pisarza ¹⁾. Wiedzano o tem dawno i już „dobry przyjaciel“ w „Wizerunku“ pisał o Reju :

Ten Polak, co to pisał, nie chciał się mianować,
Ale jednak z przypadków barzo snadnie poznać.

... w tem szlachetnem rzemiośle pisania,
Nie trzeba długiej pracy w tem do rozeznania.
Czyja kuźnia, weźrzawszy pirwej w inie sztuki,
Obaczy każdy snadnie bez trudnej nauki ²⁾.

Trzeba jednak odrazu wyjaśnić, w jakim charakterze używać się chce nazwy „intuicyja“. Ilu filozofów, tyle niespełna poglądów (zob. Z. L. Zaleski l. c. 367 n.), a nawet u niejednego z nich panuje rozbieżność określeń tak wielka, że trudno sobie wyrobić zdanie o właściwej treści nadużywanego dzisiaj terminu ³⁾. Dla nas intuicyją będzie doświadczenie wewnętrzne jednoznaczne z bezpośredniem ogarnięciem artystycznej wizji jako syntezy (Croce: Estetica, passim).

Przedmiotowa, naukowa wartość tak uzyskanego intuicyjnego sądu niełatwo da się ocenić. Wkraczamy tu w zagadnienie możliwości obiektywnej metody w estetyce, które nie miejsce ni czas obszerniej rozwijać. (Zob. znaną książkę M. Sobeskiego i pracę Zaleskiego: O pierwszym spojrzeniu na dzieło i twórcę).

Jest nadzieja, że pożądanym sprawdzianem bezpośrednio zdobytych wiadomości o stylu okaże się teoria Józefa i Ottmara Rutzów, jak nim jest do pewnego stopnia pogłębiona i udoskonalona analiza filologiczna.

berg 1912, str. 89). Studya nad melodyą polskiej mowy są dopiero w zaczątkach, zob. K. Wóycicki: Forma dźwiękowa prozy polskiej i wiersza polskiego (Warszawa 1912), str. 17 n.

¹ „L' intuition esthétique n' atteint que l' individuel“ H. Bergson, L' évolution créatrice (1910°) str. 192.

² Ig. Chrzanowski: Marcin Bielski, str. 265.

³ Np. u Bergsona, por. Przegląd filozoficzny XI 288—9 i J. W. Dawid: Książka 1913, str. 235 — 6.

Ta ostatnia jest zawsze niezbędną, bo przecież stylistyka jest integralnym działem historii literatury. H. Steinthal pisząc swój (dzisiaj jeszcze bardzo pouczający) artykuł „Zur Stylistik“ (Zts. für Völkerpsychologie IV, 1866, str. 465—80), ani na chwilę nie spuszczał z oka tej ważnej okoliczności¹). Brak ścisłej spójni między językoznawstwem a dziejami kultury spowodował wiele szkodliwych objawów; jest także przyczyną ogólnej niechęci do studyów lingwistycznych. W ostatnich jednak czasach coraz lepiej rozumiemy stosunek różnych nauk humanistycznych do siebie; bezwzględne odosobnienie którejkolwiek z nich stało się niemożliwością. Zob. rozprawę Vosslera: *Das Verhältnis von Sprachgeschichte und Literaturgeschichte* (Logos II, 1911, str. 167—173).

Charakterystycznym przykładem zaleźności stylu od ogólnokulturalnych prądów jest maniera wieku XVII. Te same mniej więcej zjawiska językowej ekspresji występują równocześnie wśród różnych społeczeństw. Jeżeli gdzieś dopatrzeć się można naśladownictwa obcych wzorów (n. p. w Polsce), to nie wszędzie byłaby taka obserwacja prawdziwą. Raczej należy przypuścić autochtonizm stylu w każdym odrębnym języku, wspólności natomiast objaśnić obecnością tych samych intelektualnych warunków²). Językoznawstwo stanie bezradne wobec tych zagadnień, tylko historia kultury wskazać mu może sposoby umiejętnego rozwikłania trudności.

Podobnie niewyjaśnionym dla lingwisty będzie fakt, że wielka ilość pieśni ludowych objawia język i styl niezwykły, pod wielu względami odmienny od gwary miejscowej. Pomijając oboczność form właściwych różnym dyalektom, wywołaną wędrówkami z ust do ust powtarzanych motywów³), pomijając wpływy języka książkowego (por. H. Morf.: *Aus Dichtung und Sprache der Romanen II*, 1911, str. 154), zauważyć można stałą

¹ Por. także zapatrywania Fr. Colagrossa: *Studii stilistici*, str. 65—74.

² Niewystarczające są uwagi E. Nordena: *Die antike Kunstprosa*, str. 785 n. Głębiej określa tę kwestyę L. P. Thomas: *Gongora et le gongorisme* (Paryż 1911), str. 151—4, najtrafniej jednak A. Farinelli: *Deutsche Literaturzeitung* 1912, str. 1413—22.

³ Por. A. Leskien: *Berichte der sächs. Gesel. d. Wiss. zu Leipzig LXII* 5, str. 129 n.; o polskich pieśniach wzmianki A. A. Kryńskiego (*Lud XVII* 106) i Rozwadowskiego (*Eos IX*, 27).

tendencją pieśni ludowych do literackiego niemal stylu¹⁾. Stoi-
my tu wobec ciągle się odnawiających symptomów kiełkowania
unormowanej, gramatycznej mowy. Tendencja to zresztą ważna
dla zrozumienia zjawisk centralizmu językowego. Tylko dzieje
kultury pouczyć mogą o tem lingwistę, badacza narzeczy.

Wreszcie tylko na tle historii literatury możliwe są uogól-
nienia stylistycznych spostrzeżeń. Bez niej niepodobna pokusić
się o wyjście poza badaną jednostkę. Dopiero za pośrednictwem
dziejów piśmiennictwa można mówić już nie tylko o stylu danego
pisarza, ale także o stylu danej szkoły literackiej, danej epoki,
nawet o stylu literatury danego społeczeństwa.

Oczywiście tak postępując, zmieniamy poważnie właściwą
metodę stylistyki, która zajmuje się w zasadzie jedynie konkre-
tnym faktem, indywidualnym objawem. Chociaż jednak uogól-
nienia są echem teorii średniowiecznych „realistów“, ustęp-
stwem na korzyść „universalia“ pojętych jako rzeczywistość,
są mimo wszystko uprawniającą zdobyczą nauki. Pojęcie n. p.
„humanizmu“ jest niewątpliwie abstrakcją, ale abstrakcją
umiejętną; nieinaczej rozważanie stylu pewnej epoki literackiej
opiera się wprawdzie raczej na zastosowaniu pojęcia przyrodni-
czego gatunku, niż na pojęciu indywidualności — nie
jest przecież grzechem wobec naukowej metody²⁾.

Atoli „styl“ literatury pewnego narodu jest ostatecznym
już ogniwiem w łańcuchu coraz śmielszych uogólnień; dalej nam
pójść nie wolno. Zmierzać ze Strohmejerem do definicyi stylu
danego języka, znaczyłoby zapoznawać istotę czynności mó-
wienia. Język jest bezstylowy, bo kryją się w nim możliwo-
ści wszelkich indywidualnych kreacji; a więc wszelkich stylów³⁾.
Klasyfikacja języków na epiczne i liryczne, konkretne i abstra-
kcyjne, uczuciowe i intelektualne i t. d. nie ma żadnych pod-
staw naukowych. Jest raczej wpływem pomieszania pojęć, obja-
wiającego się w uznawaniu za język tego, czego on był tylko
wyrazem w rozwoju literatury. Stylistyka może więc stwierdzić,

¹ E. Rubieri: Storia d. poesia pop. ital. (Firenze 1877), str. 674; A. Ive: Canti popolari velletrani (Roma 1907), str. XIV; E. Wechsler: Begriff und Wesen des Volkslieds (Marburg 1913), str. 13.

² Nie znam trafniejszych pod tym względem uwag od artykułu K. Burdacha. „Über den Ursprung des Humanismus“ (Deutsche Rundschau XL, str. 193).

³ Por. E. Lerch: Literaturblatt für germ. u. rom. Phil. 1912, str. 284.

jakie style wystąpiły w dziejach piśmiennictwa pewnego narodu; może wskazać, jaki typ stylistyczny — jako najczęstszy — charakteryzuje w danej chwili pewne społeczeństwo; może wreszcie wobec języków martwych wysnuć ostateczne wnioski, określając styl „języka“, znanego tylko poprzez pomniki piśmiennictwa. Z dniem każdym dalej postępujący rozwój języków żywych nie pozwala na ten sąd najogólniejszy.

Pamiętając o tem, zając możemy z łatwością sprawiedliwe stanowisko wobec tak często spotykanych ocen piękności, bogactwa, przyszłości tego lub innego języka. Przyczyną takich wyurzeń są albo czysto subiektywne¹⁾ uprzedzenia, albo wzgląd na kulturę narodu, której lwią część występuje dla zagranicy za pośrednictwem pisma i słowa; wszakże „do cywilizacji należy nie to, co zachodzi w naszych głowach, ale to, co znajduje swój wyraz w mowie lub czynach“²⁾.

V.

T. zw. stylistyka szkolna nie ma uroszczeń do naukowego tytułu: stosując praktycznie zasady obowiązującej w danej chwili gramatyki, uczy mówić i pisać; jest więc owym „*l'art d'écrire*“ według terminologii Francuzów, słuszniej o tyle, że unika dwuznaczności i pomieszania dyscypliny szkolnej ze stylistyką jako nauką. Z zastrzeżeniami bowiem tylko zgodzić się na to przychodzi, czy można uczyć i nauczyć stylu w szkole. Uczyć — mojem zdaniem — można, nauczyć — nigdy. Jeżeli prawdziwym jest — do przesytu powtarzane — zdanie Buffona: styl człowieka to on sam, to, aby ten styl osiąść, trzeba być naprzód rzeczywistym, dojrzałym, w całym słowa tego znaczeniu pełnym człowiekiem³⁾. Dziecko, rozwijający się jeszcze chłopiec dopiero

¹ W rodzaju n. p. następującego sądu: „Ne vous étonnez donc pas si vous rencontrez des touristes dans l'escalier, de ces gens pour qui la sonore *Venezia*, dont nous avons fait la douce *Venise*, devient, en leur langage anglo-saxon ou tudesque, la sifflante *Venice* ou l'aigre *Venedig*. (H. de Régnier: *La peur de l'amour*, éd. Calmann-Lévy str. 71). Charakterystyczne jest też zdanie Goethego o językach francuskim i włoskim (por. *Neue Jahrbücher* XXIII, 574 n.).

² E. Majewicz: *Teoria człowieka i cywilizacji* (Warszawa 1911), str. 271.

³ „Se si tien per giusta la definizione: la stile è l' uomo, tu devi prima diventare un uomo“ E. de Amicis: *L' idioma gentile* (Milano 1910), str. 362.

nabiera tężyzny, i stopniowo, z trudem zdobywa sobie swój indywidualny sposób językowego wyrazu. Nie każdy stanie się wybitną indywidualnością, niekażdy więc pozyska wybitny, estetycznie doskonały styl. Szkoła, wychowując jednostki, wzbogacając ich umysł, kształcąc charakter, wzmacnia ich indywidualność, a przez to uczy stylu. Dopełni nauki dopiero życie ¹⁾.

Wynika z tego jasno, że żaden z nauczycieli nie ma wyłącznego przywileju w spełnianiu tego zadania. Wszyscy — choć w niejednakowej mierze — pracują na tej dziedzinie. Przyrodnicze działy rozbudzają zdolność obserwacji, a tem samem rozszerzają zapas życiowych doświadczeń — niezbędny warunek do sprawnej twórczej intuicji, której uzewnętrznieniem jest styl właśnie ²⁾.

W każdym przecież razie nauczyciel języka ma tu głos pierwszy. On bowiem uczy posługiwać się mową, jako posłusznym narzędziem indywidualnej ekspresji. Przesadne są wprawdzie skargi na bezwzględną nieudolność języka jako wyrazu naszych myśli ³⁾, każdy z nas jednak odczuwa niedokładny parallelizm myśli i słowa. Tak upragniona przez naukę jednoznaczność terminów — pozostanie na zawsze niespełnionem życzeniem ⁴⁾. Zdania zaś, że wystarczy dobrze myśleć, aby dobrze

¹ Por. jednak wywody W. Raleigha: *Style* (London, 1913 ¹⁰) str. 124 n., który odrzuca możność szkolnego uczenia stylu, radzi zaś tylko oduczać językowej manieri.

² „Nous écrivons comme nous sentons, comme nous pensons, avec notre corps tout entier“. R. de Gourmont: *Le problème du style* 1907 ⁵, str. 9. — „S' il y avait un art d' écrire, ce serait l' art même de sentir, l' art de voir, l' art d' entendre, l' art d' user de tous les sens“. R. d. Gourmont: *La culture des idées*, Paryż 1900, str. 19. — O znaczeniu matematycznego myślenia dla rozwoju stylu ucznia pięknie mówi A. Höfler: *Didaktik des mathematischen Unterrichts*, Lipsk 1910, str. 490 — 3.

³ Por. n. p. G. Prezzolini: *Il linguaggio come causa d' errore* (omówione przez Vosslera: *Positivismus i t. d.* str. 26) i powiedzenie Goethego: „Sobald man spricht, beginnt man schon zu irren“ (zob. M. Cornicelius w *Zs. f. allg. Aesthetik* V, 467). Częściową odpowiedź daje E. Majewski w rozdziale: *Co sądzić o niedopasowaniu języka do myśli*. (*Teoria człowieka i cywilizacji*, Warszawa 1911, str. 260 — 71).

⁴ „Eindeutige Bestimmtheit jedes Wortes und Satzes... bis zu den höheren Forderungen einer sprachlichen Stilistik, die ja alle letztlich auf strenge Angemessenheit zwischen Gedankeninhalt und sprachlicher Form zurückgehen... etc.“ A. Höfler: *Didaktik des mathematischen Unterrichts*, str. 490.

pisać — tchną stanowczo zbytym optymizmem („les oeuvres bien pensées sont toujours bien écrites“, R. de Gourmont: *Le problème du style* 1907⁵, str. 154). Owszem — najwięksi nawet artyści, najświetniejsi mistrze słowa walczyli z trudnościami wyrazu; ciągle niezadowoleni z raz stworzonej formy, szukali innej doskonalszej i z pierwotną koncepcją zgodniejszej. Ciekawych przykładów dostarczają niektóre bruliony znakomitych pisarzy, wydane przez A. Albalata: *Le travail du style*, Paryż 1911. Improwizacja — na pierwsze wejście — najbezpośredniejszy wylew ekspresji, okazuje się często mniej wiarygodnym świadectwem indywidualnego stylu, niż w pocie czoła opracowana strona przemyślanej książki (por. trafne uwagi A. Leviego: *La fantasia estetica*, Firenze 1913, str. 204 — 9). Bezpośredniość formy jest więc nierzadko pozornym, wtórnym objawem, a studium języka pożyteczne nawet dla genialnych twórców¹).

Ucząc władzy nad mową, nie wolno nam skłaniać do naśladownictwa stylu tego lub owego pisarza: wszystkie wskazówki tego rodzaju²) są albo szkodliwe, — albo na szczęście — bezowocne. Szkodliwe, jeżeli padną na grunt słabej indywidualności; wesprze się wtedy bluszczowo na obcej ekspresji, zarażając się nie stylem, lecz manierą. Forma zatem nie będzie szczerym wyrazem życia jednostki, lecz sztuczną, kłamliwą pokrywką próżni duchowej. Silniejsza natomiast indywidualność nie zdoła przejąć się głębiej obcym słowem; naśladowając — przetwarzać będzie tętno naśladowanego stylu na swój własny sposób. I powstanie wówczas albo karykatura, albo coś indywidualnie różnego.

Niema dwóch zdań co do doniosłego wpływu lektury na kształtowanie się stylistycznych przymiotów każdego czytelnika. W tym fakcie streszcza się powód postępów literackiego języka

¹ I tu raz jeszcze przestrzedz należy, że praca nad stylem nie polega bynajmniej na o z d o b n e m kształtowaniu języka, owszem nieraz na wydo-bywaniu jak najprostszej, zawsze zaś jak najszczerzej formy. Klasycznym przykładem jest we Włoszech styl Manzonię (zob. prócz znanych komentarzy świeżo wydaną: *Lettera concernente la doppia questione della lingua e dello stile*, G. I. Ascolego (Opuscoli di fil. romanza Nr. I, Città di Castello 1914).

² Najcharakterystyczniejszą pod tym względem jest książka A. Albalata: *La formation du style par l'assimilation des auteurs* (ostatnie wydanie 1912³), która wywołała burzliwą, bardzo zajmującą polemikę (streszczoną przez samego autora w książce: *Les ennemis de l'art d' écrire*, 1905).

i znajduje wyjaśnienie często spotykany objaw zaraźliwych przywar zmanierowanego stylu. Mimo wszystko jednak sędzę, że dzieła artystów słowa działają nie tyle jako zbiór poprawnych zwrotów, pomysłowych przenośni i szczęśliwych neologizmów, jak raczej jako ożywcza podnieta właściwych każdemu z nas zasobów estetycznej ekspresji. Powtarzając pewną ilość ulubionych wyrażen jakiegoś poety, możemy na pozór doskonale odtworzyć jego rodzaj pisania: tak powstają mistyfikacje lub humorystyczne naśladownictwa w rodzaju wybornej książki: „A la manière de...“ P. Rebouxa i K. Mullera (wydanie zupełne z 1910). Rozsądny czytelnik nie o to przecież się stara. Nawet tłumacz jakiegokolwiek pisarza nie będzie żywcem przejmował językowych właściwości przekładanego utworu; dąży nie do naśladowania, lecz do przeniknięcia ducha stylu oryginału, do owej „innutrition“ — jak się wyraża E. Faguet (artykuł w *Le Correspondant* z 10 grudnia 1905 r.) — która jest owocem zupełnego współżycia się z umysłowością artysty i podpatrzeniem kierunków jego „mowy wewnętrznej“. Zewnętrzny symbol jest czemś drugorzędnem, wobec czego przypuszczam, że najstarszą nawet epopieję można przełożyć wzorowo na jakikolwiek nowożytny język, bez przymieszki archaizujących pierwiastków. Wolno więc tłumaczyć „Iliadę“ na staropolszczyznę, wolno ją transponować na gwargę zakopiańską: będą to jednak tylko subiektywnie uzasadnione wysiłki, czasem subiektywne dziwactwa, bynajmniej zaś nie mogą uchodzić za zasadnicze wskazówki.

Nawet tłumacz tedy nie naśladuje, lecz odtwarza styl artystów; tem mniej godzi się nauczycielowi zachęcać do naśladownictwa. Szkoła roztacza przed uczniem bogactwo różnych stylów nie w celach płytkiego eklektyzmu, ale dla rozbudzenia uspijonych jeszcze artystycznych skłonności. Mówię bez namysłu „artystycznych“, gdyż człowiek rodzi się poetą i jeżeli nie na szerokiej arenie sztuk pięknych, to przynajmniej w kształtowaniu swojego języka jest prawdziwym twórcą.

W tej misji przyjdzie nauczycielowi z pomocą znowu stylistyka, pojęta tak, jak w poprzednich uwagach starałem się uzasadnić. Dostarczy mu bowiem materiału do samoistnej oceny każdego pisarza, ustrzeże przez to od banalizowania i niwelowania jaskrawych nieraz różnic. Oczywiście, że w szkole unikać

trzeba wszelkich schematów i uogólnień, koniecznych często przy naukowem badaniu. Pozostaje tylko jeden środek stylowego opanowania jakiegoś utworu, a jest nim intuicyjne wniknięcie w istotę jego odrębności. Na szczęście — jak się zdaje — zadanie to ułatwi teoria Rutzów; pozwala bowiem na odtworzenie fizjologicznie doskonałych warunków do urzeczywistnienia właściwej stylizacji.

Badania Rutzów przychodzą w porę wobec stwierdzonych niedostatków estetycznego wyrobienia uczniów. Mnogość pobieżnie i pocięchu odczytanych książek nie przynosi spodziewanych artystycznych korzyści: język utrwalony w symbolach pisma, staje się czysto intelektualną szatą myśli, nie dociera do uczuć i nie porusza serca. Stąd narzekania literatów, że ich twórczość przeznaczona dla ucha działa tylko na oko, a przez to nie spełnia swego najistotniejszego zadania. Chcąc zrozumieć styl poety, powinniśmy go badać w jedynie wskazanych, akustycznych warunkach; miarodajnem więc może być tylko słowo mówione, nie pisane, żywy język, nie jego martwe symbole. Przyklasnąć trzeba domaganiu się jak najczęstszej lektury na głos; jedyny to środek poprawnego, stylowego odtwarzania artystycznych pomysłów. Nie każdy jednak zdoła osiągnąć doskonały stopień recytacji. Spodziewać się można, że z czasem stylistyczne metody ocenią indywidualność każdego artysty, przenikną odrębną wartość każdego jego utworu, a tem samem sporządzą kanon stylowych środków wygłaszania. Na razie niektóre wskazówki możemy pozyskać drogą rozumowanej analizy. Nie brak nam kilku wzorowych przykładów: n. p. rozbiór bajki Lafontaine'a „Lis i kruk“, przez K. Vosslera (*Sprache als Schöpfung* etc. str. 83 n.), uwagi tegoż uczonego o „Stylu, rymie i rytmie Petrarki i Leopardiego“ (*Miscellanea di studii in onore di A. Graf, Bergamo 1903*, str. 453–81), u nas próby J. Tenuera (por. *Estetyka żywego słowa* str. 357 n.; *O nauce czytania na głos w szkołach ludowych*, Lwów 1913, str. 25 n.). Istnieją pomysły wprowadzenia pomocniczej, słuchowej interpunkcji z całym aparatem znaków i znaczków; jest to niemal powrót do dawnych, także staropolskich, systemów, w których kropki i przecinki więcej ułatwiały deklamację, niż rozeznanie budowy zdania (zob. K. M. Górski: *Pisma literackie 1913*, str. 12 uw.).

Przesadne analizowanie literackich utworów nie jest wła-

ściwe w szkole: połączone ze stratą czasu, kryje w sobie niebezpieczeństwo jałowego estetyzowania. Raczej należałoby się zrzec w zupełności estetycznych uzasadnień, niż hołdować pod ich pozorem frazesom i gadulstwu. Czynić zaś to można tem śmieiej, że dzisiaj nawet nauka z uznaniem podnosi intuicyjny, bezpośredni sposób wygłaszania jako skuteczny środek zrozumienia stylu artystów. Metody E. Sieversa są właściwie praktycznem stosowaniem estetyki „wczuwania“ (Lippsa, Groosa i in.); zrywając z postulatem bezwzględnej przedmiotowości, wspierają się one na subiektywnej reakcji nieuprzedzonego osobnika wobec dzieła piękna. Sievers widzi w instynkcie tłumów sprawdzian jednostkowych doświadczeń. Ten więc sposób wygłaszania będzie najzgodniejszy ze stylem danego utworu, który zadowoli estetycznie największą ilość obecnych słuchaczy. Oto bardzo śmiałe pojmowanie rzeczy, z którem chciałoby się spierać, ale które dla szkoły powinno wystarczyć (por. Sievers: *Rhythmisch-melodische Studien*, str. 38 n. i 82 n.).

Wystarczy z pewnością, jeżeli nauczyciel będzie rozporządził odpowiednimi wzorami, czy to za pośrednictwem używanego już w tych celach fonografu ¹⁾, czy też drogą praktycznego opanowania metody Rutzów ²⁾. Ta ostatnia zdobywa coraz szerszy zastęp zwolenników i zasługuje na to w zupełności. Osobiście znam system i jego zastosowanie tylko do nauki śpiewu; mnożą się jednak dowody jego znaczenia także dla deklamacyi i stylistycznych badań. Rutzom udało się odkryć związek między czynnościami mówienia (t. j. barwą głosu, melodyą, tempem i rytmem mowy, zatem istotnymi elementami stylu), układem muskularnym jamy brzusznej i klatki piersiowej, i uczuciowym nastrojem osobnika. Wszystkie te psychofizyczne warunki uzależniają się wzajemnie; obecność jednej kategorii wywołuje wystąpienie dwu innych. Odpowiednio do formy ich

¹ Zob. recenzję pism Sieversa przez A. Heuslera: *Deutsche Literaturzeitung* XXIII, 1912, str. 1479; o próbach dokonanych w archiwum fonogramów przy Akademii Umiejętności we Wiedniu wspomina H. Pollak w *Germ.-rom. Monatsschrift*, 1914, str. 267.

² Dla celów pedagogicznych wystarczy podręcznik O. Rutz: *Sprache, Gesang und Körperhaltung* (München 1911); główne, nieco zbyt rozwlekłe (741 stron!) dzieło ma tytuł: *Musik, Wort und Körper als Gemütsausdruck* (Leipzig 1911).

współistnienia można rozróżnić trzy zasadnicze typy ludzi, przyczem każdy typ wykazuje określoną ilość odmian. Pośrednio — sposobem akustycznych doświadczeń, dokładnie wskazanych przez Rutzów — oznacza się przynależność danego artysty do jednego z typów podając badaniom jego utwór muzyczny lub tekst literacki. Osobnik tego samego fizyologicznego typu wykona najzgodniejszą ze stylem poety interpretację utworu: identyczne warunki budowy ciała pozwolą mu bez wysiłków, bezpośrednio, przejąc się uczuciową treścią dzieła i wygłosić je z odpowiednią dźwiękową ekspresją. Nie wynika z tego niemożliwość poprawnego wygłoszenia tego samego tekstu przez osobę o odmiennym przyrodzonym układzie muskularnym; w tym jednak wypadku niema mowy o bezpośredniości deklamacyi. Będzie to zadanie wymagające studyów, wyćwiczenia, zdolności przyswojenia sobie w danym wypadku sztucznej postawy ciała. O tem wszystkim wie dobrze artysta-spiewak, wiedzieć powinien także dobry deklamator.

Teorią Rutzów prędzej czy później zajmie się szkoła. Bez trafnego wygłoszenia trudno liczyć na estetyczne korzyści uprawianej w niej lektury. Oczywiście nikt nie może wymagać od uczniów wszechstronnej sprawności w stosowaniu techniki interpretacyjnej, ale też nie powinno się żądać szablonowo deklamacyi tych samych utworów od wszystkich, gdyż nie wszyscy posiadają te same fizyczne warunki. Natomiast nauczyciel, o ile chce szerzyć kult artystycznego słowa, pozyskać powinien zupełną władzę nad zewnętrznym wyrazem języka. W tych usiłowaniach wspomniana teoria przyjąć mu może z walną pomocą. Zob. ciekawe wskazania R. Blümla, *Germ.-rom. Monatsschrift* IV (1912), str. 389 n. (na str. 405 - 7 jest mowa o zastosowaniu metody Rutzów do celów stylistyki); wywody K. Appla w *Ruchu filozoficznym* 1911, str. 118—20 i nieco zbyt zwięzłe uwagi K. Wóycickiego: *Forma dźwiękowa prozy polskiej i wiersza polskiego* (Warszawa 1912), str. 21—26.

Mimo nikłych dotychczas wyników stylistyki, której program starałem się krótko przedstawić, szkoła zniechęcać się nie powinna. Wprawdzie nie nauczy stylu, ale może przynajmniej usuwać wszystko to, co ten styl w zarodku niszczy i paraliżuje. Szkoła może i powinna nie przeszkadzać rozwojowi indywidualności, za wszelką zaś cenę unikać szablonu i pod sznur wyciągniętej normy. A przytem ucząc języka, domagać się będzie

przedewszystkiem szczerości wyrazu. Wskazując na wzory doskonałego stylu, nie będzie zachęcać do strojenia się w cudze pióra. Jeżeli nie każdy zdobędzie artyzm formy, każdy zdobyć może indywidualny sposób ekspresyi, najpiękniejszy, bo własny. Mieć styl, to znaczy być sobą, być prawdziwym człowiekiem o silnym charakterze i tęgiej indywidualności.

Dr. Stanisław Wędkiewicz.

CZEŚĆ URZĘDOWA.

I. SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO.

a) Dla nauki obowiązkowej.

1. Zawiliński Roman, c. k. radca rządu, dyrektor w randze VI, członek komisji językowej, literackiej i antropologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie, członek korespondent Towarzystwa ludoznawczego w Pradze.
2. Boratyński Ludwik, dr. fil., profesor w r. VIII, członek komisji historycznej Akad. Umiej., zawiadowca zbiorów geograficznych i historycznych, uczył hist. powszechnej w kl. IVa, IVb i VIII, tygodniowo godzin 7 (zniżka).
3. Bujak Emanuel, profesor c. k. gimnazjum w Sanoku, przydzielony do służby w tutejszym zakładzie, uczył od 4 do 10. września 1913 języka niemieckiego w kl. Ic, IIIab i IVa, tygodniowo godzin 17, od 20. września 1913. przydzielony do służby w c. k. szkole przemysłowej w Krakowie.
4. Dąbrowski Mieczysław, nauczyciel, zawiadowca zbiorów rysunkowych, uczył rysunków w kl. Iabc, IIabc, IIIab i IVab, tygodniowo godzin 25.
5. Gutwiński Roman, c. k. radca szkolny, profesor w r. VII, członek komisji fizyograficznej Akad. Umiej., kierownik pryw. gimnazjum żeńskiego im. Królowej Jadwigi, zawiadowca zbiorów przyrodniczych, uczył historii naturalnej w kl. Vb i kierował nauką historii natur. w kl. Va i VI, tygodniowo godzin 8 (zniżka).
6. Koch Władysław, nauczyciel c. k. szkoły realnej w Żywcu, przydzielony do służby w tutejszym zakładzie, zawiadowca polskiej biblioteki uczniów, gospodarz kl. Ia, uczył języka polskiego w kl. Va i łacińskiego w kl. Ia, kierował nauką jez. pol. w kl. Ia i Vb, kaligrafii w kl. Ia, tyg. godz. 16.
7. Kot Stanisław, dr. fil., profesor, członek komisji filologicznej i literackiej Ak. Umiej. — przez rok cały na urlopie.

8. Kraft Kamil, dr. wśzech nauk lekarskich, profesor, uczył matematyki w kl. IIIab, i VII, fizyki w kl. IIIab i VII, tygodniowo godzin 16.
9. Ks. Moliński Andrzej, dr. teologii, nauczyciel, zawiadowca zbioru książek szkolnych dla ubogiej młodzieży, uczył religii rzym. kat. w kl. Ia, IIa, IIIa, IVa, Vab, VI, VII i VIII i miewał 2 egzorty, tygodniowo godzin 20.
10. Pryziński Jan, profesor, gospodarz kl. VI, uczył języka łacińskiego w kl. VI, greckiego w kl. VI i VIII, tygodniowo godzin 16.
11. Przychocki Gustaw, dr. fil., profesor, zawiadowca zbiorów archeologicznych, docent filologii w Uniwers. Jagiell., członek i sekretarz komisji filologicznej w Akad. Umiej., uczył jęz. łacińskiego w kl. VII, propedentyki filozof. w kl. VII i VIII, tygodniowo godzin 8, (zniżka).
12. Swiba Bronisław, dr. fil., profesor w r. VII, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz kl. Vb, uczył języka łacińskiego w kl. Vb i VIII, greckiego w kl. VII, tygodniowo godzin 14.
13. Wędkiewicz Stanisław, dr. fil., członek komisji filolog. Akad. Umiej., nauczyciel, gospodarz kl. IVa, uczył języka francuskiego w kl. IVb, Vab i kierował nauką jęz. francuskiego w kl. IVa i jęz. polskiego w kl. IVa, tygodniowo godzin 15.
14. Wilkosz Jan, profesor w r. VIII, uczył języka polskiego w kl. IIIab, VI, VII i VIII, tygodniowo godzin 16.
15. Ziemnowicz Mieczysław, dr. fil., profesor, zawiadowca biblioteki uczniów niemieckiej, uczył jęz. niemieckiego w kl. VI i VIII a kierował nauką jęz. niemieckiego w kl. IVb i Va, tygodniowo godzin 16.
16. Ziobrowski Stanisław, profesor w randze VII, zawiadowca zbiorów fizykalnych, uczył matematyki w kl. VI i VIII, fizyki w kl. VIII i kierował nauką matematyki i fizyki w kl. IVb, tygodniowo godzin 17.
17. Chmaj Ludwik, zast. nauczyciela, gospodarz kl. IVb, uczył języka łacińskiego w kl. IIIb, IVa, IVb, tygodniowo godzin 18.
18. Denker Jerzy, egz. z. n., gospodarz kl. Ib, uczył języka polskiego w kl. Ib i IVb, jęz. łacińskiego w kl. Ib, dziejów ojczystych w kl. Iabc, tygodniowo godzin 19.
19. Dziurzyński Adam, egz. z. n., gospodarz kl. IIb, uczył matematyki w kl. IIabc, hist. naturalnej w kl. Iabc i IIabc, tygodniowo godzin 21.
20. Gibas Mirosław, dr. fil., egz. z. n., uczył w półroczu I. matematyki w kl. Iabc, IVa, Vab, tygodniowo godzin 18; w półroczu II. na urlopie.

21. Karbowski Michał, egz. z. n., gospodarz kl. II c, uczył języka polskiego w kl. Ic, niemieckiego w kl. II abc, geografii w kl. II c, tygodniowo godzin 17.
22. Kłosowski Władysław, z. n., w półroczu II. na urlopie.
23. Kołodziejczyk Edmund, z. n., gospodarz kl. II a, uczył w półr. I. języka łacińskiego w kl. II a, polskiego w II abc, tygodniowo godzin 18; w półroczu II. jęz. pol. w kl. II ab, tygodniowo godzin 8, (zniżka).
24. Kupczyński Mieczysław, egz. z. n., uczył geografii w kl. I abc, II ab, VI, historii w kl. VI i VII i pomagał dyrektorowi w czynnościach kancelaryjnych, razem tygodniowo godzin 20.
25. Lohn Andrzej, egz. z. n., gospodarz kl. III b, uczył historii w kl. III ab, V ab, geogr. w kl. III ab, IV ab, tygodniowo godzin 20.
26. Maluty Stanisław, egz. z. n., na urlopie; (pełni obowiązki nauczyciela w gimnazjum prywatnym T. S. L. w Orłowej na Śląsku).
27. Michoński Stefan, z. n., gospodarz kl. Ic. od 20. września 1913. uczył języka niemieckiego w kl. Ic, III ab IV a, tygodniowo godzin 17.
28. Nikodym Otton, egz. z. n., uczył w półroczu II. matematyki w kl. I abc, IV a, V ab, tygodniowo godzin 18.
29. Patoń Stanisław, egz. z. n., uczył w półroczu II. jęz. pol. w kl. II c i jęz. łac. w kl. II a, tygodniowo godzin 10, (zniżka).
30. Pindelski Bogusław, egz. z. n., gospodarz klasy Va, uczył jęz. łacińskiego w kl. Ic, II b, Va, tygodn. godzin 18.
31. Plezia Jakób, z. n., gospodarz kl. III a, instruktor uczniów w strzelaniu, delegat grona do komendy skautowej, uczył jęz. łacińskiego w kl. II c, III a, historii w II abc, kaligrafii w I bc, tygodniowo godzin 20.
32. Puk Zenon, egz. z. n. c. k. szkoły realnej I. w Krakowie, uczył geometrii wykresłej w kl. V ab, tygodn. godzin 4.
33. Ks. Rychlicki Józef, dr. teologii, wikaryusz parafii św. Mikołaja, uczył rel. zim. kat. w kl. I bc, II bc, III b, IV b, tygodniowo godzin 10.
34. Stobiecki Stanisław, egz. z. n., na urlopie; pełni obowiązki inspektora okręgowego w Nowym Sączu.
35. Wróblewski Kazimierz, egz. z. n., gospodarz kl. VII, uczył języka niemieckiego w kl. I ab, Va, VII, tygodniowo godzin 18.

Czechowski Dymitr, c. k. radca szkolny, prof. c. k. gimnazjum III. w Krakowie, uczył języka ruskiego, jako względnie obowiązkowego, w oddziałach 3 po 2 godziny — tyg. godz. 6.

Schmelkes Samuel, dr. fil., z. n. filii c. k. gimnazjum św. Jacka, uczył religii mojż. w 13 oddziałach po 1 godzinie, tygodniowo godzin 13.

PRAKTYKANCI:

C. k. Rada Szkolna Krajowa rozp. z dnia 8 lipca 1913, l. 11527/IV, upoważniła dyrekcję do przyjęcia na kurs praktyczny sześciu kandydatów stanu nauczycielskiego. Są nimi:

1. Tadeusz Charzewski, (uczył języka polskiego w klasie IVa, języka francuskiego w kl. IVa, tygodniowo godzin 6).
 2. Paweł Liszka, (uczył języka niemieckiego w kl. IVb, tygodniowo godzin 4).
 3. Edgar Lohner, (uczył matematyki i fizyki w kl. IVb, tygodniowo godzin 6).
 4. Stanisław Mitera, (uczył języka niemieckiego w kl. Va, tygodniowo godzin 4).
 5. Franciszek Prade, (uczył języka polskiego w kl. Ia i Vb, tygodniowo godzin 6).
 6. Witold Wyspiański, (uczył historii naturalnej w klasie Va i VI, tygodniowo godzin 5).
- P. Wyspiański z powodu choroby rozpoczął praktykę dopiero 14. października 1913, a p. Liszka z tego samego powodu przestał uczyć już z początkiem maja 1914.

b) Dla nauki nadobowiażkowej.

1. Boratyński Ludwik, j. w., uczył dziejów ojczystych w kl. VIII, w półroczu I, 1 godzinę tygodniowo.
 2. Dąbrowski Mieczysław, j. w., uczył rysunków uczniów kl. V—VII w dwu oddziałach po 2 godziny tygodniowo.
 3. Garbusiński Kazimierz, organista parafii św. Anny, uczył śpiewu chóralnego w dwu oddziałach po 2 godziny tygodniowo i kierował chórem.
 4. Kwieciński Adam, dr. fil., nauczyciel gimnazjum w Podgórzu, uczył stenografii w dwu oddziałach po 2 godziny tygodniowo.
- P. Jan Tesařík, kapelmistrz orkiestry miejskiej, uczył muzyki instrumentalnej w 4 godzinach tygodniowo. Naukę opłacali uczniowie sami przez składki miesięczne.

II. ZMIANY I RUCH W GRONIE NAUCZYCIEL- SKIM.

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 29. maja 1914 raczył najmiłościwiej nadać tytuł c. k. radcy rządu dyrektorowi Romanowi Zawilińskiemu, a tytuł radcy szkolnego profesorowi Romanowi Gutwińskiemu.

1. C. k. Rada Szkolna *zamianowała*:

a) nauczycielem w tutejszym zakładzie:

Dra Stanisława Wędkiewicza, zast. naucz. filii c. k. gimnazjum św. Jacka, (rozp. z dnia 9 sierp. 1919, l. 12745/IV).
Złożył przysięgę służbową dnia 2 września 1913.

b) zastępcami nauczycieli w tutejszym zakładzie:

Ks. Dra Józefa Rychlickiego, wikaryusza parafii św. Miłkołaja w Krakowie i pomocnika katechety c. k. gimn. V, (rozp. z dnia 26 sierpnia 1913, l. 14843/IV).

c) nauczycielem innego zakładu:

Dra Władysława Bogatyńskiego, egz. z. n. tutejszego zakładu, nauczycielem c. k. szkoły realnej w Wieliczce, (rozp. z dnia 25 lipca 1913, l. 12743/IV).

2. przyznała *tytuł c. k. profesora i zatwierdziła w zawodzie*:

prof. Dra Gustawa Przychockiego, (rozp. z dnia 13. stycznia 1914, l. 2344/IV).

3. przyznała *dotatki pięcioletnie*:

prof. Janowi Wilkoszowi dodatek 4. od 1. grudnia 1913. (rozp. z dnia 4. grudnia 1913, l. 21862/IV).

prof. Drowi Gustawowi Przychockiemu dodatek 1. od 1 lutego 1914, (rozp. z dnia 31 stycznia 1914, l. 1572/IV).

4. C. k. Rada Szkolna *przydzieliła do służby*:

a) w tutejszym zakładzie:

1. Emanuela Bujaka, c. k. profesora gimnazjum w Sanoku (rozp. z dnia 9 sierpnia 1913, l. 12391/IV).

2. Władysława Kocha, nauczyciela c. k. szkoły realnej w Żywcu, (rozp. z dnia 20 sierpnia 1913, l. 12575/IV).
3. Mieczysława Dąbrowskiego, naucz. c. k. gimnazjum III. w Krakowie (rozp. z 25 lipca 1913, 12578/IV).

b) w innych zakładach:

prof. Emanuela Bujaka do c. k. wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie (rozp. z dnia 6 września 1913, l. 1926/V).

5. C. k. Rada Szkolna *przeniosta*:

a) do tutejszego zakładu:

1. Andrzeja Lohna, egz. z. n. gimn. św. Anny (rozp. z dnia 9 sierpnia 1913, l. 13229/IV).
2. Kazimierza Wróblewskiego, egz. z. n. gimnazjum III., (rozp. z dnia 9 sierpnia 1913, l. 13229/IV).
3. Józefa Chmiela, egz. z. n. gimnazjum III. (rozp. z d. 9. sierpnia 1913, l. 13229/IV).
4. Stefana Michońskiego, z. n. c. k. szkoły realnej w Wieliczce (rozp. z dnia 6 września 1913, l. 15414/IV).
5. Władysława Kłosowskiego, z. n. gimnazjum III. (rozp. z dnia 16 stycznia 1914, l. 751/IV).
6. Ottona Nikodyma, egz. z. n. gimn. w Brzeżanach, (rozp. z dnia 3 lutego 1914, l. 1912/IV).
7. Stanisława Patonia, z. n. c. k. gimnazjum w Podgórzu, (rozp. z dnia 4. lutego 1914, l. 23098 ex 1913).

b) do innych zakładów:

1. Tadeusza Waśkowskiego, egz. z. n. do c. k. gimn. III. w Krakowie (rozp. z dnia 9 sierpnia 1913, l. 12923/IV).
2. Ks. Dra Michała Pęcłowskiego, z. n. do c. k. gimn. V. w Krakowie, (rozp. z dnia 26 sierpnia 1913, l. 14820/IV).
3. Dra Adama Kwiecińskiego, z. n. do c. k. gimnazjum w Podgórzu, (rozp. z dnia 3 września 1913, l. 15251/IV).
4. Józefa Chmiela, egz. z. n. do c. k. Seminarium naucz. męś. w Kętach, (rozp. z dnia 3 września 1913, l. 6816/III).

6. C. k. Rada Szkolna *zniżyła obowiązkową liczbę godzin do połowy*:

1. Prof. Romanowi Gutwińskiemu, celem kierownictwa gimnazjum im. Królowej Jadwigi (rozp. z dnia 4 sierpnia 1913, l. 11650/IV).

2. Prof. Drowi Ludwikowi Boratyńskiemu, celem opracowania wydawnictw historycznych Akademii Umiej. (rozp. z dnia 18 lipca 1913, l. 11672/IV).
3. Prof. Drowi Gustawowi Przychockiemu, celem umożliwienia mu wykładów jako docentowi filologii Uniw. Jagiell. (rozp. z dnia 18 lipca 1913, l. 11489/IV).
4. Z. n. Edmundowi Kołodziejczykowi, celem przygotowania się do egz. nauczycielskiego (rozp. z d. 14 stycznia 1914, l. 119/IV).

7. C. k. Rada szkolna *udzieliła urlopu:*

1. Prof. Drowi Stanisławowi Kotowi na cały rok, celem studyów naukowych za granicą (rozp. z dnia 18 lipca 1913, l. 10889/IV).
2. Z. n. Drowi Mirosławowi Gibasowi, na półrocze 2. dla poratowania zdrowia (rozp. z d. 4 lutego 1914, l. 1851/IV).
3. Z. n. Władysławowi Kłosowskiemu na półrocze 2. dla przygotowania się do egzaminu nauczycielskiego (rozp. z dnia 7 lutego 1914, l. 1975/IV).

8. C. k. Rada Szkolna *zezwołała:*

1. aby p. Antoni Wójtow, asystent przy nauce rysunku na filii c. k. gimnazjum św. Jacka, objął 10 godzin asystentury również w tutejszym zakładzie (rozp. z dnia 9 marca 1914, l. 3562/IV).
 2. aby egz. z. n. Kazimierz Wróblewski, uczył zastępczo jęz. niemieckiego w kl. I. c. k. gimnazjum V. do końca półroczna I, (rozp. z dnia 15 listopada 1913, l. 20660/IV).
-

III.

PLAN NAUKI.

PRZEDMIOTY OBOWIĄZKOWE

a) w c. k. gimnazjum realnem w roku szkolnym 1913/4.

(Plan oparty na rozp. c. k. Rady szkolnej z dnia 21 kwietnia 1910, l. 17525 i 21 lipca 1913, l. 10086).

KLASA I.

Religia, (2 godz. tyg.). Katechizm z objaśnieniami liturgicznymi.
Język polski, (3 godz. tyg.). Gramatyka: Nauka o zdaniu pojedynczem ze składnią zgody. Elementarna nauka o zdaniu złożonem (z uwzględnieniem potrzeb nauki języka łacińskiego). Ogólne zasady pisowni. Ważniejsze znaki pisarskie. Powtarzanie i utrwalanie wiadomości gramatycznych, wymaganych przy egzaminie wstępnym (zwłaszcza przy poprawianiu zadań).

Lektura: Płynne, poprawne, wyraźne i rozumne czytanie wzorów poezji i prozy według Wypisów. Objaśnianie rzeczy przeczytanych, swobodne ich odtwarzanie, streszczanie i omawianie dla ćwiczenia się w ustnym używaniu języka.

Deklamacja: Należyte wygłaszanie z pamięci pięknych, lecz niezbyt długich utworów poetycznych, wyjątkowo także mniejszych prozaicznych.

Ćwiczenia w mówieniu: Obok rozbioru ustępów w szkole przerabianych i deklamacji także powtarzanie powiastek za nauczycielem, jakoteż opowiadanie zdarzeń z własnego życia uczniów.

Wypracowania piśmienne: W półroczu 6 zadań szkolnych, 3 domowe. Rodzaje zadań: Opowiadania sprawozdawcze ze stopniowaniem trudności. Nadto w razie potrzeby ćwiczenia szkolne dla nabycia wprawy w opowiadaniu i stosowaniu prawideł pisowni.

Język łaciński, (6 godz. tygod.). Nauka o formach t. j. pięć prawidłowych deklinacyj; przymiotniki, przysłówki i ich stopniowanie, najważniejsze zaimki, niezbędne liczebniki główne i porządkowe, cztery prawidłowe konjugacje, kilka ważniejszych przyimków i spójników.

Od drugiej połowy listopada co 14 dni jedno zadanie szkolne (compositio).

Język niemiecki, (5 godz. tygod.). Czytanie, uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów; zdawanie sprawy z ustępów, retowersye, rozmówki. Znajomość odmian prawidłowych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne.

Co tydzień zadanie szkolne.

Dzieje ojczyste, (2 godz. tygod.). Najważniejsze podania, osobistości i zdarzenia z historii polskiej.

Geografia, (2 godz. tygod.). Zasadnicze pojęcia geograficzne. Oryentowanie się w okolicy i na mapie. Globus. Formy lądu i wód i rozdział ich na ziemi. Położenie państw i miast. Próby rysowania najprostszych przedmiotów geograficznych.

Matematyka, (3 godz. tygod.). Arytmetyka: Cztery działania głównymi liczbami całkowitemi. Liczby rzymskie. Monety, miary i wagi krajowe. Liczby dziesiętne i ułamki dziesiętne. Geometria: Formy geometryczne proste (sześciąt, kula). Używanie cyrkla, linealu, trójkąta, podziałki, przenośnika. Pomiar i rysowanie przedmiotów z otoczenia. Poznanie własności najprostszych utworów przestrzennych (trójkąty, kwadrat, prostokąt, sześciąt, słupek).

Zadania szkolne: w półroczu 3.

Nauka o przyrodzie, (2 godz. tygod.). Świat zwierzęcy (ssaki i ptaki) i świat roślinny (rośliny nasienne) z uwzględnieniem biologicznych stosunków najprostszych.

Rysunki, (2 godz. tygod.). Linie mechaniczne (kołowa, owalna, ślimacznica, pętlica i t. d.), ornament geometryczny i ornament klasyczny na podstawie wzorów. Rysowanie z natury przedmiotów płaskich i malowanie ich jedną farbą. (Sylwety liści, piór, motyli). Komponowanie ornamentu geometrycznego i ćwiczenie w dobieraniu barw.

Kaligrafia, (1 godz. tygod.). Pismo łacińskie, co trzy tygodnie niemieckie.

KLASA II.

Religia, (2 godz. tygod.) jak w klasie I.

Język polski, (4 godz. tygod.). Gramatyka: Systematyczna nauka o odmianie imienia z uwzględnieniem wiadomości z głosowni i etymologii, niezbędnych do objaśnienia form fleksyjnych. Części mowy nieodmienne. Składnia rządu.

Lektura, deklamacja, Ćwiczenia w mówieniu i wypracowania piśmienne: jak w klasie I.

Rodzaje zadań: Opowiadania sprawozdawcze ze zmianą następstwa wydarzeń, przedstawionych we wzorze czytany lub opowiadany albo zmianą okoliczności, we wzorze podanych. Wypełnianie szkiców opowiadań. Opowiadania wolne. Próby opisów. Nadto ćwiczenia szkolne jak w klasie I, zwłaszcza dla wprawy w nowych formach przedstawiania,

Język łaciński, (6 godz. tyg.). Uzupełnienie nauki o formach prawidłowych; najważniejsze nieprawidłowości deklinacji, rodzaju i konjugacji. Rozszerzenie prawideł składni przez pytanie zawisłe, acc. c. inf. i zwyklejsze zjawiska ze składni niemięstwowowej.

Co dni 14 zadanie szkolne (compositio) na $\frac{1}{2}$ godz. do 3 kwadransy.

Język niemiecki, (4 godz. tyg.). Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na zadane pytania; retrowersja, rozmówki, uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej, poznanie najważniejszych wyjątków.

Co dni 14 wypracowanie piśmienne, naprzemian szkolne i domowe.

Dzieje powszechne, (2 godz. tyg.). Najbardziej zajmujące podania i najwybitniejsze osobistości i zdarzenia z historii starożytnej, ze szczególnem uwzględnieniem Grecji i Rzymu.

Geografia, (2 godz. tyg.). Zasadnicze pojęcia geograficzne przeniesione na miejscowości pod inną szerokością geograficzną. Kulistość i wielkość ziemi. Pogłębienie nauki o globusie. Geografia Azji, Afryki i Europy południowej wraz z Brytanią. — Rysowanie prostych szkiców map.

Matematyka, (3 godz. tyg.). Arytmetyka: Miara (podzielnik) i wielokrotność, czynniki pierwsze. Cztery działania ułamkami: zamiana pospolitych na dziesiętne i naodwrot. Wielkości proporcjonalne w rachunku zapomocą wnioskowania. Ćwiczenia w rachowaniu mianowanemi liczbami dziesiętnymi. Najprostsze przykłady z rachunku przykładu prostego.

Geometria: Symetria utworów bryłowych i płaskich. Poznanie elementów wystarczających do określenia figury płaskiej zapomocą konstrukcji. Pomiary w sali szkolnej, według możliwości i w polu. Trójkąty, czworoboki, ostrosłupy, walce i stożki. Kule (w zastosowaniu do potrzeb geografii) Zmienność utworów.

Nauka o przyrodzie, (2 godz. tyg.). Świat zwierzęcy (dopełnienie kręgowych, bezkręgowych) i sposób jego życia: podział świata zwierzęcego. — Świat roślinny (jawnokwiatowe i kilka skrytokwiatowych), sposób życia, podział.

Rysunki, (3 godz. tyg.). Rysunek przedmiotów martwych i prostych, przedmiotów natury żywej pojedynczo lub w grupach. Ciąg dalszy ćwiczeń z zakresu rysunku płaskiego.

KLASA III.

Religia, (2 godz. tyg.). Liturgika a w półroczu 2. historia Starożytności.

Język polski, (3 godz. tyg.). Gramatyka: Systematyczna nauka o odmianie czasownika z uwzględnieniem wiadomości z gramatyki i etymologii, niezbędnych do wyjaśnienia form fleksyjnych. Składnia czasownika.

Lektura: Jak w klasie I., połączona z dokładniejszym wnikaniem w związek i następstwo myśli (dysponowanie).

Dla kształcenia poczucia językowego zwracanie uwagi na piękniejsze zwroty i wyrażenia językowe, na homonimy, synonimy, wyrazy obce i przyswojone. Krótkie wiadomości o życiu celniejszych pisarzy; przypomnienie ich dzieł (względnie wyjątków z ich dzieł) poznanych w klasach poprzednich.

Deklamacja: Jak w klasie I., lecz wybrane utwory mogą być dłuższe.

Cwiczenia w mówieniu: Krótkie, przygotowane, czasem także nieprzygotowane opowiadania, streszczenia, sprawozdania z lektury lub zdarzeń z własnego życia.

Wypracowania piśmienne: W półr. szkolne 4, domowe 2. Rodzaje zadań: Opisy różnego rodzaju, streszczenia, naśladowanie bajek, dyspozycje, wolne stylistyczne opracowania lektury łacińskiej. Nadto ćwiczenia szkolne jak w kl. II.

Język łaciński, (6 godz. tygod.). Gramatyka (3 godz.). Nauka o zdaniu: zdanie pojedyncze. Głównym przedmiotem nauki jest imię i przyimek. Lektura: Z Korn. Neposa czytano żywoty: Arystydesa, Cymona, Miltiadesa, Temistoklesa, Epaminondasa, Pelopidasa i Hannibala.

Wypracowania piśmienne: 6 zadań szkolnych (compositiones) w półroczu, (czas wypracowania: godzina cała).

Język niemiecki, (4 godz. tyg.). Swobodniejsza reprodukcja czytanych ustępów z uwzględnieniem synonimów; uczenie się na pamięć. — Systematyczna gramatyka nauki o formach i składni rzędu.

Wypracowania piśm.: w półr. 4 szkolne, 3 domowe.

Historia, (2 godz. tyg.) Opowiadania z historią monarchii austriacko-węgier. w związku z historią powszechną.

Geografia, (2 godz. tyg.). Kraje Europy nieomówione w kl. II. (prócz mon. austriacko-węgierskiej). Geografia Ameryki i Australii ze szczególnem uwzględnieniem stosunków klimatycznych. Szkicowanie map.

Matematyka, (3 godz. tyg.). Początki arytmetyki ogólnej; wyrażanie prawideł rachowania słowami i literami, najprostsze przekształcania, ćwiczenia w podstawianiu. Liczby ujemne w zastosowaniu najprostszym.

Geometria: Związki między powierzchniami, objętość graniastosłupów prostych i odpowiednich walców. Pomiar i porównania na przedmiotach w izbie szkolnej, a podług możliwości i w polu. Twierdzenie Pytagorasa; ostrosłup, kula, (powierzchnia i objętość).

Połączenie arytmetyki i geometrii: Graficzne przedstawienie czterech działań rachunkowych na odcinkach, prostokątach i sześciannach. Wyciąganie pierwiastka kwadratowego i sześciennego w związku z obliczeniami z planimetrii i stereometrii. Działania skrócone. Pojmowanie funkcji: zmienność długości, powierzchni, objętości figur i utworów przestrzennych, zależnie od pierwszej, drugiej i trzeciej potęgi, drugiego i trzeciego pierwiastka elementów określających. Najprostsze równania.

Fizyka, (2 godzin tygod.). Mechanika. Ciecze. Gazy. Akustyka. Optyka.

Rysunki, (3 godz. tyg.). Rysowanie i malowanie akwarelą martwej natury (owoców, kwiatów, barwnych naczyń, motyli, owadów itd.). Rysowanie w perspektywie prostej i skośnej form graniastych i okrągłych. Kompozycje ornamentu geometrycznego.

KLASA IV.

Religia, (2 godz. tyg.). Historia Zakonu Nowego.

Język polski, (3 godz. tyg.). Gramatyka: Systematyczna nauka o zdaniu złożonym i okresie. O szyku wyrazów w zdaniu i zdań w okresie. Nauka o wierszu.

Lektura: *a*) szkolna: czytanie wzorów prozy i poezji według Wypisów ze szczególnem uwzględnieniem łatwiejszej epiki nowszej w mowie związanej i niewiązanej i łatwych rozprawek z rozmaitych dziedzin wiedzy. W drugim półroczu Pan Tadeusz; *b*) domowa: Ogniem i mieczem.

Pierwsze próby charakterystyki tych rodzajów prozy i poezji, które już uczniom są znane z większej liczby wzorów i których odrębny charakter wyraźnie się uwydatnia. Najważniejsze wiadomości ze stylistyki. — Kształcenie poczucia językowego jak w kl. III.

Deklamacja, Ćwiczenia w mówieniu, Wypracowania piśmienne: jak w klasie III.

Rodzaje zadań: streszczenia, sprawozdania, opisy obrazowe, rozprawki, charakterystyki w związku z nauką szkolną,

opowiadania przykładów dla stwierdzenia prawd zawartych w przysłowiach, listy.

Język łaciński, (6 godzin tygod.). Gramatyka: (3 godz.). Nauka o zdaniu: zdanie pojedyncze i złożone. Składnia czasownika i następstwo czasów. Spójniki. — Lektura (3 godz.) Cezara Com. d. b. gal. ks. I. (w wyjątkach) II, VI, (w wyjątk.), VII. (w wyj.).

Wypr. piśmienne: jak w kl. III.

Język francuski, (3 g. tyg.). Nauka czytania; memorowanie słówek, zwrotów i zdań; retrowersja i rozmówki.

Najważniejsze prawidła odmian regularnych (rodzajnika. rzeczownika, przymiotnika, zaimka). Słowa posiłkowe; główne zasady konjugacji regularnej; tworzenie najważniejszych czasów złożonych.

Wypr. piśmienne: w półr. I. co tydzień krótki dyktat, w półr. II. co 14 dni dyktat, co miesiąc wypr. szkolne.

Język niemiecki, (4 g. tyg.). Reprodukcyja jak w kl. III. Uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnieniu składni rządu.

Wypr. piśmienne: jak w kl. III.

Historya, (2 g. tyg.). Historya starożytności. szczególnie historya Grecyi i Rzymu do wojen punickich.

Geografia, (2 g. tyg.). Geografia monarchii austriacko-węgierskiej pod względem fizycznym i politycznym, z dokładniejszem uwzględnieniem płodów poszczególnych krajów, oraz zatrudnienia, handlu i kultury każdego narodu (bez osobnego traktowania statystyki).

Ćwiczenia w rysowaniu prostych szkiców map.

Matematyka, (3 g. tyg.). Arytmetyka ogólna: Wyjaśnienie prawideł działań, tudzież ich związku, ćwiczenie się w nich zapomocą przekształcań, a zwłaszcza przez rozwiązywanie równań i ich sprawdzanie przez podstawianie (liczbowych i algebraicznych) wyników w równania początkowe. Dla ćwiczenia w myśleniu funkcjami wskazanie zmienności wyników przy zmianie elementów rachunku. Miara, wielokrotność, ułamki; równania stopnia pierwszego o jednej lub kilku niewiadomych; stosunki; proporcye; czyste równania stopnia drugiego, o ile ich potrzeba w nauce planimetrii. Graficzne przedstawienie funkcyi liniowej i jej zastosowanie przy rozwiązywaniu równań stopnia pierwszego. *Planimetrya*: Powtórzenie i pogłębienie poprzedniego materiału z planimetrii wraz z wyjaśnieniem na charakterystycznych przykładach sposobu definiowania i dowodzenia metodą Euklidesa i grupowanie reszty materiału, o ile możliwości, w formie zdań. Rozwiązywanie zadań konstrukcyjnych według różnych metod (także za pomocą konstrukcyi wyrażen

algebraicznych) z wykluczeniem wszystkich zadań, które się dają rozwiązać tylko przy pomocy szczególnych forteli. Zadania rachunkowe w naturalnym związku z resztą materiału nauki.

Wypr. piśmienne: 3 szkolne w półroczu.

Fizyka, (3 godz. tyg.) W półr. I. fizyka, w półr. II. chemia i mineralogia). Ciepło. Magnetyzm. Elektryczność. Zebranie i powtórzenie nauki o zjawiskach niebieskich.

Chemia: Skład powietrza. Pierwiastki, mieszaniny, związki. Synteza, analiza, podstawienie, redukcja... Elektroliza. Zasady, kwasy, sole; kilka pierwiastków i najważniejszych związków. Istotne znamiona ciał organicznych.

W ciągłej łączności z nauką chemii opis najważniejszych minerałów i skał, oparty na obserwacji, na końcu krótkie zebranie materiału mineralogii.

Rysunki, (2 godz. tyg.). Rysowanie i malowanie natury żywej i martwej. Zdobienie płaszczyzn — stylizowanie. Rysowanie ornamentów gipsowych z uwzględnieniem historii stylów.

KLASA V.

Religia, (2 g. tyg.). Nauka wiary ogólna.

Język polski, (3 g. tyg.). Gramatyka: Powtórzenie i uzupełnienie głosowni i etymologii z uwzględnieniem historycznego rozwoju języka. Uzupełnienie nauki o wierszu.

Lektura: *a*) szkolna: Czytanie wzorów poezji i prozy według Wypisów ze szczególnem uwzględnieniem łatwych rozprawek z rozmaitych gałęzi wiedzy, jak w klasie IV. i łatwiejszych utworów poezji lirycznej (ludowej i artystycznej). W półroczu II. jedna komedia Fredry i jeden dramat Szekspira; *b*) domowa: Potop, Pan Wołodyjowski (w półr. I.); jeden dramat polski (w półr. II).

Poetyka i stylistyka w dalszym ciągu jak w kl. IV.

Kształcenie poczucia językowego jak w kl. III i IV.

Deklamacja: Jak w klasie III. z uwzględnieniem dyalogów.

Cwiczenia w mówieniu: jak w klasie III.

Wypracowania piśmienne: W półr. 3 szkolne 2 domowe. Rodzaj zadań: jak w klasie IV. Prócz tego: zwięzłe streszczanie dłuższych ustępów lub rozpraw, szkice historyczne i geograficzne, podawanie toku myśli zawartych w utworach trudniejszych, opisy i obrazy sytuacji, zjawisk, okolic i t. p., porównania przedmiotów, osób zdarzeń, dzieł sztuki i t. p.; przekłady z języków starożytnych.

Język łaciński, (6 godz. tyg.). Lektura (5 godz.) W półroczu I. wybór z Owidyusza. Najważniejsze prawidła z zakresu pro-

zodyi. W 1 godz. tygodniowo ciąg dalszy lektury prozaicznej z kl. IV., w półr. II. lektury Liwiusza.

Nauka gramatyki i stylistyki (1 godz. tygod.). Piśmienne i ustne ćwiczenia, uwagi i pouczenia stylistyczne.

W każdym półroczu po 5 zadań szkolnych (compositiones) ostatnie — to tłumaczenie z jęz. łac. na polski.

Język niemiecki, Gramatyka: Uzupełnianie i pogłębianie wiadomości gramatycznych, przeważnie przy poprawianiu wypracowań piśmiennych.

Lektura: Proza opowiadająca i naukowa, poezya epicka (ballady) i liryka.

Ćwiczenia w ustnem wyrażaniu myśli na podstawie lektury w każdej godzinie; nadto ćwiczenia na podstawie poglądu (obrazy, przyroda) i zdarzeń z życia codziennego.

Wypracowania piśmienne: Co 3 tygodnie zadanie domowe lub szkolne naprzemian. (Reprodukcyje, streszczanie, opowiadania i opisy, tłumaczenie z języka polskiego na niemiecki).

Język francuski, (3 godz. tygod.). Zdawanie sprawy z czytanych ustępów, dłuższe rozmówki; memorowanie słówek, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie i uzupełnienie odmian regularnych (przymiotnika, liczebnika, zaimka); nauka o przysłówku i przyimku; najzwyczajniejsze czasowniki nieregularne.

Co 4 tygodnie 1 dyktat 1 zadanie szkolne i 1 domowe.

Historya powszechna, (3 g. tygod.). Dokończenie historyi Rzymu. Historya wieków średnich.

Geografia, (1 godz. tygod.). Powtórzenie i pogłębienie geografii Europy południowej i Francyi. Rzut oka na Azyę i Afrykę.

Matematyka, (3 godz. tygod.). Dalszy ciąg rozwiązywania równań stopnia I. z rozmaitych dziedzin. Potęgi i pierwiastki. Stereometrya: Rzuty ukośne najpospolitszych brył, rzut poziomy i pionowy zwyczajnych utworów przestrzennych z poglądu. Pojęcia i prawa położenia prostych i płaszczyzn; obliczanie powierzchni i objętości graniastosłupów (walców), ostrosłupów (stożków) kuli, oraz płaszczyzn i brył powstałych z ich przecięcia.

Geometrya wykreślna, (2 g. tygod.). Rysowanie z poglądu rzutu poziomego i pionowego prostych brył względem płaszczyzn rzutowych; ustalenie geometryczne pojęć rzutu poziomego i pionowego punktu, linii itd. Główne twierdzenia, tyczące się rzutów punktu. Wykreślanie brył graniastych w położeniach otrzymanych wskutek obrotu. Rysowanie tych brył w rzucie bocznym i ukośnym.

Konstrukcyja punktów przebiccia płaszczyzn prostemi, krawędzi, przecięcia płaszczyzn i figur, powstałych przez prze-

cięcie brył graniastych płaszczyznami. Konstrukcja cieniów brył graniastych przy oświetleniu równoległym.

Rozwiązywanie najważniejszych zagadnień zasadniczych w związku z przedstawieniem brył. Rysowanie siatek.

Nauka o przyrodzie. W półr. I. Nauka o minerałach i najpospolitszych skałach; w półr. II. Botanika z zarysem anatomii i fizjologii roślin.

b) w gimnazjum klasycznym.

(Plan oparty na rozp. c. k. Rady Szkolnej krajowej z dnia 2. sierpnia 1909, l. 44242).

LEKTURA.

KLASA VI.

Język polski. W całości czytano: J. Kochanowskiego *Odprawę posłów greckich* i *Treny* a nadto czytano jako prywatną lekturę *Pamiętniki Paska* i ważniejsze wyjątki z *Pamiętników Kitowicza*, omawiano treść *Trylogii Sienkiewicza*, *Korzeniowskiego: Krewnych, Spekulanta* i *Kollokację*, wreszcie ważniejsze nowelki i mniejsze powieści Prusa.

Język łaciński. Czytano Sallustyusza „*Bellum Catilinae*“ i *Cycerona „mowę I. przeciw Kątylinie“*. Z *Wergilego „Eneidy“* Ks. I. i II. w całości i 2 *Bukoliki*. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne z zakresu składni, metryki, prozody, nadto figury i tropy.

Język grecki. Przeczytano z *Homera Iliady* Ks. III, VI, XII, XVI (w skróceniu) XVIII i XXII. Z *Herodota* Ks. VII do rozdz. 20.

Język niemiecki. Z *Deutsches Lesebuch* Ippoldta i *Styli* wybór ustępów ze wszystkich grup, z przewagą ustępów nowelistycznych, z historii literatury i kultury. W szkole przeczytano w całości: *Goethego „Hermann und Dorothea“* i *Lessinga „Minna v. Barnhelm“*. Na obowiązkową lekturę domową przeczytali uczniowie *Hauffs „Karawane“* (wyd. T. N. S. W.) i *Kleista „Michael Kohlhaas“* (Manz Vg.) nadto w większych wyjątkach „*Reineke Fuchs*“. — Lepsi uczniowie zgłaszali na lekturę wskazane dramaty z literatury klasycznej.

KLASA VII.

Język polski. Przeczytano w całości prawie wszystkie utwory *Mickiewicza*, i *Zaleskiego „Dumy“, „Dumki“*; *Goszczyńskiego „Zamek Kaniowski“*; *Malczewskiego „Marya“,* *Fredry „Zemstę“, „Śluby Panieńskie“, „Geldhab“, „Nikt mnie nie zna“, „Pan Jowiński“*; *Słowackiego „Mnich“, „Arab“, „Żmija“, „J. Bielecki“, „Marya Stuart“, „Kordyan“, „Balladyna“, „Mazepa“, „Lilla Weneda“*. Z powieści omawiano treść wybitniejszych utworów Prusa: „*Faraon*“, „*Lalka*“,

nadto „Emancypantki“; Orzeszkowej „Nad Niemnem“, „Argonauci“, „Cham“, „Dziurdziowie“, „Pan Graba“; Sienkiewicza „Bez dogmatu“, „Krzyżacy“, „Quo vadis“. Z literatury zagranicznej omawiano treść byronowskiego „Manfreda“ „Więźnia Chilonu“, „Wędrówek Childe-Harolda“, „Oblężenie Koryntu“, „Korsarza“. Ze Szekspira wzięto „Makbeta“, „Sen nocy letniej“, „Króla Lira“, „Otella“. Z prac poważniejszych czytano Tretiaka o Słowackim, Kallenbacha o Mickiewiczu i inne.

Język łaciński. Czytano Cicerona: „Pro lege Manilia“, „Laelius de amicitia“ i Pliniusza Listy według wyd. Liskowicza (ust. 1, 2, 4, 5, 6, 9, 15, 17, 27, 28, 33, 47–66); Wirgiliusza Eneidy Ks. VI.

Język grecki. Czytano Demostenesa: „Mowę I. przeciw Filipowi“, Olyntyjską I, Apologią Platona (w części).

Język niemiecki. Lektura obowiązkowa. Schillera „Wilhelm Tell“ i „Jungfrau v. Orleans“; Goethego „Egmont“; Chamissa „Peter Schlehmihl“. Lektura prywatna: Z dramatów Goethego „Götz v. Berlichingen“; Schillera „Die Räuber“: Grillparzera „Die Ahnfrau“; O. Ludwig „Der Erbförster“; Kleista „Der Prinz v. Homburg“; Shakespeara „Der Sommernachtsträum“. Z prozy: Storma „Agnis submersus“; Ganghofer „Herrgottschneider v. Ammergau“; Immermanna „Der Oberhof“; Ludwiga „Zwischen Himmel u. Erde“; Kleista „Michael Kohlhaas“.

KLASA VIII.

Język polski. Materiał rozszerzono lekturą wybitniejszych literatów, krytyków i estetyków polskich. Lektura domowa poświęcona była uzupełnieniu literatury powieściowej najnowszej doby a zatem zdawano sprawę z powieści Prusa, Orzeszkowej, Tetmajera, Żeromskiego, Reymonta. Z utworów poetycznych omawiano treści dzieł Rydla: „Zaczarowane Koło“, „Trylogia Jagiellońska“; Wyspiańskiego „Kazimierz W.“, „Wesele“, „Legion“, „Warszawianka“. „Bolesław Śmiały“; Konopnickiej „Pan Balcer“ i drobne liryki.

Język łaciński. Czytano z Horacyusza: Ody Ks. I. 3, 10, 14, 18, 21, 22, 24, 26, 31, 35; II. 2, 3, 10, 13, 14, 18; III. 9, 13, 30; IV. 3, 7, 12. Satyry Ks. I. 1, 6. Epistula I. 2.

Język grecki. Przeczytano Platona Apologię w całości i końcowe rozdziały Fedona, a z Sofoklesa Elektrę (w całości).

Język niemiecki. Z „Deutsches Lesebuch“ ustępy treści historycznej i z kultury. Czytano w całości Schillera „Spaziergang“, „Lied v. d. Glocke“; Wallensteins Lager u. W. Tod; Goethego „Iphigenie auf Tauris“. Na obowiązkową lekturę domową czytali uczniowie Goethes „Egmont“; Schillers „Piccolomini“.

PRZEDMIOTY NADOBOWIĄZKOWE

lub względnie obowiązkowe.

Religia mojżeszowa, Klasa I Historia biblijna od śmierci Mojżesza. Zasady wiary. Dziesięcioro przykazań. Tłumaczenie modlitw porannych i ważniejszych błogosławieństw.

Klasa II. Historia biblijna od Jozuego do podziału państwa. Zasady wiary. O świętach i postach. Tłumaczenie modlitw wieczornych i błogosławieństw.

Klasa III. Historia biblijna od podziału państwa do Nechemiasza. Żywoty proroków. Nazwy, podział i treść pisma św. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Tłumaczenie modlitw na sobotę.

Klasa IV. Historia Izraelitów od Nechemiasza do powstania Bar Kochby. Najważniejsze przepisy rytualne. Podział nabożeństwa. Tłumaczenie modlitw na święta.

Klasa V, VI. Wybór ustępów z pięcioksięgu Jezajasza i Jeremiasza. Etyka na podstawie Pirke Abot. Objaśnienia 13 artykułów wiary.

Klasa VII i VIII. Historia żydów od zburzenia drugiej świątyni ze szczególnem uwzględnieniem historii żydów w Polsce.

Religia ewangelicka. Pojęcie religii i jej formy. Pojęcie i podział objawienia. Pismo św.: a) Pojęcie, b) Podział, c) Treść poszczególnych ksiąg, d) Poezya hebrajska. Historia Kościoła chrześcijańskiego: a) Od założenia aż do Konstantyna W.; b) Od Konstantyna W. aż do śmierci Karola W.

Dzieje ojcyste, w klasie VIII (w pierwszym półr.) po 1 godz. tygodniowo. Dzieje Polski, Rusi i Litwy do czasów najnowszych.

Śpiew, w 2 oddziałach po 2 godziny tygodniowo. Oddział I.: Próba głosu, system liniowy, alfabet muzyczny, klucze i ich znaczenie w muzyce. Ćwiczenia głosu na podstawie sekund, tercyi i t. d. aż do oktawy. Gamy krzyżowe i bemolowe, ich skład wewnętrzny. Gamy molowe, krzyżowe i bemolowe, porównanie ich z durowemi. Stopniowe śpiewanie jedno- dwu- i trzygłosowych pieśni kościelnych i świeckich. Oddział II. Ćwiczenia i modelowanie w śpiewie. Praktyczne ćwiczenia w wykonywaniu trzech- i czterogłosowych mszy i pieśni kościelnych, oraz pieśni świeckich polskich i obcych kompozytorów.

Rysunki, w I. oddziale po 2 godziny tygodniowo. Rysowanie i malowanie ornamentów z wzorów gipsowych, płaskorzeźb, głów i pełnych głów z modeli gipsowych; rysowanie i malowanie różnych przedmiotów martwej natury: owoców, motyli, muszli, naczyń greckich i barwnych szklanych.

Stenografia, w 2 oddziałach po 2 godz. tygodniowo. Oddział I. Zasady stenografii. Alfabet. Uzupełnienie alfabetu. Symbolika samogłosek. Ćwiczenia. Oddział II. Jak wyżej, nadto zrostki, zlewy, znaczniki, ćwiczenia i pisanie podług dyktatów.

Język ruski, jako przedmiot względnie obowiązkowy, w trzech oddziałach po 2 godziny tygodniowo.

Oddział I. Nauka czytania i pisania na podstawie czytanki Bohdana Łepkiego. Czytanie z ćwiczeniami w opowiadaniu. Deklamacya. Ćwiczenia w pisaniu, odpisywanie z czytanki, później 2 dyktaty miesięcznie.

Oddział II. Czytanie z ćwiczeniami w opowiadaniu i uwagami stylistycznymi na podstawie czytanki dla szkół wydziałowych. Deklamacya. Odmiana imion i czasowników. Zadań piśmiennych 7 na półrocze, opowiadania i streszczenia ustępów czytanych w szkole.

Oddział III. Lektura celniejszych pomników literatury staroruskiej w tłumaczeniu na język ruski nowożytny według wypisów A Barwińskiego dla seminaryjów nauczycielskich. Na tle lektury pogląd na piśmiennictwo rusko-ukraińskie począwszy od Kotlarewskiego. Wypracowań stylistycznych 5 na półrocze, przeważnie szkolne.

IV.

TEMATY DO WYPRACOWAŃ PIŚMIENNYCH.

a) z języka polskiego.

KLASA Va.

1. *a)* Opis miejscowości, w której przepędziłem wakacje,
b) Powódź na wsi (na podstawie autopsyi) (do wyboru dom.).
2. *a)* Ze szkolnej ławy (na podst. Kraszewskiego),
b) Losy tułacze Skawińskiego (opowiadane na podstawie „Latarnika“) (szk.).
3. *a)* Sprawozdanie z lektury domowej,
b) Młodość Ks. Józefa Poniatowskiego (szk.).
4. *a)* Zwyczaje i obyczaje na wsi (na podst. „Wiesława“),
b) Spór o zamek (na podst. „P. Tadeusza“) (dom.).
5. Tok myśli zawartych w liście poetycznym Or-Ota p. t.:
List z Sybiru (szk.).
6. Koleje życia Księdza Jacka (na podst. „P. Tadeusza“) (szk.).
7. Sprawozdanie z lektury domowej (dom.).
8. Tok myśli w wierszu J. Kochanowskiego p. t.: Sława (szk.).
9. Opisać pomnik Mickiewicza (na rynku Krakowskim) (szk.).
10. Wycieczka w okolice Krakowa (dom.).

KLASA Vb.

1. Do wyboru: *a)* Plantacje krakowskie,
 b) Powódź na wsi (dom.).
2. *a)* Pożegnanie Hektora z Andromachą,
b) Dlaczego Skawiński utracił posadę latarnika (na podst.
now. Sienkiewicza) (dom.).
3. Jak w klasie Va.
4. Do wyboru: *a)* Wieś polska (na podst. „Wiesława“),
 b) Polowanie na niedźwiedzia (na podstawie
„P. Tadeusza“) (szk.).

5. Jak w klasie Va.
6. Jak w klasie Va.
7. Jak w klasie Va.
8. Rok 1812 w „Panu Tadeuszu“ (szk.).
9. Opisać pomnik grunwaldzki w Krakowie (szk.).
10. Jak w klasie Va.

KLASA VI.

1. Nasze błędy społeczne w satyrze M. Reja, p. t. Rozprawa między panem, wójtem a plebanem (szk.).
2. Świat staropolski w w. XVII. w trylogii Sienkiewicza (dom.).
3. Frycz Modrzewski a Stanisław Orzechowski w literaturze polskiej, jako dwa przeciwne charaktery (szk.).
4. Autobiografia J. Kochanowskiego na podstawie poznanych jego utworów (dom.).
5. Znaczenie lasów w przyrodzie (dom.).
6. Łączność chórów w Odprawie posłów greckich (dom.).
7. Rozwój satyry w literaturze w. XVI. (szk.).
8. a) Znaczenie ks. Skargi w liter. polskiej w. XVI. (szk.).
b) Kmicic a Jacek Soplica jako pokrewne charaktery (dom.).
9. a) Rozwój sielanki w literaturze polskiej w. XVI. (szk.).
b) Szlachta czapliniecka według powieści Korzeniowskiego p. t. „Spekulant“ (dom.).
10. a) Zwrot religijny w życiu i pismach W. Kochowskiego od bitwy pod Gnieznem (szk.).
b) Jakie myśli porusza Kochowski we wierszu: Królewska droga na tron (szk.).
11. a) Szlachcic Reja, Górnickiego i P. Podstoli Krasickiego,
b) Jakie błędy społeczne wytyka Krasicki w swoich satyrach (dom.).

KLASA VII.

1. Sarmatyzm w literaturze w. XVIII. na podstawie poznanych utworów (dom.).
2. Wpływ klasycyzmu i romantyzmu w Grażynie (szk.).
3. Romantyzm w literaturze europejskiej i wpływ jego na literaturę polską (dom.).
4. Pierwiastek osobisty w balladach Mickiewicza (szk.).
5. a) Świat fantystyczny w balladach Mickiewicza (dom.).
b) Uzasadnić na przykładach zdanie: Historia magistra vitae (dom.).
6. a) Wpływ Byrona na Mickiewicza,
b) Tok myśli w „Odzie do młodości“,
c) Przyroda w „Panu Tadeuszu“ (szk.).
7. Ukraina w poezji polskiej (dom.).

8. Cześniak Raptusiewicz a Rejent Milczek jako dwa przeciwne charaktery (szk.).
9. a) Pan na Brzeżanach a Wojewoda w „Maryi“ Malczewskiego jako dwa pokrewne charaktery (szk.).
b) Pokrewne charaktery w Komedyi Fredry: Śluby panieńskie (szk.).
10. Świat fantastyczny w „Balladynie“ i jego rola w akcji poematu (dom.).

KLASA VIII.

1. Anhelli i jemu pokrewne postacie w liter. polskiej (dom.).
2. Hr. Henryk a Pankracy jako dwa odrębne charaktery (szk.).
3. Młodość Irydiona a Konrada Wallenroda (szk.).
4. Obrazy z przyrody alpejskiej w „Przedświcie“ Z. Krasieńskiego (dom.).
5. Jakie ważniejsze zasady życiowe porusza Horacy w swoich odach? (dom.).
6. Mowa na temat: Pamięć zasłużonych mężów ma przechodzić z pokolenia w pokolenie (dom.).
7. Pieniactwo w literaturze polskiej (szk.).
8. a) Byron w poezyi polskiej (szk.).
b) Wpływ Schillera i Goethego na poetów polskich doby romantycznej (szk.).

b) z języka niemieckiego.

KLASA Va.

1. Auf welche Weise wurde der Schwestermord des Königs entdeckt und bestraft (nach Bechsteins Märchen „Das klagende Lied“ (szk.).
2. Die Beschreibung des Schulgebäudes (dom).
3. Das Treiben auf dem Bahnhofe vor der Ankunft und Abfahrt eines Personenzuges (dom.).
4. Andreas Hofers Tod (szk.).
5. Möros erzählt seine Erlebnisse (dom.).
6. Das Reiseabenteuer des Kandidaten der Theologie in Rumänien (szk.).
7. Eine Postreise in früheren Zeiten (auf Grund der gelesenen Stücke und der gehörten Erzählungen) (dom.).
8. Veranschaulichung des Grundgedankens der Ballade „Die Kraniche des Ibykus“ durch ihren Inhalt (szk.).
9. Der Strassenverkehr in Krakau (dom.).
10. Orbasans Edelmut nach Hauffs Erzählung „Erretung Fatmes“ (szk.).

11. Die Bedeutung der Bakterien im Leben (auf Grund des Lesebuches) (dom.).
12. Die Naturerscheinungen auf dem Monde (auf Grund des Lesebuches) (szk.).

KLASA Vb.

1. Wie ist der Betrug an dem Kaiser und seinem Gefolge möglich gewesen? (Nach einem Märchen Andersens) (szk.).
2. Ein Schultag (dom.).
3. Dem Herrn sind tausend Jahre, wie ein Tag -- eine Legende aus dem Kloster Heisterbach (szk.).
4. Der Dichter Gellert — ein gottergebener und edelgesinnter Mann (Eine Charakteristik auf Grund des Lesestückes aus Gellerts Leben) (dom.).
5. Uebersetzung aus dem Polnischen (szk.).
6. Karthago vor dem J. 146 v. Chr. (auf Grund der Schullektüre) (dom.).
7. Uebersetzung aus dem Polnischen (szk.).
8. Wie werden die Italiener von H. F. Urban in seiner Erzählung „Oreste Paradisa“ charakterisiert? (dom.).
9. Eine Nachtreise im Gebirge (auf Grund der Roseggerschen Anekdote „Das Unglück in Rieselwang“) (szk.).
10. Ein Seesturm (Schilderung auf Grund der Lektüre) (dom.).
11. Ein tropischer Wald (auf Grund der Lektüre einer Novelle „Tigerjagd in Kolumbien“ (szk.).
12. Die Entwicklung des griechischen Theaters (dom.).

KLASA VI.

1. Die Geschichte des Dornröschens (szk.).
2. Die Not der Vertriebenen (nach Hermann u. Dorothea) (d.).
3. Die Charakteristik der Haupthelden in der Novelle H. Villingers „Ungleiche Kameraden“ (szk.).
4. Hermanns Leben auf Grund des Goetheschen Epos (szk.).
5. Die Beschreibung der Stadt und des Anwesens von Hermanns Eltern (szk.).
6. Rolands Tod (szk.).
7. Der störrische Esel (nach der Erzählung Peter Roseggers) (szk.).
8. Was verstehen wir unter Exposition (auf Grund des Lessingschen Lustspieles „Minna v. Barnhelm“) (szk.).
9. Das Abenteuer des Nachtwächters von Eschenreut (szk.).
10. Die Geschichte Labakans auf Grund der Privatlektüre von Hauffs „Karawane“ (dom.).
11. Die Bedeutung der Episode mit Riccaut de la Marliniere in Lessings „Minna“ (szk.).

12. Woran erkennt man, dass Krakau eine mittelalterliche Stadt ist (dom.).

KLASA VII.

1. Der Minnesänger (dom.).
2. Welches szenische Bild enthüllt uns der Vorhang zu Beginn von Schillers „Wilhelm Tell“ (szk.).
3. Die Vergangenheit der Schweiz in Erzählungen der Bauern (auf Grund der Lektüre Wilh. Tells) (szk.).
4. Die Anfänge des deutschen Dramas (dom.).
5. Stellung und Aufgaben eines römischen Statthalters in der Provinz auf Grund der Rede Ciceros für Pompejus.
6. Tells Verhältnis zu Gessler und zu den Eidgenossen (d.).
7. Politische Lage der Niederlande vor der Ankunft Herzog Albas (szk.).
8. Inhalt und Bedeutung des XVII. Literaturbriefes von Lessing (szkol.).
9. Charakteristik des Grafen Egmont (dom.).
10. Klassische und romantische Elemente in der Jungfrau von Orleans (dom.).

KLASA VIII.

1. Der Eintrittsmonolog Iphigeniens (szk.).
2. Was versteht Fried. Paulsen unter Bildung? (auf Grund des Lesestückes).
3. Die Humanität Iphigeniens (dom.).
4. Welchen Einfluss auf die Entwicklung der Kultur schreibt Schiller dem Stadtleben zu? (szk.).
5. Die Elemente hassen das Gebild der Menschenhand (Schillers „Lied von der Glocke“) (szk.).
6. Die Feldpredigt Abrahams a Santa Clara (szk.).
7. Inwiefern haben die Erfindungen der Neuzeit zur Umgestaltung der Lebensverhältnisse des Menschen beigetragen? (szk.).
8. Schillers „Wallensteinische Trilogie“ als einheitliches Werk, albo do wyboru: Wonach soll man sich richten bei der Wahl des künftigen Berufes.

V.

ZBIORY NAUKOWE.

1. BIBLIOTEKA NAUCZYCIELSKA.

W b. roku szkolnym zakupiono: a) z dotacyi nadzwyczajnej: Dr. Arnold, Hans Sachs Werke; Dr. Balke, Thomas Wurmer; O. Behaghel, Hebelswerke; Felix Bobertag, Erzählende Dichtungen des späteren Mittelalters; tenże, Narrenbuch; tenże, Sebastian Brants, Narrenschiff; tenże, Volksbücher des 16. Jahrhunderts; tenże, Vierhundert Schwänke des XVI. Jahrhunderts; tenże, Th. D. Grabbe, Beer Schenk; tenże, Geschichte Schilanders von Sittewald; tenże, Asiatische Banise; tenże, Grimmelshausens Werke; tenże, Hofmann von Hofmannswaldau; tenże, Abraham und S. Clara, Judas der Erz-Schelm; tenże, Wilhelm Hauffs Werke; tenże, Erzählende Prosa der klassischen Periode; tenże, Die Jobsiade; tenże, Lichtenberg Hippel, Blumauer; Dr. Karol Boriński, Geschichte der deutschen Literatur; R. Boxberger, Lessings Werke; Dr. Creizenach, Die Schauspiele der englischen Komödianten; Johannes Crüger, Joh. Hristoph Gottsched u. die Schweizer; Stadtmüller, Niemiecko-polski słownik techniczny, Kraków 1913; Dr. Oesterley, Martin Opitz; tenże, Simon Dach; tenże, Paul Fleming; Hermann Ebbinghaus, Grundzüge der Psychologie; Dr. Froning, Das Drama der Reformationszeit; Dr. Frey, Gessners Werke; tenże, Haller u. Salis Seewis; Ludwig Fulda, Die Gegner der zweiten schlesischen Schule; Wolfgang Gottfried, Tristan u. Isolde; Dr. Hamel, Klopstocks Werke; Dr. Adolf Hauffen, Johann Fischarts Werke; tenże, Das Drama der klassischen Periode; Eduard v. d. Hellen, Goethes Sämtliche Werke; tenże, Schillers Sämtliche Werke; Emil Henrici, Das deutsche Heldenbuch; Dr. Hugo Hildebrand, Didaktik aus der Zeit der Kreuzzüge; Dr. Max Koch, Immermanns Werke; tenże, Lenaus Werke; tenże, Arnim Klemens: tenże, Ernst Konrad, Fr. Schulze und

Ernst Th. Wilh. Hoffmann; Jana Kochanowskiego Dzieła, wydanie pomnikowe, Warszawa 1884; Józefa Korzeniewskiego Dzieła, wydanie zupełne, Warszawa 1882; Pisma Zygmunta Krasińskiego, wydał Tadeusz Pini, Lwów 1904; Zygmunt Krasiński, wydał Józef Kallenbach, Lwów 1904; Rochus Freiherr von Liliencron, Deutsches Leben im Volkslied um 1530; tenże, Lucifers Königsreich u. Seelenheil v. Albertinus; Dr. Max Mendheim, Lyriker u. Epiker der klassischen Periode; Dr. Heinrich Meyer, Herders Werke; Adama Mickiewicza dzieła, wydanie Towarzystwa literackiego, Lwów 1896; Prof. Dr. Minor, Tieck und Wackenroder; tenże, Fabeldichter des 18. Jahrhunderts; tenże, Das Schicksaldrama; Franz Müncker, Bremer Beiträge; tenże, Anakreontiker u. preussisch patriotische Lyriker; Dr. Palm, Gryphius Werke; Jean Pauls Werke von Dr. Paul Nerlich; Dr. Friedrich Pfaff, Der Minnesang des 12. bis 14. Jahrhunderts; Dr. Paul Piper, Die Spielmannsdichtung; tenże, Höfische Epik; tenże, Wolfram von Eschenbach; tenże, Die geistliche Dichtung des Mittelalters; tenże, Dre älteste deutsche Litteratur bis 1050 J.; tenże, Kudrun; tenże: Die Niebelungen; tenże, Nachträge zur ältesten deutschen Literatur; Dr. H. Prähle, Wielands Werke; tenże, Alvinger, Musäus, Müller von Itzehoe. in einer Auswahl aus ihren Werken; Dr. August Sauer, Der Göttinger Dichterbund; tenże, Stürmer u. Dränger; tenże, Gedichte von Gottfried August Bürger; Prof. Dr. Stern. Theodor Körners Werke; Dr. Vetter, Lehrhafte Litteratur des 14. und 15. Jahrhunderts; Dr. Oskar Walzel, Chamissos Werke; tenże, August Wilhelm u. Friedr. Schlegel; Dr. Eugen Wolff, Luthers Schriften; tenże, Reineke de vos; tenże, Das deutsche Kirchenlied des 16. und 17. Jahrhunderts; Wilhelm Wundt, Völkerpsychologie, Leipzig 1912; Thomas Wurmer, Die deutschen Dichtungen des Ulrich v. Hutten; Theophil Zolling, Heinrich von Kleists Werke. — Registerband der deutschen National-Litteratur von Josef Kürschner. — *b)* z datków na zbiory: Szymon Askenazy, Ks. Józef Poniatowski, Lwów 1913; Piotr Bańkowski, Maurycy Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego, Kraków 1913; Henryk Bergson, Ewolucya twórcza, tłum. Znaniecki, Warszawa 1913; Prof. Dr. Creizenach, Geschichte des neueren Dramas, 3 und 4. Band; Rudolf Eucken, Erkennen und Leben, Leipzig 1913; Alois Höfler, Didaktik der Himmelskunde, Berlin 1913; Dr. Josef Jacob, Praktische Methodik des mathematischen Unterrichts; Julius Jarosch, Methodik des Unterrichts in der darstellenden Geometrie, Wien 1913; Ippold-Stylo, Deutsches Lesebuch f. VII. Classe, Lwów 1911; Jahrbuch des höheren Unterrichtswesens in Oestr. 1912; Konarski, Völlständiges Hand-

wörterbuch der deutschen und polnischen Sprache, Wien 1913; Dr. Kruczkiewicz, Petri Roysii Maurei Alcagnicensis Carmina; Jan Kucharzewski, Maurycy Mochnacki, Kraków 1910; Friedrich Leo, Geschichte der römischen Literatur, Berlin 1913; Adolf Mathias, Erlebtes und Zukunftsfragen, Berlin 1913; Meumann, Vorlesungen über exper. Pädagogik Band II.; Prof. Dr. Morawski, Andree Cricii Carmina; Dr. Möbusch u. Dr. Walsemann. Die Pädagogik der Gegenwart, Leipzig 1912; Dr. Johann Müllner, Methodik des geographischen Unterrichts, Wien 1912; Münch, Zur deutschen Kultur u. Bildungslehre; tenże, Zum deutschen Unterricht, Berlin 1913; E. Norden, Agnostos Theos, Berlin 1913; Dr. Józef Nusbaum, Szlakami wiedzy, Lwów 1904; Nyrop, Manuel phonétique du français parlé, Copenhage 1912; F. Peischa, Praktische Methodik des Unterrichts in der französischen Sprache, Wien 1913; Rein, Encyklopädisches Handbuch der Pädagogik, 10 B.; Scheindler, Methodik der lateinischen Sprache, Wien 1913; Dr. Julian Schramm, Podręcznik analizy chemicznej jakościowej, Warszawa 1912; Dr. Carl Siegel, Methodik des Unterrichts in der philosophischen Propädeutik, Wien 1913; Dr. Ch. Sigwart, Logik, Tübingen 1911; Słownik geograficzny Królestwa Polskiego, tomów 16, Warszawa 1895.

Zakład prenumeruje czasopisma: 1) Archiv für slavische Philologie; 2) Biblioteka warszawska; 3) Bursian-Krok, Jahresberichte über die Fortschritte d. k. Altertumswissenschaft; 4) Die neueren Sprachen v. Wilhelm Viëtor; 5) Encyklopedya wychowawcza; 6) Język polski; 7) Książka; 8) Kwartalnik historyczny; 9) Lehrproben und Lehrgänge; 10) Literarisches Centralblatt; 11) Monatshefte f. d. naturwissenschaftlichen Unterricht; 12) Neue Jahrbücher f. d. Altertum u. Pädagogik; 13) Pamiętnik literacki; 14) Physikalische Zeitschrift; 15) Przegląd historyczny; 16) Przewodnik bibliograficzny; 17) Przewodnik naukowy i literacki; 18) Zeitschrift f. d. mathematischen u. naturwissenschaftlichen Unterricht; 19) Zeitschrift f. d. österreichischen Gymnasien; 20) Zeitschrift f. d. physikalischen und chemischen Unterricht; 21) Zeitschrift für Schulgeographie; 22) Zeitschrift f. d. Zeichen u. Kunstunterricht.

Otrzymano w darze: Henryk Merczyng, Szymon Budny, jako krytyk tekstów biblijnych, Kraków 1913; Barwiński, Birkenmajer i Łoś, Sprawozdania z poszukiwań w Szwecyi; Sprawozdania komisji do badania historii sztuki w Polsce, tom IX, zeszyt 1 i 2; Maryan Szyjkowski, Myśl Jana Jakóba Rousseau w Polsce XVIII w., Kraków 1913; Józef Tretiak, Bohdan Zaleski na tułactwie, Kraków 1913. Prócz tego: Materiały antropologiczno - archeologiczne i etnograficzne; Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce; Rozprawy wy-

działu matematyczno - przyrodniczego; Sprawozdania komisji fizyograficznej; Sprawozdanie z czynności i posiedzeń Akademii Umiejętności w Krakowie i Bulletin international de l'Académie des sciences de Cracovie. (Dary Akademii Umiejętności w Krakowie). Sprawozdanie z 4-ej konferencji Dyrektorów szkół średnich. (Darc. k. Rady szkolnej krajowej). Nadto: Szymon Askenazy, Nowe wczasy; W. Heinrich, Filozofia grecka do Platona, Warszawa 1913; Marya Konopnicka, Pan Balcer w Brazylii, Imagina; Władysław Kozicki, W gaju Akademosy; Piotr Michałowski, Rys życia N. N. Kraków 1911; M. Zdzichowski, Z epoki Messyanizmu. (Dary W. Pana Piotra Żmudy); Das Ende des Kontinentalismus in Oesterreich, Entwicklung u. Bedeutung unserer Seegeltung von Anton v. Moerl. (Dar Towarzystwa Lloydu).

B. Biblioteka dla młodzieży.

Do biblioteki uczniów zakupiono: a) *dzieła polskie*: Andersen: Bajki, nowy wybór dla młodzieży; Bełza Wł.: Ołowiany żołnierz; Bełza Wł.: Maryla i jej stosunek do Mickiewicza; Brandes: Polska; Dygasiński: Wielkie łowy; Gould: Dzieci matki przyrody; Gorkij: Ignacy Gordiejew; Gloger: Księga rzeczy polskich; Kipling: Księga puszczy; Kasproicz: Baśnie, bajki i klechdy; Kozłowski: Jak czytać utwory piękna; Kłaczko: Wieczory florenckie; Kraszewski: Kordecki; Korczak: Józki, Jaśki i Franki; Łuniński: Napoleon I. i Księstwo Warszawskie; Mościcki: Dzieje porzbirowe Litwy i Rusi; Norwid: Wybór poezji; Orkan: Drzewiej; Orkan: Komornicy; Prevost: Profesor Moloch; Przyborowski: Młodzi gwardziści; Rydel: Ferenike i Pejsidoros; Rydel: Zygmunt August; Sienkiewicz: Trylogia wyd. jubil.; Szymanowski: Obrazki z życia znakomitych ludzi; Witkiewicz: Na przełęcz; Weychert Szymanowska: Świat czarów. Wypisy historyczne ilustr. t. I; Witkiewicz: Matejko; Wyspiański: Powrót Odyssa; Żeromski: Duma o hetmanie.

b) *dzieła niemieckie*: Auerbach, „Die Geschichte des Diethelm v. Buchenberg“ (Manz); Barack M., „Wilhelm Tell“ (Thienemann); Biller, „Heinz der Lateiner“ (Thienemann); Bulwer E., „Die letzten Tage von Pompei“ (Thienemann); Casperi K. H., „Der Schulmeister u. sein Sohn“ (Thienemann); Chamisso, „Peter Schlemihl“ 5 egz. T. N. S. W.; Dickens, „Dawid Copperfield“ (Thienemann); „Deutsche Dichtung“ (Jugend-Freundverlag); Dodge: „Hans Brinker“ (Thienemann); Eichendorff: „Aus dem Leben eines Taugenichts“ 10 egz. (T. N. S. W.); Eimer Manfred, „Heldensöhne“ (Thienemann); Ertl, „Drei Novellen“ (Manz); Eyth, „Die Berufstragik“ (Manz); Fischer, „Mutter Venedig“ (Manz); Fouque, „Undine“ 5 egz.

(T. N. S. W.). Freytag G., „Bilder a. d. d. Vergangenheit“ (Manz); Ganghofer, „Herrgottschnitzer“ (Manz); Grimm, „Kinder u. Hausmärchen“ 5 egz. (T. N. S. W.); Hauff, „Die Karawane“ 10 egz. (T. N. S. W.); Hebel, „Schatzkästlein“ 5 egz. (T. N. S. W.); Hoffmann E. T. A., „Der goldene Topf“ (Manz); Immermann, „Der Oberhof“ (Manz); Keller Paul, „Zigeunerkind“, „Guckkasten“ (Manz); „Märchen u. Fabeln von Tieren und Pflanzen“ 5 egz. (T. N. S. W.); Marryat „Der fliegende Holländer (Thienemann). Viebig Clara, „Das schlafende Heer“; Wagner, „Die Meistersinger“ (Manz); Wildenbruch, „Das edle Blut“ i „Tiefe Wasser“; Zahn E., „Albin Inderland“, „Lukas Hochstrassers Haus“ i „Der Busser“ (Manz).

2. GABINET FIZYKALNY.

Posiada z końcem roku szkolnego 1913/14 przyrządów i narzędzi 534. W r. szkol. b. zakupiono: 1. Katetometr. 2. Przyrząd do okazania grawitacji. 3. Magnetometr. 4. Maszynę Wommelsdorfa. 5. Motor elektryczny. 6. Telegraf iskrowy. 7. Przyrząd do okazania prawa zachowania energii podczas obrotu. 8. Cyrkiel do rysowania elipsy i t. p. 9. Przyrząd do okazania wpływu promieniowania na temperaturę. 10. 5 siłomierzy Maeya. 11. Wagę listową dokładną. 12. Prostokąt szklany do krążenia wody.

3. GABINET HISTORJI NATURALNEJ.

	w r. bieżącym przybyło:	z końcem br. posiada:
1. Szkieletów, czaszek, innych kości, skór, rogów, skorup	1	48
2. Okazów zw. kręgowych wypchanych	2	62
3. Okazów zw. kręgowych spirytusowych	5	38
4. Owadów: gąbłotek	—	3
5. Owadów: pudełek z biolog. zestaw.	2	8
6. Owadów: słoików	—	6
7. Okazów: zw. innych: spirytusowych	2	37
8. Okazów roślin w formalinie	—	5
9. Modeli zoologicznych	—	6
Modeli botanicznych	1	30
Modeli mineralogicznych	—	43
10. Okazów mineralnych, skał i skamielin bądź ich przetworów	—	388
11. Tablic zoologicznych	2	82
Tablic botanicznych	—	45
Tablic mineral. i geologicznych.	6	18
12. Preparatów mikroskopowych	—	15
13. Zielników	—	1

Tablic z zasuszonymi roślinami . . .	—	5
14. Mikroskopów	—	1
15. Narzędzi i przyborów do urządzenia zbiorów i ochrony	7	53
16. Odczynników i przyrządów do badań .	—	15

4. ZBIORY GEOGRAFICZNO-HISTORYCZNE.

Numerów inwentarza jest obecnie 223, obejmujących mapy i okazy geograficzne. W roku szkolnym 1913/14 zakupiono: mapę Europy (fiz.), Rosyi, Monarchii austr.-węgierskiej, Planigloby, 4 mapy historyczne Europy i model horyzontu.

5. ZBIORY ARCHEOLOGICZNE.

Inwentarz zbiorów archeologicznych obejmuje numerów 67. W r. b. zakupiono:

A. Mau, Pompei in Leben u. Kunst, Anhang zur 2 Aufl. Leipzig, Teubner 1913.

G. Wissowa: Religion und Kultus der Römer, 2 Aufl. München, Beck 1912.

Th. Birt, Die Buchrolle in der Kunst, Leipzig, Teubner 1907.

Ferd. Noack, Homerische Paläste, Leipzig, Teubner 1903.

Fr. Studniczka, Tropaeum Traiani, Leipzig, Teubner 1904.

6. GABINET RYSUNKOWY.

zawiera:

a) Płaskie przedmioty z otoczenia i z natury.

sztuk:

1. Preparowane liście i gałązki na teczkach z tektur . .	10
2. " " " w szkło oprawne	42
3. Motyle w kasetkach szklanych	33
4. Suche owoce i rośliny	15
5. Przedmioty płaskie z otoczenia	56
6. Tła barwne, tektur	12

b) Bryłowe przedmioty z otoczenia i z natury:

1. Bryły stereometr. do nauki perspektywy	11
2. Pudełka tektur. i drewn.	27
3. Elssnera modele przedm. drewn.	12
4. Naczynia drewniane	27
5. " gliniane	39
6. " terrakotowe	25
7. " porcelanowe	7
8. " szklane	17

	sztuk:
9. Naczynia majolikowe	1
10. Przedmioty z otoczenia drewniane	27
11. " metalowe i narzędzia	9
12. " z łożyny i łyżka	6
13. Owoce i muszle	14
14. Odlewy gips. i z masy pap. głów ludzkich, ornament. roślin i form architektn.	33
15. Czaszki zwierząt, wypchane ptaki i zwierzęta	18
16. Paczki do ustawiania modeli	8
17. Dzieła pomocnicze	6
	Razem 472

W bieżącym roku zakupiono:

a) Płaskie przedmioty z otoczenia i modele:

1. Płaskie przedmioty z otoczenia	38
2. Tła tektur. barwne	17
3. Teczki tektur. na przechow. rysunków	10

b) Bryłowe przedmioty z otoczenia:

1. Naczynia drewniane, gliniane, terrak., szkl. i porcel.	32
2. Przedmioty metalowe i narzędzia	7
3. Pudełka drewniane i tektur.	12
4. Odlewy gips. głów ludzkich, ornamenty roślin i formy architekt.	17
5. Dzieło pomocnicze	1

Razem 134

W tych dary uczniów sztuk 27.

7. GABINET GEOMETRYI WYKREŚLNEJ.

W roku 1914 zakupiono: 1) Model do cienia ostrosłupu;
2) trzy tablice rzutów; 3) dwa trójkąty.

8. ZBIORY LITURGICZNE.

Obrazy liturgiczne, wyd. ks. Dr. Swobody z 1. seryi nrów 25.

9. ZBIORY DO NAUKI ŚPIEWU.

Inwentarz obejmuje nr. 61 w 954 egzemplarzach.

10. ZBIORY DO NAUKI INSTRUMENTALNEJ.

Zawierają numerów 31 w 116 egzemplarzach.

VI.

WAŻNIEJSZE ROZPORZĄDZENIA WŁADZ.

C. k. Rada Szkolna Krajowa:

- 1) rozp. z dnia 27. sierpnia 1913 l. 14857 poleca Dyrekcyom, aby badały jak najdokładniej daty urodzenia uczniów zakładu i nie przyjmowały takich, którzy nie mają przepisanego wieku; a rozporządzeniem z dnia 22 marca 1914, l. 4405 przypomina § 59 zarysu organizacyjnego z r. 1849 mającego moc i znaczenie ustawy, gdzie wyraźnie przepisano, że do przyjęcia ucznia do gimnazjum lub do szkoły realnej potrzeba, aby starający się o przyjęcie ukończył 10 rok życia; ustawa zaś z dnia 3. czerwca 1887 powiada wyraźnie, że uczeń zgłaszający się do klasy I. ma skończyć 10. rok życia przed końcem tego roku słonecznego, w którym się zgłasza do wpisu. O ileby w której klasie znalazł się uczeń nie posiadający wieku ustawowego, należy tego ucznia bezwłocznie z zakładu usunąć.
- 2) rozporządzeniem z dnia 26. sierpnia 1913, l. 9742 skonstatawała, że wielu uczniów z niedostateczną notą w jednym przedmiocie uzyskało promocję do klasy wyższej z dodatkiem „na ogół uzdolniony”. Ponieważ okazało się, że większość tych uczniów nie zdoła odpowiedzieć wymogom szkolnym, przeto po myśli reskryptu p. Ministra W. i O. z dnia 1. czerwca 1913, l. 24060 c. k. Rada Szkolna poleca, aby na przyszłość nie przyznawano stopnia: „na ogół uzdolniony“:
 - a) uczniom, którzy już w roku poprzednim przeszli do klasy wyższej ze stopniem „na ogół uzdolniony“;
 - b) repetentom, którzy mimo powtarzania klasy nie zdołali we wszystkich przedmiotach osiągnąć dostatecznych wyników;

c) uczniom, którzy w ciągu roku szkolnego przy wszystkich klasyfikacjach okresowych mieli z trzech lub więcej przedmiotów notę niedostateczną;

d) uczniom, którzy przy klasyfikacji z końcem roku szkolnego otrzymają notę niedostateczną w tym samym przedmiocie, w którym na trzeciej konferencji okresowej, zamykającej I. półrocze, również otrzymali notę niedostateczną.

- 3) rozporz. z dnia 30. listopada 1913, l. 20892 poleca przestrzedz uczniów, że przebywając w poczekalniach tamtejszego dworca kolejowego bez słusznej przyczyny i przytem zachowując się w sposób niestosowny i z przepisami szkolnymi niezgodny, będą stamtąd usuwani i do surowej odpowiedzialności pociągani. Tem samem rozporządzeniem zwraca się c. k. Rada Szkolna do Dyrekcyi c. k. Policji w Krakowie, by przez swoich funkcjonaryusy stwierdzała, czy rozmaite indywidua, ubrane w mundurek studencki a wążęające się w czasie nauki szkolnej i poza nią po ulicach i dworcach kolejowych, są rzeczywiście uczniami szkół średnich; w razie nadużycia mundurka, zmuszała ich do jego zdjęcia, uczniów zaś, wykraczających przeciwko moralności publicznej, pociągali do odpowiedzialności, a ich nazwiska i imiona podawała dyrekcyi właściwej szkoły.
- 4) rozp. z dnia 1. grudnia 1913, 21566 przypomina rozporządzenie z r. 1898, na podstawie którego nie wolno młodzieży szkół średnich urządzać zabaw w lokalach publicznych na własną rękę w przebraniu cywilnem z całym aparatem komitetów, z muzyką wojskową, bufetem oficje w spirytualia zaopatrzonym, z kwiatami i t. p. Przekroczenie tego zakazu pociągnie za sobą bezwarunkowo wykluczenie z zakładu.
- 5) rozporz. z dnia 31. marca 1914, l. 21567 (z r. 1913) zwraca uwagę na mnożące się w ostatnich czasach skargi publiczności na zachowanie się młodzieży szkół średnich poza szkołą. „W zachowaniu się młodzieży na ulicy, na publicznych spacerach, w teatrach, w salach odczytowych, w wozach kolei elektrycznych, spostrzega się aż nazbyt często brak wszelkiego uszanowania, należnego ze strony młodzieży osobom starszym i brak względów winnych kobietom; wogóle oznaki zaniedbanego wychowania, a niekiedy nawet wprost rozpasanej dzikości“. Wskutek tego poleca gronom nauczycielskim potrzebę usilnego wpływania na młodzież i poleca, aby karały surowiej niż dotychczas wszelkie przekroczenia przepisów szkolnych i wszelkie wybryki przeciw wymaganiom przyzwoitości towarzyskiej.
- 6) rozp. z dnia 25. marca 1914, l. 4660 poleca przestrzegać czystości i porządku w zeszytach, a staranności i czytelności w pismach; na niedostatki te zwracać uwagę nadzor-

ców domowych na konferencyach wywiadowczych. Nadto poleca, aby uczniów egzaminowanych zmuszać do głośnego i wyraźnego opowiadania, a niecierpieć niedbalstwa pochodzącego z lenistwa, lekceważenia i kaprysów; uczeń lekceważący wezwanie nauczyciela nie zasługuje na to, aby się nauczyciel mozolił nad wydobywaniem z niego odpowiedzi i wsłuchiwał się z trudem w jego mowę dla zrozumienia jej treści.

- 7) rozp. z dnia 27. kwietnia 1914, l. 6574 poleca Dyrekcyom czuwania nad tem, aby uczniów nie wciągano w wir agitacyi i nie szerzono między nimi odezw, wzywających do bojkotu towarów zagranicznych, z krajów reprezentowanych w Radzie państwa.
-

VII.

FIZYCZNY ROZWÓJ MŁODZIEŻY.

Nauki gimnastyki nie udzielano jeszcze w tym roku w naszym zakładzie. Warunki Tow. gimn. „Sokół“, przesłane do c. k. Rady szkolnej ani nie zostały przyjęte, ani nie odrzucone. Sprawa cała w zawieszeniu.

We wrześniu r. 1913, o ile pora i czas pozwolił, uczęszczali uczniowie na zabawy do parku Dra Jordana; w r. b. rozpoczęły się gry na nowo zaraz z początkiem maja (we wtorki, czwartki i soboty). Uczestniczyło w nich uczniów 177, a mianowicie: z kl. Ia — 22, z kl. Ib — 17, z kl. Ic — 19, z kl. IJa — 15, z kl. IIb — 11, z kl. IIc — 13, z kl. IIIa — 15, z kl. IIIb — 9, z kl. IVa — 12, z kl. IVb — 16, z kl. Va — 6, z kl. Vb — 9, z kl. VI — 8, z kl. VII — 5.

Wycieczki. Dnia 22. maja odbyli uczniowie wycieczki dalsze w okolice Krakowa. Z klasy Ia uczniów 36 z prof. Wł. Kochem udało się przez Błonia i Panieńskie Skały na Bielany, zwiedziło klasztor, a stamtąd gościncem przez Przegorzały i Zwierzyniec powróciło do Krakowa. Uczniowie z klasy Ib (28), Ic (33) i IIb (28) udali się pod nadzorem gospodarzy klas kolejną do Krzeszowic, potem pieszo do Czernej, gdzie zwiedzili klasztor Karmelitów Bosych; kl. IIa (35) i IIc (28) pod nadzorem gospodarzy klas udała się do Rudawy, stąd pieszo do Dubia, słynnego z malowniczego położenia, w powrocie zwiedzono Skałę Kmity. Kl. IIIa (32) pod przewodnictwem gospodarza klasy poszła pieszo od mostu zwierzynieckiego przez Pychowice, Kostrze do ruin opactwa tynieckiego, następnie do lasu na „Grodzisko“, a wreszcie do Skawiny, stąd kolejną. Uczniowie kl. IIIb (27) z gospodarzem klasy przybywszy kolejną do Krzeszowic, udali się pieszo do Tenczynka i do ruin zamku tenczyńskiego, następnie powrócili do Krzeszowic i stąd udali się do Czerny, tu zwiedzili klasztor i dolinę św. Eliasza; wieczorem wrócili kolejną do domu. Klasa IVa (24) i IVb (27) pod

przewodnictwem p. L. Chmaja i E. Lohnera ruszyli koleją do Skawiec, stąd pieszo przez Mucharz na Królowę Wyżną (733 m), gdzie bawili się przez parę godzin, wrócili koleją wieczór. Kl. Va (19) z gosp. kl. p. Pindelskim była w Lanckoronie; kl. Vb (13) z gosp. kl. Drem Swibą w Tenczynku, a kl. (VII (17) z gospodarzem kl. p. Wróblewskim przez Suchą udała się na Babią Górę, gdzie oglądała wspaniały wschód słońca.

Dnia 16. maja orkiestra gimnazjalna odprowadziła strzelców naszych na Wolę Justowską. Towarzyszyło im uczniów, zgrupowanych klasami przeszło 200; poszli tedy na Panieńskie Skały i stamtąd przy dźwiękach orkiestry wrócili wieczorem. Wycieczce przewodniczył X. Dr. Moliński i prof. Kupczyński.

Ruch skautowy. Od 8. paźdz. pracę skautową prowadzi p. Wsocki, dopomaga mu w tem p. Gacek. 8 paźdz 1913 roku liczyła Drużyna skautów 28, zorganizowanych w 3 zastępach, w czerwcu 1914 r. 35, w zastępach 4. Skautowie zbierali się 2 — 3 razy tygodniowo na pogadanki, a w każdą niedzielę i świętą przy możliwych warunkach atmosferycznych szli na wycieczkę, spędzając dzień wolny od nauki na łonie przyrody, pod opieką drużynowego lub zastępcy. Pogadanki dzieliły się na ideowe i fachowe: ideowe miały na celu wykształcić chłopca na przyszłego obywatela - Polaka, świadomego swych potrzeb i dążeń. Omawiano na nich prace skautowe, wypadki dziejowe z historii Polski, kwestye ekonomiczne itp.

Na fachowych pogadankach zdobywała drużyna elementarne wiadomości z pionierki, sygnalizacyi, czytania map, orientacyi w terenie i obrazowania.

Na wycieczkach rzeczy te przerabiano praktycznie, starając się wyrobić w chłopcach jak najwięcej samodzielności. Kilku z drużyny odbyło 6 tygodniowy kurs samarytański, prowadzony przez Dr. M. Staszewskiego; ci sami w najogólniejszych zarysach podzielili się dobytymi wiadomościami z resztą braci skautowych.

Umundurowani są wszyscy. Prócz tego posiada drużyna swój własny inwentarz, używany podczas ćwiczeń, składający się z 2 namiotów, 4 maszyn do gotowania, 1 wiadra, 7 łopatek saperskich, 2 siekier, 2 latarni sygnał. i 1 linki.

Kasa drużyny wynosi gotówką 8 kor. 60 hal. — Biblioteka w związku obecnie składa się z kilkunastu dziełek z zakresu wiedzy skautowej. Największy nacisk kładziono w drużynie na obowiązkowość, to jest przedewszystkiem na naukę. Delegatem grona był p. Jakób Plezia.

Do nauki strzelania zapisało z kl. VII. uczniów 14, z kl. VIII. uczniów 37; regularnie uczęszczało jednak tylko 20 uczniów. Naukę rozpoczęto dopiero z początkiem grudnia. Po teoretycznym zapoznaniu uczniów z bronią i jej działaniem przy-

stąpiono do praktycznych ćwiczeń karabinem i wyrabiano sprawność w ładowaniu i wyładowaniu broni, a zarazem w celowaniu, składaniu się i ściąganiu jęczyczka. Równocześnie zapoznawali się uczniowie z poszczególnymi częściami broni, jej czyszczeniem i konserwowaniem. W drugiej połowie lutego przystąpiono do strzelania pokojowego do tarcz i figur w pozycji leżącej, kłęczącej i stojącej. W kwietniu i maju uczęszczali uczniowie na strzelnicę wojskową, strzelając ostrymi nabojami do tarcz na 200, 300 i 400 kroków.

Uwieńczeniem nauki strzelania był udział 8 uczniów, 6 z kl. VIII, 2 kl. VII w konkursowym strzelaniu młodocianych strzelców w Wiedniu urządzonym przez austriacki związek strzelecki w dniu 31. maja 1914.

VIII.

WARSZTATY SZKOLNE I PRACA FIZYCZNA.

Do warsztatów Jordanowskich uczęszczało pilnie uczniów 38, z których prawie wszyscy byli uwolnieni od opłaty. Z tych 25 poświęcało się stolarstwu, 8 introligatorstwu, 5 ślusarstwu i mechanice, 1 stolarstwu i modelowaniu. Podług klas było z kl. I — 1, z kl. II — 16, z kl. III — 5, z kl. IV — 7, z kl. V — 3, z kl. VI — 4, z kl. VII — 1.

IX.

ORKIESTRA GIMNAZJALNA.

Orkiestra nasza wskutek zakupienia nowych instrumentów ze składek uczniów, wskutek dzielnego nauczyciela i troskliwej opieki prof. Kupczyńskiego, rozwinęła się nadspodziewanie i rokuje jak najlepsze nadzieje.

Do orkiestry należało uczniów 30 z klas III — VIII. Próby odbywały się dwa razy w tygodniu: we środy 2 godziny i w soboty 2 godziny. Uczniowie bardzo chętnie uczestniczyli w ćwiczeniach orkiestry; frekwencja była liczna. Ćwiczone kolędy, marsze, walce i polki. Orkiestra po kilka razy występowała w Kościele św. Anny, na 3 festynach szkolnych w parku im. Dra Jordana, w uroczystości odsłonięcia pomnika śp. Dra Jordana, w dniu 3. maja, na 2 wycieczkach i meetingu lekko-atletycznym młodzieży szkół średnich.

Nauki udzielał p. Jan Tesarzyk, profesor konserwatorium muzycznego. Do orkiestry należeli uczniowie: z kl. IIIa Seifert Wilhelm; z kl. IVb Słomczyński Adam; z kl. Vb Lasko Jerzy; z kl. VI. Bębenek Jakób, Biernakiewicz Tadeusz, Gamaj Jan, Lach

Władysław, Lewicki Stanisław, Łazarów Władysław, Nowakowski Franciszek, Piwowarczyk Stefan, Skuciński Michał, Słomczyński Stanisław, Trendota Tadeusz, Weinar Tadeusz, Węglarz Adam, Zięcina Jan; z kl. VII. Białecki Szymon, Klepacki Witold, Kubicki Jan, Seweryn Stanisław, Sierosławski Władysław, Świszczowski Jerzy, Wątorski Wiktor, Wróżyna Jan; z kl. VIII. Cebulski Antoni, Kurleto Stanisław, Szydłowski Władysław, Zaleski Stanisław, Zieliński Teofil.

X.

NADOBOWIĄZKOWA PRACA UMYSŁOWA.

ZAJĘCIA W CZYTELNIACH I KÓŁKACH NAUKOWYCH.

1. Czytelnia młodzieży.

Do czytelnicy uczęszczali uczniowie kl. IV — VIII. Wkładek nie płacili żadnych. Czytelnia była otwarta od 16. października do Wielkiejnocy, we środy i soboty od 4—6 wieczorem, a w niedziele od 9—11 przedpołudniem.

Pożyczano uczniom następujących czasopism: Biblioteka warszawska, Biesiada Literacka, Lud, Tygodnik ilustrowany, Świat, Świat słowiański, Rydwan, Skaut, Ziemia, Misye Katolickie, Książka, Przegląd powszechny, Przegląd narodowy, Przegląd filozoficzny, Ruch filozoficzny, Życie polskie, Die Flagge, Oestr. ilustr. Zeitung, Fliegende Blätter.

Z inicjatywy Czytelnicy urządzili uczniowie 19. paźdz. 1913. poranek uroczysty ku czci Ks. Józefa Poniatowskiego, zakończony podniosłym przemówieniem prof. Dra Ludwika Boratyńskiego, nadto wieczorek listopadowy d. 13. grudnia 1913, gdzie między innymi wydeklamowano zbiorowo „Noc listopadową“ Wyspiańskiego. Dochód czysty z tego wieczorku złożyli uczniowie na Pomoc koleżeńską.

W czytelnicy zawiązały się 2 kółka:

1. W Kółku historyczno-geograficznym pod kierunkiem p. Andrzeja Lohna odczytywali uczniowie swoje referaty, przygotowane na podstawie jednej lub kilku książek. Po referacie odbywała się dyskusja.

Referaty mieli:

Nosowicz (Va): Ludność najdawniejsza na ziemiach polskich.

Kowal (Va): Siedziby, podział na szczepy i ustrój polityczny u Słowian.

Kleinberger (Vb): Powstanie narodu polskiego.

Hahn (Vb): Stosunki handlowe Polski ze Wschodem.

Kanarek (Va): Pomorze w XII. i XVIII w.

Żmuda (Vb): Pierwotna germanizacja Słowian połabskich.

Kłoc (Vb): Wpływ kultury Zachodu i Wschodu na Polskę w epoce Piastów.

Stołyhwo (Va): Początki Rusi.

Słószarczyk (Va): Stosunki polsko - krzyżackie za Władysława Jagiełły.

Udziela (Vb): Górale w Karpatach zachodnich.

Czernik (Va): Brazylia.

Borowski (Va): Nafta, sól i wosk ziemny na terytorium Karpat.

2. Kółko im. św. Jana Kantego.

Zebrania odbywały się co miesiąc pod przewodnictwem ks. prof. Dra Molińskiego. Celem kółka było rozbudzenie ducha religijnego, oraz etycznego wśród młodzieży.

Na zebraniach wygłoszono następujące referaty:

Zapalski (IVa): Czem była Komunia dla św. Stan. Kostki.

Kowalik W. (VIII): Komunia, jako czynnik odradzający w życiu młodzieńca.

„ Pierwiastek religijny w poezji naszej.

Szumięc St. (VIII): Sztuka kościelna.

„ Historia Kościoła w Polsce.

„ Święci narodu polskiego.

XI.

ZESTAWIENIE DOCHODÓW I ROZCHODÓW.

1. W kasie oszczędności szkolnej.

Stan kasy 29. czerwca 1913 K 2685·04

Wkładki w r. 1913/14 uczniów kl. Ia K 64·91

Ib „ 15·06

Ic „ 10·94

IIa „ 88·90

IIb „ 15·32

IIc „ 2·39

IIIa „ —·—

IIIb „ 56·19

IVa „ 2·54

IVb „ —·20

Va „ 7·90

Do przeniesienia K 264·35 K 2685·04

Z przeniesienia K	264·35	K	2685·04
kl. Vb „	4·—		
VI „	18·18		
VII „	2·94		
VIII „	18·94	K	308·41
Dopisane procenty		K	97·12
Razem		K	3090·57
Zwroty w r. 1913/14		K	2022·85
Stan kasy 30. czerwca 1914		K	1067·72

2. W Pomocy koleżeńskiej.

DOCHÓD:	1. Pozostałość z r. 1912/13	K	634·21
	2. Przy wpisach złożono	„	558·38
	3. Uczniowie przy wypożyczeniu książek szkolnych	„	80 62
	4. Uczniowie w ciągu roku na ręce ks. katechety	„	130·—
	5. Związek krawców	„	200·—
	6. Z wieczorku listopadowego i uroczystości Poniatowskiego	„	46·—
	7. Przy zniżkach kolejowych	„	28·30
	8. Uczn. kl. VIII (12·40), kl. IVb (2·10), kl. IIIb (9·75)	„	24·25
	9. Reszta z taks egzaminacyjnych	„	5·45
	10. Nieprzyjęta przez grono taksa egzaminowa	„	42 68

11. Nadto złożyli:

P. Antoni hr. Potocki K 50; p. marszałek Bzowski K 20; pani Mogilnicka K 20; p. Dr. Tilles K 14; p. A. Mańkowski K 40; p. Bauowa K 6; p. Zins K 6; Ks. Dr. Rychlicki K 10; p. Szaskiewicz K 12·60; p. Habliński K 2·60; p. Drowa Sędzielowska K 20; p. Drowa Cybulska K 20; prof. Dr. Korczyński K 10; p. Chodzicka K 10; p. Janikowska K 10; p. nadradca Hałatkiewicz K 3; p. Reissowa K 10; p. Daszyńska K 10; p. Lebedyńska K 10; p. Jagnińska K 16; p. Rollowa K 10; p. Krzyszkowska K 20; p. Świąćicki K 5, razem koron			335·20
Ogółem	K		2085·09

Wszystkim Szan. Ofiarodawcom składa dyrekcya imieniem uczniów ubogich serdeczne podziękowanie.

ROZCHÓD:	1. Związek krawców za ubrania zimowe	K	599—
	2. " " " wiosenne	"	307 30
	3. Za buty dla uczniów	"	61—
	4. Krzyżanowski za książki	"	46:35
	Razem	K	1013:65
	Pozostałość kasowa na r. 1914/5	"	1071:44
	Ogółem	K	2085:09

FUNDUSZ NA ORKIESTRĘ

DOCHÓD:	1. Pozostałość z r. 1913/14	K	112:08
	2. Uczniowie złożyli przy wpisach . na nowe instrumenta	"	861:60
	3. Składki uczniów miesięczne	"	558:60
	4. Tow. opieki nad młod. szkół śred.	"	30—
	Razem	K	1562:28

ROZCHÓD:	1. P. Brabcowi za instrumenta	K	900—
	2. P. Tesarzykowi za naukę gry inst.	"	532—
	3. Za nuty	"	28:80
	4. Za krepę na bęben	"	10:11
	5. Za przeniesienie szafy	"	1—
	6. P. Brabcowi za naprawę instrument.	"	90:37
	Razem	K	1562:28

STYPENDYA I ZAPOMOGLI.

W r. 1913/14 pobierali stypendya :

1.	Stieber Zdzisław, z kl. Ia, z funduszu Zubowskiego	rocznie K	300—
2.	Zawadzki Tadeusz, z kl. Ia, z fundacji A. Morawskiego	" "	140—
3.	Pieczarkowski Tadeusz, z kl. III b, z fundacji Ks. Słowikowskiego	" "	200—
4.	Łoś Andrzej, z kl. Vb, z funducyi Feliksa Ant. hr. Łosia	" "	420—

5. Niwicki Zdzisław, z kl. VI., z fundacyi Towarnickiego	”	”	400.—
6. Ryszko Mieczysław, z kl. VI., z fundacyi Głowińskiego	”	”	315.—
7. Weiner Tadeusz, z kl. VI., z fundacyi Głowińskiego	”	”	315.—

Za pomóg jednorazowych po kor. 60 z fundacyi ks. Dąbkowskiego udzieliło Arcybractwo Miłosierdzia dwu uczniom :

1. Maryanowi Sukniewiczowi, z kl. VIa.
2. Franciszkowi Szybowskiemu, z kl. IIIa.

KLASA	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIc	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
Węgry	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Śląsk górny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Królestwo Polskie	1	3	3	1	1	2	5	—	3	3	2	1	—	1	—	26
Ks. Poznańskie	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Litwa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2
Bośnia	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Król. Saskie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Ogółem	43	35	41	42	35	31	44	30	38	36	24	24	33	28	37	521
III. Język ojczysty:																
Polski	43	35	41	42	35	31	44	30	38	37	24	24	33	28	37	521
IV. Wyznanie.																
Rzymsko-katolickie	41	21	22	42	22	17	40	25	31	31	19	13	27	23	28	402
Grecko-katolickie	1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	3
Ewangiel. (augsburg.)	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3
" (helweckie)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Mojżeszowe	—	14	17	—	12	—	4	4	6	5	5	11	6	3	9	110
Ogółem	43	35	41	42	35	31	44	30	38	36	24	24	33	28	37	521
V. Wiek uczniów:																
Do końca grudnia b. r.																
ukończą lat	11	18	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
" "	12	11	10	17	21	12	15	—	—	—	—	—	—	—	—	88
" "	13	5	3	2	14	10	6	17	10	—	—	—	—	—	—	67
" "	14	2	2	3	5	10	5	14	14	13	24	—	—	—	—	92
" "	15	—	2	1	1	2	4	7	2	13	7	7	7	—	—	53
" "	16	—	—	1	1	—	1	1	3	10	2	8	10	10	—	47
" "	17	—	—	—	—	1	—	4	1	2	2	6	5	13	2	36
" "	18	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	2	2	7	27
" "	19	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	11	14	31
" "	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	6	9
" "	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	3	10
" "	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
" "	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" "	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogółem	43	35	41	42	35	31	44	30	38	36	24	24	33	28	37	521
VI. Miejsce zamieszkania rodziców:																
Kraków	36	24	30	28	26	23	32	21	25	28	12	16	19	17	20	357
inne miejscowości	7	11	11	14	9	8	12	9	13	8	12	8	14	11	17	164
Ogółem	43	35	41	42	35	31	44	30	38	36	24	24	33	28	37	521

KLASA	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIc	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
a mianowicie:																
Powiat Krakowski . . .	2	1	1	2	—	1	2	3	1	1	—	—	3	1	4	22
" Podgórski . . .	2	4	2	4	1	3	2	3	2	1	3	5	3	—	1	36
" Bocheński . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
" Brzeski . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	20
" Chrzanowski . . .	1	—	2	1	2	3	1	—	2	—	2	—	2	1	3	1
" Cieszanowski . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
" Dąbrowski . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" Gorlicki . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
" Gródecki . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
" Grybowski . . .	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
" Jasielski . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
" Jaworowski . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" Limanowski . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	4
" Mielecki . . .	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" Mościski . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2
" Myślenicki . . .	—	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	1	3	8
" Nowosądecki . . .	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	4
" Nowotarski . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
" Oświęcimski . . .	—	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3
" Przemyski . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
" Rzeszowski . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
" Stryjski . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
" Tarnobrzewski . . .	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	1	—	1	6
" Tarnowski . . .	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
" Wadowicki . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
" Wielicki . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	3	3	2	11
" Żywiecki . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3
Śląsk . . .	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Bukowina . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Bośnia . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Śląsk górny . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Królestwo Polskie . . .	—	1	2	—	2	1	2	—	3	1	2	1	—	—	—	15
Rosya . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	3
Stany Zjedn. Amer. ptn.	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
VII. Stan rodziców:																
Synowie:																
właścicieli i dzierz. dóbr . . .	2	—	1	—	1	1	2	1	1	1	5	1	1	—	—	19
" realn. miejsk.	2	2	1	1	—	3	—	—	1	1	—	—	—	—	—	11
włościan	1	—	2	1	—	2	3	—	1	—	2	—	3	7	5	27
rzemieślników i przemysł. kupców	—	6	10	4	8	4	—	6	5	3	2	—	1	4	2	55
urzęd. i usług rząd. i auton. nauczycieli	17	9	12	15	9	7	20	10	12	9	6	7	11	5	9	158
oficerów i urzęd. wojsk. notar. adwok. i lekarzy	3	1	—	1	—	1	2	—	—	—	2	—	—	—	—	10
artystów i literatów	3	1	2	—	2	—	1	2	2	3	1	—	1	—	2	20
urzęd. i usług prywatn. zarobników	1	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	6
urzęd. i usług prywatn. zarobników	2	5	1	5	3	2	4	3	4	4	1	9	5	3	6	57
wdów	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	5
Sieroty po obojgu rodz.	7	3	4	8	3	1	9	4	4	6	4	2	5	4	5	69
ogółem	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	5
Ogółem	43	35	41	42	35	35	44	30	38	36	24	24	33	28	37	521

KLASA	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIc	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	VI	VII	VIII	Razem
VIII. Klasyfikacja:																
a) uzupełnienie klasyfikacji za rok 1912/13.																
Do egz. popr. przeznaczono C. k. Rada szk. zezwoliła na egzamin poprawczy	—	—	—	1 ¹	0 ¹	—	—	—	—	—	2 ¹	—	2	2	—	7 ³
Egzamin zdało	—	—	—	1 ¹	0 ¹	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	3
Egzaminu nie zdało	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 ¹	—	2	2	—	8 ³
A więc																
ostateczny wynik klasyfikacji za r. 1912/13																
uzdolnionych chlubnie	7	3	2	6	1	—	5	4	1	—	5	—	11	3	6	5 ⁴
uzdolnionych	29	25	20	24 ¹	19 ¹	—	29	21 ¹	18	19	28 ¹	—	17	35	23	307
na ogół uzdolnionych	6	6	1	7	3	—	6	5	6	3	—	—	—	—	—	43
nieuzdolnionych	7	3	7	8	10	—	4	8	5	3	4	—	1	3	—	63
nie klasyfikowanych	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	3
Ogółem	49	37	30	45 ¹	34 ¹	—	44	38	30	25	38 ¹	—	29	42	29	470 ³
b) z końcem roku 1913/14 było:																
uzdolnionych chlubnie	12 ¹	4	2	6	4 ¹	4 ¹	10	2	5	3	4	—	4	6	2	68 ³
uzdolnionych	26 ¹	28	30	20 ¹	17	16	29 ¹	23 ³	25 ²	21 ²	10 ¹	12	20	16	33 ¹	326 ¹²
na ogół uzdolnionych	1	—	1	4	3	—	—	2	2	3	—	—	—	—	—	16
nieuzdolnionych	4	0 ²	7	11	10	11	5	3 ¹	5 ²	9 ²	7 ¹	7	4	4	1	88 ⁶
do egz. popr. przeznaczono nieklasyfikowano	—	1	—	—	—	0 ¹	—	0 ¹	1	—	—	3	5 ¹	5	—	19 ¹
Ogółem	43 ²	35 ²	41	42 ¹	35 ¹	31 ²	44 ¹	30 ⁵	38 ⁴	36 ⁴	24 ²	24 ¹	33	28	37 ¹	521 ²⁶
IX. Opłaty szkolne:*)																
W półr. I. uiściło opłatę	21 ¹	16 ²	22	7	15 ¹	14 ²	12 ¹	12 ³	7 ⁴	9 ⁶	7 ²	9 ¹	1 ¹	6 ¹	9 ²	164 ²⁷
" II. " " " "	12 ²	10 ²	15	15	13 ¹	13 ²	12 ¹	7 ⁴	8 ⁴	9 ⁴	13 ¹	8 ¹	5	6	14 ²	160 ²⁴
Uwolnionych od opłaty było w półroczu I.	25	23	26	39	27	23	36	27	37	32	20	15	32	26	28	—
" " " " " II.	32	27	25	27	23	23	38	22	32	27	14	17	28	24	23	—
złożyło:																
Taksę wstępną (K 4-20)	52	39	43	6	3	14	16	11	—	12	6	3	1	2	—	204
Datek na zbiory (K 2)	52	42	45	48	42	38	51	41	45	44	30	27	34	33	37	608
Datek na zabawy (K 1)	52	42	45	48	42	38	51	41	45	44	27	23	33	30	37	598
X. Przedmioty nadobowiązkowe:																
Uczęszczało na naukę:																
Języka ruskiego	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	3	2	4	3	—	26
Stenografii	—	—	—	—	—	—	—	—	11	6	4	6	3	2	—	32
Śpiewu	2	3	1	4	4	2	—	—	—	—	4	—	6	—	—	26
Rysunków	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	2	3	1	13
Gry na instrumentach	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	14	8	5	30

*) Opłata szkolna wynosiła w półr. I. K 6580, w półr. II. z prywatystami obu półroczy K 8620. Taksa wstępna ogółem K 894-60, datki na środki naukowe K 1278, za duplikaty świadectw K 10, razem fundusz na zbiory K 2182-60 — datki na gry i zabawy K 598.

XIII.

KRONIKA ZAKŁADU.

1. Na rok ten zapisało się uczniów 590, w ciągu roku przybyło 18; klasę I. i II. podzielono na trzy oddziały, klasę III, IV. i V. każdą na dwa oddziały; zakład liczył tedy klas głównych 8 i równorzędnych 7. Wskutek tego pomnożenia oddziałów równorzędnych o 2 i liczby ogólnej młodzieży ponad 600, stały się paazy na korytarzach niemożliwe, z powodu natłoku i zaduchu. Uprzejmości i życzliwości właścicieli budynku zawdzięcza zakład otwarcie na parterze tarasu słonecznego i przewiewnego, który wprawdzie nie zastąpi obszernego podwórza (bo mierzy tylko $35 \times 6 = 210 \text{ m}^2$ ale przecież wystarcza, aby młodzież najmłodsza mogła odetchnąć powietrzem lepszym, niż na korytarzu, a nawet się zabawić.

2. Rok szkolny 1913/14 rozpoczęto dnia 3. września uroczystem nabożeństwem w kościele św. Anny w obecności młodzieży szkolnej i grona nauczycielskiego.

3. Dnia 9. września i 19. listopada odbyło się nabożeństwo żałobne na spokój duszy ś. p. cesarzowej Elżbiety.

4. Dnia 4. października w dniu Imienin Najjaśniejszego Pana odbyło się nabożeństwo uroczyste, w obecności młodzieży i grona nauczycielskiego; po nabożeństwie odśpiewano hymn ludowy.

5. Do spowiedzi i komunii św. przystępowali uczniowie w dniach 9. i 10. października 1913 i w dniach 8. i 9. czerwca 1914. Spowiedź wielkanocną odprawiali uczniowie w dniach 11. i 12. marca po odbyciu trzechdniowych rekolekcyj, podczas których wygłosił egzorty ks. J. Rudnicki, T. J.

Uczniowie klasy IV. po odbyciu spowiedzi przystąpili do bierzmownia dnia 4. czerwca.

6. Dnia 15. października tradycyjnym zwyczajem uwolniono młodzież od nauki o godzinie 11, aby uczestniczyła w nabożeństwie żałobnem, odprawionem na Wawelu, w rocznicę zgonu Tadeusza Kościuszki.

7. Rocznicę setną śmierci Józefa ks. Poniatowskiego uczcił nasz zakład uroczystym porankiem w dniu 26. października, a rocznicę listopadową wieczorkiem w sali resursy urzędniczej, odbytem dnia 23. grudnia.

8. JWny Pan Wiceprezydent Rady Szkolnej, dr. Ignacy Dembowski zwiedził zakład w dniu 10. listopada i przysłuchiwał się lekcjom języka francuskiego w kl. IVb (prof. dr. St. Wędkiewicz), języka łacińskiego w kl. Va (egz. z. n. Bog. Pindelski), historii i geografii w kl. Vb (egz. z. n. A. Lohn) i fizyki w kl. VIII. (prof. St. Ziobrowski). W klasie VIII. dłuższy czas rozmawiał z uczniami, informując się o ich zamiarach co do wyboru zawodu po maturze.

9. Również rocznicę 1600. ogłoszenia edyktu medyolańskiego, tak doniosłego dla całego chrześcijańskiego świata, uczciła młodzież 7. grudnia porankiem uroczystym, na który się złożyły deklamacya i przemówienia stosowne do tej chwili.

10. W rocznicę powstania styczniowego wysłuchała młodzież cichej mszy św., a po niej powróciła do codziennej nauki.

11. Dnia 25. lutego, we środę popielcową, wysłuchali uczniowie mszy św. i posypali głowy popiołem.

12. W rocznicę Konstytucyi 3. maja uczestniczyli uczniowie całego zakładu w uroczystym pochodzie na Wawel z muzyką na czele..

13. W d. 16., 18., 19. i 20. maja odbył lustracyę zakładu JWny Pan Radca dworu Emanuel Dworski, c. k. inspektor krajowy gimnazyów.

14. Komisarz Książęco-biskupi, ks. Kanonik Dr. Adam Podwin w dniu 10. czerwca był na lekcyi religii w kl. Va, VI i VII u ks. Dra A. Molińskiego, a w kl. Ic, IIb, IIIb i IVb u ks. Dra J. Rychlickiego.

15. Dnia 21. czerwca uczestniczyła młodzież w uroczystem odsłonięciu pomnika ś. p. Dra Henryka Jordana w parku jego imienia, przyczem orkiestra prócz marszu w pochodzie odegrała utwory narodowe.

16. W rocznicę śmierci ś. p. cesarza Ferdynanda dnia 27. czerwca uczestniczyła młodzież w nabożeństwie żałobnem, odprawionem w kościele św. Anny, za spokój duszy tego panującego.

17. W roku szkolnym 1913/14 choroby zakaźne wybuchały z mniejszą siłą tak, że prócz jednostek, wstrzymywanych chorobą lub przytrzymanych zdala od szkoły w obawie zawleczenia choroby, klasy całe były zamykane doraźnie tylko na dzień jeden, a raz tylko na dni 9. Natomiast w gronie nauczycieli częste były wypadki ostrych chorób dróg oddechowych, a nawet poważniejsze załabnięcia z następstwem urlopu, co na normalny tok nauki musiało wywierać wpływ niekorzystny.

18. Żniwo śmierci było w tym roku dzięki Bogu skąpe; umarł tylko *Wincenty Pększyc*, uczeń klasy VII., którego choroba długa i straszna powaliła na łożo jeszcze przed ukończeniem kl. VI. Niech temu młodemu sercu, które zaledwo zrozumiało miłość ojczyzny, będzie lekka ziemia rodzinna! *R. i. p.*

19. Rok szkolny zakończono dnia 28. czerwca; po uroczystym nabożeństwie, odśpiewaniu hymnu „Te Deum“ i odegraniu przez orkiestrę hymnu ludowego, uczniowie powrócili do zakładu, gdzie im rozdano świadectwa roczne.

XIV.

WYNIK EGZAMINU DOJRZAŁOŚCI.

A) W terminie jesiennym 1913. odbył się egzamin piśmienny w d. 18. 19. i 20. września.

Tematy dano następujące, w gimnazyum klasycznym i realnem te same:

1. *polskie*: a) Stosunek Jagiellonów do Habsburgów;
b) Pierwiastek patriotyczny w literaturze polskiej;
c) Znaczenie wody w handlu i przemyśle.
2. *łaciński*: Przetłumaczyć z Cycerona Tusc. Disp. V. c. 3.

W gimnazyum klasycznym:

3. *grecki*: Odyss. IX. w 68 — 69.

W gimnazyum realnem:

4. *niemieckie*: a) Eisen und Gold (Eine Parallele);
b) Der französische Einfluß in Europa im XVIII. Jahrh. auf dem Gebiete des sozialen Lebens und der Literatur;
c) Was weiß ich von dem Leben und den Werken Schillers?

Egzamin ustny odbył się w dn. 25. i 26. września pod przewodnictwem dyrektora zakładu.

Do egzaminu zgłosiło się z gimnazyum klasycznego abiturjentów 2, eksternista 1; z gimnazyum realnego eksternistek 2 i abiturjentów 3.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

a) w gimnazyum klasycznym:

Muszyński Tadeusz Michał, ur. 29. września 1889, w Dąbrowie, w Galicyi (prawo); Otowski Józef Henryk, ur. 10 marca,

1895, w Krakowie (medycyna); Wątor Józef, ur. 1. marca 1895, w Stróży, w Galicyi (teologia).

b) w gimnazyum realnem:

Benedyktowiczówna Janina Ludmiła, ur. 16 września 1884, w Krakowie (filozofia); Tosiówna Anna Marya, ur. 25. lipca 1893, w Warszawie (filozofia); Fudakowski Józef Marya Leon, ur. 23. lutego 1893, w Warszawie (prawo); Głogowski Mikołaj, ur. 8. grudnia 1890, w Bobrownikach, w Król. Pol. (prawo).

B) W terminie lutowym 1914, odbył się egzamin dnia 12. lutego pod przewodnictwem dyrektora zakładu. Zgłosiło się do egzaminu z gimnazjum realnego eksternistów 2.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

Fordoński Henryk, urodz. 4. czerwca 1893, w Nieszawie, w Królestwie Polskiem (medycyna); Künstler Stanisław, ur. 22. maja 1892, w Josefsdorfie w Galicyi (filozofia).

Do wypracowań piśmiennych dano następujące tematy:

1. *łaciński*: Taciti Annales XIV, c. 5.
2. *niemieckie*: a) Die Stadt Krakau in der Geschichte;
b) Inwiefern haben die modernen Erfindungen zur Umgestaltung des Lebens beigetragen?
c) Der Aufschwung der deutschen Literatur im XVIII. Jahrh.

C) W terminie czerwcowym 1914, egzamin piśmienny odbył się w dn. 18. 19. i 20 maja:

Tematy do wypracowań piśmiennych w gimnazyum klasycznym i realnem te same:

1. *polskie*: a) Litwa w literaturze polskiej;
b) Jaką rolę odegrała kozaczyzna w liter. pol.?
c) Morze jako środek komunikacyjny i handlowy.
2. *łaciński*: Cic. Tusc. V, 36.

Nadto w gimnazyum klasycznym:

temat grecki: Demost. Filipika II. 1—5.

W gimnazyum realnem:

tematy niemieckie:

- a) Was hat den politischen Aufschwung der Griechen herbeigeführt?

- b) Inwiefern haben die Erfindungen der Neuzeit zur Umgestaltung der Lebensverhältnisse des Menschen beigetragen?
 c) Mein Lieblingsheld aus einem Drama Schillers.

Egzamin ustny odbył się w gimnazyum klasycznym od 15—19 czerwca, a w gimnazyum realnem od 22—24 czerwca, pod przewodnictwem JWnego Pana Dra Leona Wachholza, profesora Uniw. Jagiell., jako delegata c. k. Rady szk. krajowej.

A) Do egzaminu z gimnazyum klasycznego zgłosiło się uczniów publicznych 33, eksternista 1.

Z tych otrzymało świadectwo dojrzałości z odznaczeniem 9
 świadectwo dojrzałości 24
 reprobowano na pół roku 1

Ałfabetyczny wykaz ¹⁾.

1. Bałucki Franciszek, ur. 18. sierpnia 1895, w Krakowie (prawo).
2. Cebulski Antoni, ur. 2. stycznia 1895, w Wielkich Drogach, w Galicyi (technika).
3. Chrobak Ludwik, ur. 16. lipca 1896, w Krakowie (górnictwo).
4. *Fąfrowicz Mieczysław, ur. 23. listopada 1895, w Iwoniczu, w Galicyi (prawo).
5. *Fluss Maurycy, ur. 25. lipca 1896, w Krakowie (prawo).
6. Giełczyński Ludwik, ur. 11. lipca 1896, w Krakowie (górnictwo).
7. Haber Artur, ur. 27. lipca 1895, w Krakowie (prawo).
8. Horawa Antoni, ur. 8. czerwca 1894, w Żarkach, w W. Ks. krak. (górnictwo).
9. Kochaj Jan, ur. 29. września 1896, w Targanicach, w Galicyi (medycyna).
10. *Kowalik Wojciech, ur. 27. grudnia 1893, w Bystrej, w Galicyi (teologia).
11. Krumholz Nahum, ur. 27. lutego 1896, w Rybnej, w Galicyi (medycyna).
12. Kryczyk Władysław, ur. 17. października 1885, w Ropczycach, w Galicyi (prawo).
13. *Kurleto Stanisław, ur. 22. kwietnia 1894, w Jaworznie, W. Ks. Krakowskie (technika).
14. Kursa Jan, ur. 20. lipca 1893, w Gdowie w Galicyi (medycyna).
15. *Machauf Edward, ur. 20. czerwca 1895, w Krakowie (medycyna).
16. Malinowski Stanisław, ur. 28. kwietnia 1894, w Rozwadowie, w Galicyi (górnictwo).

¹⁾ Gwiazdka oznacza świadectwo dojrzałości z odznaczeniem.

17. *Małysiak Jan, ur. 16. czerwca 1895, w Zatorze w Galicyi (filozofia).
18. Menhardt Julian, ur. 14. kwietnia 1896, w Gorlicach, w Galicyi (teologia).
19. Münz Alfred, ur. 3. stycznia 1896, w Krakowie (medycyna).
20. Niedzielski Eugeniusz, ur. 13. czerwca 1896, w Liszkach, w W. Ks. krak. (teologia).
21. Nowak Jan Kanty, ur. 26. lipca 1895, w Krakowie (akademia handlowa).
22. Obstarczyk Tadeusz, ur. 8. sierpnia 1896, w Bronowicach Małych, w W. Ks. krak. (prawo).
23. Schmidt Jan, ur. 27. maja 1895, w Krakowie (Akademia muzyczna).
24. Spiegel Maurycy, uz. 20. kwietnia 1895, w Krakowie (medycyna).
25. *Szumiec Stanisław, ur. 16. listopada 1893, w Tomaszowicach, w W. Ks. krak. (teologia).
26. Szydłowski Władysław, ur. 17. września 1892, w Krakowie (Akad. handl.).
27. Świętecki Jan, ur. 23. czerwca 1894, w Ujściu Jezuickim (Akad. wojskowa).
28. Tomala Bronisław, ur. 13. lutego 1895, w Podgórzu, w Galicyi (teologia).
29. Weiss Abraham, ur. 29. grudnia 1895, w Chyrowie, w Galicyi (medycyna).
30. *Wilk Stanisław, ur. 11. listopada 1895, w Wiśniowej w Galicyi (teologia).
31. Zieliński Teofil, ur. 18. grudnia 1895, w Podgórzu, w Galicyi (prawo).
32. Dybek Jan, ur. 8. stycznia 1893, w Wołowicach, w W. Ks. krak. (teologia).
33. *Zaborowski Tadeusz, (ekst.), ur. 14. maja 1895, w Lyszko-
wicach, Król. Pol. (filozofia).

B) Do egzaminu z gimnazjum realnego przystąpiło
eksernistek 7, eksternistów 13 — razem 20.

Z tych otrzymało :	świadectwo dojrzałości z odznaczeniem	1
	świadectwo dojrzałości	13
	reprobowano na $\frac{1}{2}$ roku	2
	„ na rok	2
	„ na czas nieograniczony	2
	Razem	20

Alfabetyczny wykaz :

1. Chełmiński Jan Antoni, ur. 3. stycznia 1896, w Warszawie,
w Król. Polsk. (technika).

2. Okołów Witold, ur. 23. lutego 1895, w Rymiu, w Rosyji (rolnictwo).
 3. hr. Ostrowski Krystyn, Marya, Antoni, ur. 11. września 1895, w Korczewie, w Król. Pol. (rolnictwo).
 4. Ponikowska Marya Stefania, ur. 2. kwietnia 1894, w Warszawie, w Król. Pol. (filozofia).
 5. Russocki Jan, ur. 8. sierpnia 1895, w Jasicach, w Król. Pol. (rolnictwo).
 6. Rychłowski Tadeusz, Kamil, Józef, ur. 3. stycznia 1894, w Działoszynie, w Król. Pol. (rolnictwo).
 7. Rzepecka Zofia Ludwika, ur. 14. stycznia 1894, we Lwowie, w Galicyi (filozofia).
 8. Schützówna Marya, ur. 31. lipca 1896, w Krakowie, w WKs. krak. (rolnictwo).
 9. Świdorski Jerzy Adam, ur. 5. maja 1896, w Żyszczyńcach na Podolu ross. (technika).
 10. Ułaszyn Cyprian, ur. 27. lutego 1896, w Połoweńczyku, w Rosyji (technika).
 11. *Więckowski Zygmunt Mieczysław, ur. 7. listopada 1895, w Warszawie, w Król. Pol. (medycyna).
 12. Zawadzka Jadwiga Zofia, ur. 22. listopada 1893, w Szczurowie, w Król. Pol. (filozofia).
 13. Zaleski Tadeusz, ur. 22. września 1894, w Warszawie, w Król. Pol. (rolnictwo).
 14. Ziemska Józefa Marya Weronika, ur. 4. listopada 1891, w Kościanie, w WKs. Poznań. (niezdecydowana).
-

XV.

WYKAZ KSIĄŻEK SZKOLNYCH

których się używać będzie w roku szkolnym 1914/15.

A) w gimnazyum realnem:

- Klasa I.** Wielki katechizm religii katolickiej, Kraków 1910 (h 60).
Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego, Lwów 1911 (h 50). — Reiter, Czytania polskie dla kl. I, Lwów 1910 (kor. 3). — T. Lewicki, Początki nauki języka łacińskiego, Lwów, 1913 (kor. 2·40). — German - Petelenz - Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla kl. I. Wyd. 8, 1914 (kor. 2·40). — Benoni - Tatomir, Krótki rys geografii, oprac. Wierzbicki. Wyd. 9, Lwów 1908 (kor. 1). — Janelli - Kisielewska, Z dziejów ojczystych, Lwów 1913 (kor. 2). — Kranz, Arytmetyka na kl. I, Kraków 1911 (kor. 1·50). — Kranz, Geometrya pogładowa na kl. I. Wyd. I, II. (kor. 1·30). — Nusbaum - Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla klas niższych. Wyd. 3, Lwów 1910 (kor. 3·60). — Rostafiński, Botanika szkolna na kl. niższe. Wyd. 6, Kraków 1907 (kor. 2·50).
- Klasa II.** Wielki katechizm rel. katolickiej, Kraków 1910 (h 60).
Małecki, Gramatyka jęz. polskiego szkolna. Wyd. 11, Lwów 1911 (kor. 2·40). — Reiter, Czytania polskie dla kl. II, Lwów 1911 (kor. 3·40). — Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 6, Lwów 1907 (kor. 1). — Steiner - Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla kl. II, oprac. przez Frączkiewicza i Próchnickiego. Wyd. 6, Lwów 1914 (kor. 1·80). — German - Petelenz - Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla kl. II. Wyd. 5, Lwów 1912 (kor. 2·80). — Siwak, Geografia dla kl. II. i III, Lwów 1911 (kor. 3·20). — Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych, Część I. Wyd. 4. Lwów 1912 (kor. 2). — Kranz, Arytmetyka na klasę II, Kraków 1911 (kor. 1·50). — Kranz, Geometrya pogładowa na kl. II, Kraków 1910 (kor. 1·40). — Nusbaum - Wiśniowski, Wiadomo-

ści z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3. Lwów 1910 (kor. 3'60). — Rostafiński, Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 6. Kraków 1907 (kor. 2'60).

Klasa III. Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 4, Lwów 1910 (kor. 1'40). Ks. Szydelski, Dzieje biblijne starego zakonu, Lwów 1912 (kor. 1'50). — Małecki, Gramatyka jęz. polskiego szkolna. Wyd. 11, Lwów 1911 (kor. 2'40). — Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla kl. III, Kraków 1904. Wyd. 2. (cena zniziona, kor. 1'20). — Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego, Część II. Wyd. 10. Lwów 1913 (kor. 2'40). — Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. III. Wyd. 6. Lwów 1912 (kor. 1'80). — Frączkiewicz, Czytanka łacińska na podstawie Korneliusza Neposa i Kurcyusza Rufusa do użytku III. i IV. kl., Lwów 1912 (kor. 2'30). — German-Petelenz-Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla kl. III. Wyd. 5. Lwów 1911 (kor. 2'80). — Jahner, Deutsche Grammatik. Wyd. 3. i 4. Lwów 1911 (kor. 2'20). — Siwak, Geografia dla kl. II i III, Lwów 1911 (kor. 3'20). — Gebert i Gebertowa, Opowiadania z dziejów monarchii austr. węg., Lwów 1912 (kor. 2'50). — Kranz, Arytmetyka na kl. III, Kraków 1910 (kor. 1'80). — Kranz, Geometrya pogładowa na kl. III. Kraków 1910 (kor. 1'80). — W. Żłobicki, Wiadomości z fizyki, Lwów 1913 (kor. 3'20).

Klasa IV. Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego. Wyd. 4, Lwów 1910. — Małecki, Gramatyka jęz. polskiego, szkolna. Wyd. 11. Lwów 1910 (kor. 2'40). — Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV kl. Wyd. 2, Kraków 1910 (cena zniziona kor. 1'50). — Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jęz. łacińskiego, Część II. Wyd. 10. Lwów 1913 (kor. 2'40). — Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. IV. Wyd. 4. Lwów 1909 (kor. 2). — Dr. W. Krajewski, Czytania łacińskie, Lwów 1913 (kor. 3'60). — Caesar, Commentarii de bello gallico. Wyd. Terlikowskiego, Lwów 1912 (kor. 1'60). — Węcowski, Książka do nauki jęz. francuskiego, Część I. Wyd. 2. Lwów 1911 (kor. 2'20). — German-Petelenz-Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla IV kl., Wyd. 4, Lwów 1910 (kor. 3). — Jahner, Deutsche Grammatik, Wyd. 3 i 4, Lwów 1911 (kor. 2'20). — Majerski, Geografia austr.-węg. monarchii. Wyd. 6, Lwów 1912 (2'20). — Zakrzewski, Historia powszechna, Część I. Wyd. 7, Kraków 1911 (kor. 2'40). — Miłulowicz, Podręcznik Arytmetyki dla kl. IV, Lwów 1911 (kor. 1'50). — Łomnicki, Geometrya, Część I i II dla kl. IV i V, Lwów 1911 (kor. 3'40). — W. Żłobicki, Wiadomości z fizyki. Lwów 1913 (kor. 3'40). — Duchowicz-Wiśniowski, Wiadomości z chemii i mineralogii dla klas niższych, Lwów 1911 (kor. 2'80).

Klasa V. Ks. Jeż, Nauka wiary katolickiej. Część I. Wyd. 3. Kraków 1911 (kor. 2). — Próchnicki-Wojciechowski, Wypisy

polskie dla kl. V, Lwów 1911 (kor. 3·80). — Livius. wyd. Majchrowicz, Wiedeń-Lwów 1905 (kor. 2·50). — Sinko, Wiązanka wierszy Owidyusza z dodatkiem wybranych elegii Tibulla i Propercyusza, Lwów 1912 (kor. 1·60). — Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 10, Lwów 1913 (kor. 2·40). — Węcowski, Książka do nauki jęz. francuskiego. Część II, Lwów 1910 (kor. 2·80). — Ippoldt-Stylo. Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen, I Teil, V. Klasse. Wyd. 3. Lwów 1912 (kor. 3·80). Zakrzewski, Historia powszechna. Część II. Wyd. 5, Kraków 1908 (kor. 2·40). — Pawłowski, Geografia dla klas wyższych I, Lwów 1914 (kor. 2·30). — Miłułowicz, Podręcznik arytmetyki dla kl. V, Lwów 1912 (kor. 1·50). — Łomnicki A., Geometria, Część I i II dla kl. IV i V, Lwów 1911 (kor. 3·40). — Łomnicki, Mineralogia i geologia. Wyd. 7, Lwów 1913 (kor. 2·80). — Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych, Kraków 1911 (kor. 3·20). Łazarski, Zasady geometrii wykreslnej (z atlasem). Wyd. 3, Lwów 1907 (kor. 3·40).

Klasa VI. Ks. Sieniatycki, Dogmatyka szczegółowa. Wyd. 2, Lwów 1910 (kor. 2·20). — Chrzanowski-Wojciechowski, Wypisy polskie dla klas wyższych. Część I, Lwów 1913 (kor. 3·50). — Sallustius, Bellum Jugurthinum. Wyd. Sołtysika, Lwów 1910 (kor. 80). — Vergilius, Wyd. Eichler-Rzepiński, Lwów 1912 (kor. 1·70). — Szczepański, Wybór mów Cyclerona, I, Lwów 1913 (kor. 2·60). — Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jęz. łacińskiego. Część II. Wyd. 9, 1909 (kor. 2·40). — Węcowski, Książka do nauki jęz. francuskiego. Część III, Lwów 1910 (kor. 3·20). — Ippoldt-Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen, II Teil, VI Klasse, Wyd. 2, Lwów 1910 (kor. 3·60). — Zakrzewski, Historia powszechna, Część II, Wyd. 5, Kraków 1908 (kor. 2·40); Część III. Kraków 1908. Wyd. 4 (kor. 2·80). — Pawłowski, Geografia dla klas wyższych. Część II, Lwów 1914 (kor. 2·30). — Miłułowicz, Podręcznik arytmetyki dla kl. VI (w druku). — Łomnicki, Geometria dla kl. IV, VII i VIII, Lwów 1912 (kor. 3·80). — Czajkowski-Kuczer, Logarytmy, Lwów 1914. — Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 3. Lwów 1907 (kor. 3).

B) w gimnazyum klasycznym:

Klasa VII. Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Wyd. 5, Kraków 1912 (kor. 2·20). — Tarnowski i Próchnicki, Wypisy polskie. Część I. Wyd. 1, Lwów 1909 (kor. 3·30); Część II. Wyd. 4, Lwów 1911. (kor. 3·60). — Szczepański, Wybór mów Cyclerona. Część I, (kor. 2·60). — Terlikowski, Cyclerona: De officiis, (kor. 1·60). Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jęz. łacińskiego,

Wyd. 9. Lwów 1909 (kor. 2:40). — Homera Odyseja. Wyd. Jezienickiego, Lwów 1908 (kor. 3). — Demostenes. Wyd. Schmidta, Lwów 1893 (kor. 1:40). — Platon, Wybór pism. Wyd. Jędrzejowskiego, Lwów 1912 (kor. 3). — Ćwikliński, Gramatyka jęz. greckiego, Lwów 1909 (kor. 3). — Ippoldt-Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen, III Teil, VII Klasse, Lwów 1911. Wyd. 2 (kor. 4). — Zakrzewski, Historia powszechna. Część III, Kraków, 1908, Wyd. 5 (kor. 2:80). — Lewicki-Mościcki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 4. Kraków 1913, (kor. 2). — Miłulowicz. Podręcznik arytmetyki, kl. VII, Lwów 1914. — Łomnicki, Geometria dla klas VI, VII i VIII, Lwów 1912 (kor. 3:80). — Kranz, Logarytmy. Wyd. 2, Kraków 1905 (kor. 1:30). — Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 4, Kraków, 1906 (kor. 3). — Duchowicz, Chemia dla kl. VII. — Biegański, Logika, Warszawa.

Klasa VIII. Ks. Jogan, Historia kościoła katolickiego. Wyd. 3, Lwów 1907 (kor. 2). — Tarnowski i Próchnicki, Wypisy polskie. Część II. Wyd. 4, Lwów 1911 (kor. 3:60). — Horatius, Wyd. Dolnickiego (kor. 1:50). — Tacitus. Wyd. Staromiejskiego, Lwów 1898 (kor. 2:20). — Samolewicz-Solfysik, Gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 9, Lwów 1909 (kor. 2:40). — Platon, Wybór pism. Wyd. Jędrzejowskiego, Lwów 1912 (kor. 3). — Sofokles, Anygona. Wyd. Dr. Oko, Lwów 1913 (kor. 1:80). — Homera Odyseja. Wyd. Jezienicki, Lwów 1908 (kor. 1). — Ćwikliński, Gramatyka jęz. greckiego. Wyd. 3, Lwów 1912. — Ippoldt, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen, IV. Teil, VIII Klasse, Lwów 1919 (kor. 4). — Głabiński-Finkel, Historia austr. węg. monarchii i wiadomości polityczne i społeczne. Wyd. 4, Lwów 1910 (kor. 2). — Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry. Wyd. 5, Lwów 1912 (kor. 4:50). — Łomnicki, Geometria dla klas wyższych, Lwów 1912 (3:80). — Kranz, Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych. Wyd. 1 i 2, Kraków 1905 (kor. 3:50) — Kranz, Logarytmy. Wyd. 2, Kraków 1911 (kor. 1:30). — Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 3 i 4, Kraków 1906 (kor. 3:40) — Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii. Wyd. 3, Kraków 1912 (kor. 2:20).

XVI.

BURSY I INTERNATY.

1. **Bursa akademicka** (Jerozolimska), założona w r. 1453 przez Zbigniewa Oleśnickiego, kardynała i biskupa krakowskiego, daje młodzieży akademickiej i gimnazjalnej mieszkanie, opał i światło z funduszków fundatora, natomiast o utrzymanieienne starać się mają uczniowie sami. Seniorem bursy jest dr. Kazimierz Żórawski, prof. Uniw. Jag., wiceseniorem p. Teofil Młoszowski, zast. naucz. gimn. III. Bursa nie kieruje nauką uczniów, tylko kontroluje; poza nauką młodzież starsza spędza czas za zakładem, zarabiając lekcjami na utrzymanie, młodsza bawi się na podwórzu.

Obecnie mieści się w bursie 58 uczniów szkół średnich w Krakowie; z tego z gimnazjum realnego (IV) — uczniów 17.

2. **Bursa im. dr. Jordana**, założona w r. 1912 przez Towarzystwo opieki nad młodzieżą szkół średnich; pobiera od uczniów opłatę miesięczną 30—40 koron i daje zato: mieszkanie, wikt, opał, światło, usługę i nadzór. Przełożonym bursy jest Prezes Towarzystwa, p. Józef Winkowski, dyrektor gimn. V; zarządczynią p. M. Malarska. Towarzystwo dopłaca rocznie ze swoich funduszków przeszło 2000 koron. Uczniów było 16, w tem z gimnazjum realnego 1.
3. **Bursa św. Jana Kantego**, założona przez ks. Jana Puzynę, kardynała i biskupa krakowskiego. Prezesem bursy jest Najprz. ks. biskup krakowski, dr. Adam Sapięha, prefektem ks. Antoni Siuda, katecheta gimnazjum III. Koszt utrzymania uczniów wynosi rocznie 6600 koron, z czego część pokrywa fundusz, zapisany przez założyciela, resztę wychowankowie, płacąc po 20 koron miesięcznie. Czas poza nauką spędzają uczniowie na przechadzkach lub zabawach pokojowych. Pomocy w naukach bursa nie udziela. Liczba uczniów w tym roku 12.
4. **Bursa dla synów nauczycieli ludowych im, ks. Stanisława Spisa**, założona przez osobne Towarzystwo, utrzymuje wy-

chowanków z opłat miesięcznych, subwencji i wkładek członków. Prezes Zarządu: p. Józef Spis, pens. inspektor szkolny okręg. Prefekt: Franciszek Pawłowski. Bursa nie kieruje nauką uczniów, tylko ją kontroluje. Poza nauką zajmuje się młodzież zabawami pokojowymi i na wolnym powietrzu, muzyką, czyta książki, urządza odczyty i t. p. O ile starczą środki, przyjmuje bezpłatnie synów nauczycieli, znajdujących się w trudnych warunkach materialnych. Liczba uczniów ogólna 30, w tem z gimnazjum realnego (IV) uczniów 3.

5. **Bursa im. św. Stanisława Kostki**, założona w r. 1910 przez „Związek niewiast katolickich“. Na czele stoi prezesowa związku, p. Zofia Popielowa, prefektem jest ks. J. Szymeczko. Uczniowie mają całe utrzymanie i opiekę za miesięczną opłatą 24 koron. Liczba uczniów ogólna w r. b. 21; z gimnazjum realnego (IV) 3.
6. **Internat XX. Zmartwychwstańców** założyli w r. 1889, XX. Przewłocki i Marszałkiewicz. Rektorem jest ks. Teodor Dembiński, wicerektorem ks. Franciszek Komorowski.

Uboższym uczniom czyni się ulgi w opłacie, która wynosi najmniej 30 koron miesięcznie. Prócz lekcji prywatnych dla uczniów mniej zdolnych udziela internat pomocy w nauce wogóle i przeprowadza kontrolę codzienną, czy i o ile z lekcji zadanej uczniowie się przygotowali. Wpaja się uczniom poczucie obowiązku i kardynalne zasady poprawczego prowadzenia się tak w szkole jak i poza szkołą; niemniej szczepi się ducha religijnego i patriotycznego.

W r. 1913/4 uczniów szkół średnich krakowskich było w internacie 56, z tego z gimnazjum realnego (IV) 5.

XVII.

IMIENNY SPIS UCZNIÓW.¹⁾

KLASA Ia.

1. Alberti Leon	28. Ogonowski Tadeusz
2. [Baczyński Jerzy 14/5 1914]	29. Oleś Zbigniew
3. Bobrzyński Władysław	30. Orzechowski Stanisław
4. Braun Stanisław	31. Piękoś Stanisław
5.*Breuer Stanisław	32.*Piwnicki Tadeusz
6. Damasiewicz Franciszek	33. Raczyński Stanisław
7.*Dąbrowski Stanisław	34. Rivo Mieczysław
3. Dutczyński Zbigniew	35. [Rozeń Franciszek 5/11 1913]
9. Gorecki Wiesław	36. Sadowski Tadeusz
10.*Habura Kazim. pryw.	37. Schrötter Tadeusz
11.*Hahn Tadeusz	38.*Skarbiński Andrzej
12. Hendel Adam	39.*Stankiewicz Stanisław
13. Homiński Rudolf	40. Smorągiewicz Adam
14. [Iwelski Kazimierz 1/12 1913]	41. Stieber Zdzisław
15. [Iwelski Stefan 11/11 1913]	42. Szaszkievicz Antoni
16.*Jankowski Karol	43. Szczepański Jan
17. [Jarosz Adam 14/5 1913]	44. Szopiński Mieczysław
18. Kalkstein Stanisław	45. Świszczowski Stefan
19. [Kasperski Adam 31/1 1914]	46.*Trzęsiński Kazimierz
20. Kędzior Fryderyk	47.*Wacięga Tomasz
21. Kisielewski Wincenty	48. Wajda Stanisław
22.*Klonecki Roman	49. Węglowski Edward
23. Konarski Józef	50. Zawadzki Tadeusz
24.*Kwiatkowski Zbigniew	51. Ziobrowski Maryan
25.*Liszka Adam	52. [Kamyk Stanisł. 1/2 1914]
26. [Lityński Adam 24/11 1913]	53. Maszewski Jan (pryw).
27. Nowosielski Antoni	

¹⁾ Gwiazdka przy nazwisku oznacza ucznia uzdolnionego chlubnie.

KLASA Ib.

1. Boy Maryan	23. Matzner Karol
2. Burczyk Gerard	24. [Mikulski Sykstus 8/5 1914]
3. Burdziel Mieczysław	25. Müller Zygmunt
4. Czyż Adam	26. Nęcza Henryk
5. Dańkowski Leon	27. [Ogieński Włodzimierz
14/5 1914]
6. Düntuch Alfred	28. Paśnik Jan
7. Działkowiec Franciszek	29. Pfeffer Adolf
8. Eisen Józef	30. Putyra Józef
6. [Gamaj Józef 3/2 1914]	31. Rauch Jakób
10. Geneja Jan	32.*Rutka Franciszek
11. Goldfinger Rudolf	33. [Schenk Miecz 1/2 1914]
12. Goldstein Stanisław	34. [Socha Tadeusz 1/2 1914]
13. Gołębiowski Józef	35. Stawicki Aleksander
14. Habliński Jan	36. [Stern Henryk 5/12 1914]
15. Grin Józef	87. Stieglitz Izydor
16. Haja Eugeniusz	38. [Szczerbowski Kazimierz
1/2 1914]
17. Ingster Dawid	39. Tęcza Bolesław
18. Jedliński Jerzy	40.*Ullmann Tadeusz
19.*Kohane Bernard	41.*Wowk Józef
20. Kostecki Józef	42. Zelmanowicz Jakób
21. Krumholz Zygmunt	
22. Liberman Eliasz	

KLASA Ic.

1. Ablewicz Józef	20. Korzistka Franciszek
2. Bacz Stanisław	21. Kurtz Dawid
3. Baziuk Eugeniusz	22. Langer Kałman
4. Brzyk Tadeusz	23. Lustgarten Władysław
5. Drohocki Zenon	24. Mikuła Józef
6. Gertler Ludwik	25. [Niżnik Stanisław 2/4 1914]
7. Goldberger Henryk	25. Obtulowicz Sylwester
8. Gotowicki Czesław	26. Pąchalski Władysław
9.*Gottlieb Leopold	27. Samueli Ignacy
10. Gross Zygmunt	28. Schinagel Artur
11. Grządziel Tadeusz	29. Sechorz Władysław
12. [Guratowski Władysław 28/2
1914]	30. Sękara Stanisław
13. Haber Leon	31. Singer Hirsch
14. Hoffmann Bronisław	33. Szpyra Stanisław
15. Kant Szymon	34. Stelmach Zygmunt
16. [Kleinmann Jakób 3/4 1914]	35. Szczerbiński Karol
17. Kohut Karol	36. [Szado Tadeusz 1/2 1914]
18. Kolmanowski Roman	37. Schubert Alfred
19. Kornreich Maksymilian	38.*Święszek Piotr
	39. Tislowitz Paweł

40. Tokar Emilian	43. Wetzstein Mieczysław
41. Twardowski Jan	44. Wilder Henryk
42. Urbański Stefan	45. Harhat Henryk

KLASA IIa.

1. [Budzaszek Feliks 11/1 1914]	26.*Nosowicz Mieczysław
2. Bukowski Marcin	27. [Rapacki Wincenty 21/3 1914]
3. Chodorowski Józef	28. Roganowicz Leopold
4. Christ Zygmunt	29. Ruggiero Adam
5. Chudzicki Antoni	30. Rykała Stanisław
6.*Daniłowski Władysław	31. Rykała Tadeusz
7. Drożdż Kezimiierz	32. Siekierski Stefan
8.*Gałuszka Bohdan	33. Siemek Adam
9. Górecki Maryan	34. Skaza Jerzy
10. [Harajewicz Tadeusz 1/4 1914]	35. Skaza Józef
11. Jaszczurowski Jan	36.*Sławomirski Jerzy
12. Jaworek Stanisław	37. Szczerbiński Edward
13. Jończyk Adolf	38. Słóarczyk Bolesław
14. Kalita Wacław	39. Tetmajer Jan
15. Kastarski Jan	40. Trzęsiński Sławomir
16. Kisielewski Franciszek	41. Tukatsch Franciszek
17. Knobloch Apolinary	42. Weber Alfred
18. [Kwieciński Lucyan 4/11 1914]	43. Witkowski Stanisław
19. Leśniak Stanisław	44. Wójcik Tadeusz
20. [Lyssy Tadeusz 10/1 1914]	45. Woźniakowski Marcyan (pryw.)
21. Makosiński Jan	46.*Wróblewski Witold
22. Metzler Tadeusz	47. Zajączkowski Józef
23. Miarczyński Zbigniew	48. Zajączkowski Wiktor
24.*Misiąg Maryan	49. Zoll Tadeusz
25. Mroczkowski Józef	

KLASA IIb.

1. Adamczyk Adam	12. Freundlich Józef
2. Baran Feliks	13. [Folga Albin 31/1 1914]
3. [Baranowski Jerzy 14/5 1914]	14. Gross Otto
4. Bincer Wiktor	15. Haber Maryk
5. Bizanz Jan	16. Haluch Józef
6. Bocheński Tadeusz	17. [Karnasiewicz Tomasz 3/12 1913]
7.*Bocheński Zbigniew	18. Kowalski Roman
8. Ceremuga Stanisław	19. Kowalski Sylwester
9. Dunaj Józef	20.*Król Eugeniusz
10.*Eibenschütz Stanisław	21. [Kura Antoni 31/1 1914]
11. Feintuch Jan	

22.*Lanes Saul	33. Schaller Franciszek
23. Lukas Jan	34. Scherer Dawid
24. Lustgarten Jakób	35. Słapa Stanisław
25. Maleszyk Maryan	36. Skracha Jerzy
26. Maryjan Eugeniusz	37. [Stachurski Karol 14/3 1914]
27. [Michalek Antoni 31/1 1914]	38. Stein Emil
28. Obcowski Michał 31/1 1914]	39. Tilles Ferdynand
29. Palkisch Franciszek	40. Wais Antoni
30. Paluch Jan	41. Weindling Beno
31. Piekarczyk Kazimierz	42. Wójcikowski Władysław
32. Rokoš Gustaw	43. Kurzyniec Edmund (pryw.)

KLASA II c.

1. Aleksandrowicz Aleksander	20.*Nebenzahl Samuel
2. Banaś Wojciech	21. Pelczar Leon
3. Brzózka Jan	22. Pick Franciszek
4. [Dadak Jan 3/4 1914]	23. [Remer Jan 14/5 1914]
5. Dadak Władysław	24.*Riff Władysław
6. Datoń Stanisław	25. Serwoński Stanisław
7. Dudek Stanisław	26. Siwek Władysław
8. Dukatenzeiler Józef	27. Skirliński Edward
9. [Dziadoń Józef 1/5 1914]	28.*Storch Mojżesz
10. Ferber Julian	29. [Szarota Edmund 31/1 1914]
11. Fischer Karol	30. Timer Jan
12. Goldenberg Józef	31. Wawrzkowicz Maryan
13. Immerglück Maurycy	32. Wetzstein Stanisław
14. Kleinberger Izydor	33. Weber Wilhelm
15.*Kowalówka Piotr	34. Wojdaliński Henryk
16. [Krawecki Władysław 5/2 1914]	35. Veranemann Józef
17. Kreisler Henryk	36. [Singer Elias 31/1 1914]
18. Kubiczek Tadeusz	37. Zaremba Janusz
19. Kwieciński Eugeniusz	38. Chrostek Leon
	39. Mańkowski Leon (pryw.)

KLASA III a.

1. [Bartman Stanisław 24/3 1914]	11. Ferber Edmund
2. Bincer Wilhelm	12.*Garlicki Roman
3. Błoch Stanisław	13. Garlicki Tadeusz
4. Boroń Piotr	14. Gątkiewicz Zygmunt
5. Brodzki Jan	15. [Gogulski Roman 15/3 1914]
6. Bulicz Ździsław	16. Harasymowicz Włodzim.
7.*Donhaiser Antoni	17. [Herod Piotr 123/ 1914]
8. Dzieduszycki Alexander	18. Hoffmann Tadeusz
9.*Eibenschütz Alexander	19. [Hohenauer Emanuel 1/11 1913]
10. Eminowicz Kazimierz	

20. Hyla Stefan	36. Ludawski Tadeusz
21. Illg Stanisław	37. Sadowski Emil
22. Klein Józef	38. *Seifert Wilhelm
23. Kopytko Andrzej	39. Słapa Wiesław
24. [Kostmanowicz Władysław
2/3 1914]	40. Socha Mieczysław
25. Kucharski Michał	41. *Stoch Mieczysław
26. Kunachowicz Jerzy	42. *Szybowski Franciszek
27. Kwiatkowski Antoni	43. Szymański Otto
28. Lelito Józef	44. [Trzciniński Piotr 1/5 1913]
29. Miłaszewski Stanisław	45. *Wasung Aleksander
30. Mroczkowski Edward	46. *Wróblewski Józef
31. Olech Karol	47. Zawojski Maryan
32. Piotrowski Zbigniew	48. Zimnal Maryan
33. Podczerwiński Jeronim	49. Nartowski Mieczysław
34. Ramza Tadeusz	50. Launer Jan
35. *Rotter Albin	51. Ciołkosz Adam
	52. Jagniński Józef (pryw.).

KLASA III b.

1. Blecheisen Zygmunt	22. Maszewski Waleryan
2. [Bojarski Jan 14/12 1913]	23. Mitasiński Kazimierz
3. [Bosowski Józef 1/12 1913]	24. [Nowak Stanisław 1/41
1914]
4. Burkiewicz Wilhelm	25. Ochoński Władysław
5. *Chrobak Józef	26. Parachoniak Aleksander
6. Chrobak Władysław	27. [Peretz Stefan 1/12 1913]
7. Cieśliewicz Kazimierz	28. Pfeffer Juliusz
8. Englisch Zygfryd	29. *Pieczarkowski Tadeusz
9. Fąfrowicz Włodzimierz	30. Podsadecki Henryk
10. Feldmaus Maurycy	31. [Prokesch Józef 31/1 1914]
11. Gołębiowski Stanisław	32. Rice Maryan
12. [Jaritz Wilhelm 1/12 1913]	33. [Szpyra Maryan 5/12 1913]
13. Jaworski Mieczysław	34. Sroczyński Bolesław
14. Kleinberger Szymon	35. Stępniewski Stefan
15. [Kobos Tadeusz 31/1 1914]	36. [Stoklas Franciszek 1/12
1913].
16. Kołodziej Adam	37. Waszkowski Tadeusz
17. Kołodziejczyk Zdzisław	38. Węgrowski Aleksander
18. [Konopka Antoni 31/1 1914]	39. Węgrzyn Zygmunt
19. Kozik Michał	40. Wnękowski Jan
20. [Kwiatkowski Zygmunt 31/1
1914]	41. Gorski Jan
21. Lukas Kazimierz	

KLASA IV a.

1. Bielecki Stanisław	3. [Cierniak Władysław 31/1
1914]
2. Boczkowski Bolesław	

4. Czerny Zbigniew	25. Merkwiczko Kazimierz
5. Eminowicz Juliusz	26. Michalek Stanisław
6. Faltus Józef	27. Modes Bolesław
7. Grzybowski Stanisław	28. Piotrowski Karol
8. Gutwiński Stanisław	29. [Pizło Stanisław 20/3 1914]
9. Hałaciński Jan	30. Rusinek Adam
10. Ippoldt Oifton	31. [Schmidt Leonard 25/3 1914]
11. Jelenta Stefan	32. Schwarz Gustaw
12. Jodłowski Zdzisław	33. Smoleński Olgierd
13. Kaiser Adam	34.*Stoch Tadeusz
14. Kędzior Władysław	35.*Sukniewicz Maryan
15. Korngold Syryusz	36.*Taborski Władysław
16.*Kornhäuser Stefan	37. Titz Józef
17. Krajewski Teodor	38. Wanicki Kazimierz
18. [Krzyszowski Stefan 1/10 1914]	39. Weindling Natan
19. Kupfer Edward	40. Węgrzyn Stanisław
20. Lanes Jozna	41. [Zacharyasiewicz Teodor] 13/5 1914]
21. Libmann Zenon	42. Zając Stanisław
22.*Ludmirski Edward	43. Zapalski Mieczysław
23. [Łącki Wojciech 31/1 1914]	44. Ziobrowski Michał
24. [Majewski Tadeusz 31/1 1914]	45. Szydłak Stanisław

KLASA IV b.

1. Albrecht Jerzy	21. [Matlak Tadeusz 20/3 1914]
2. Birkenmajer Ludwik	22.*Mehoffer Zbigniew
3. Białkowski Tadeusz	23. Olszewski Władysław
4. Bochenek Michał	24. Packań Leon
5. Bulicz Roman	25. Piekarski Maryan
6. [Chłapowski Raul 31/1 1914]	26. [Piekło Mieczysław 16/4 1914]
7. Chłapowski Władysław	27. Piotrowski Henryk
8. Chrobak Tadeusz	28. Rennert Adolf
9. [Czałczyński Józef 31/1 1914]	29. Rotter Stanisław
11. [Gdula Adam 31/1 1914]	30. [Rybczyński Jan 31/1 1914]
10. Gregorczyk Jan	31. Singer Samuel
12. Gretschel Tadeusz	32. Skowron Stanisław
13. Gruczyński Mieczysław	33. Słomczyński Adam
14. Jedliński Zdzisław	34. Służewski Stanisław
15. Jezierski Wiesław	35. Smolarski Andrzej
17. Kirchmayer Andrzej	36. [Staszkievicz Stanisław 8/12 1913]
18. Kisielewski Kazimierz	37.*Steinberg Witold
19. Kopec Tadeusz	38. Süsser Maksymilian
19. Kowalski Witold	
20. Majerczyk Ozyasz	

39. Trylski Zbigniew	43. Krzyszkowski Leszek
40. Węc Zdzisław	44. Pavler Włodzimierz
41.*Wilk Władysław	45. Bzowski Jacek (pryw.)
42. [Zaraza Eugeniusz 31/1 1914]	46. Mogilnicki Witold (pryw.)

KLASA Va.

1.*Borowski Włodzimierz	18. Sternberg Zygmunt
2. Danz Mieczysław	19. Stołyhwo Tadeusz
3. [Cebulski Stanisław 16/3
1914]	20. Szczurkowski Władysław
4.*Hahn Władysław	21.*Ślósarczyk Kazimierz
5. Jania Wincenty	22. [Tarnowski Jan 2/5 1914]
6. Jaworski Tadeusz	23. Wilczek Henryk
7. Kanarek Chaim	24. Wróbel Tadeusz
8. Kamocki Janusz (pryw.)	25. [Żbik Władysław 2/02
1914]
9. Keppler Marceli	26. Ziobrowski Józef
10. Kowal Józef	27. [Żurawski Władysław 16/3
1914]
11. Milli Stanisław	28. Czernik Jan
12. Mrazek Kazimierz	29. Freundlich Ludwik
13. Nosowicz Władysław	30.*Mańkowski Aleskander
(pryw.)
14. Odrzywołek Jan	31. Zinsówna Melania (pryw.)
15. Radecki Karol	
16. Rybka Tadeusz	
17. Schwadron Maurycy	

KLASA Vb.

1. [Berger Mojżesz 9/5 1914]	16. Menhard Maryan
2. Dziama Stanisław	17. Molkner Władysław
3. Follprecht Jan	18. Prokocimer Zygmunt
4. Gottlieb Marceli	19. [Reymann Henryk 27/3
1914]
5. Grudziński Antoni	20. Schimmel Adolf
6. Herzog Jakób	21. Tomasik Łucyan
7. Huttinger Filip	22. Udziela Władysław
8. Keh Max	23. Wachsmacher Leon
9. Kleinberger Adolf	24. Wodzinowski Andrzej
10. Kloc Maryan	25. Żmuda Kazimierz
11. Klug Samuel	26. Pavler Jarosław
12. Lasko Jerzy	27. [Szpunda Stanisław 17/3
1914]
13. Liebeskind Alfred	
14. Lupa Roman	
15. Łoś Andrzej	

KLASA VI.

1. Abeles Juliusz	19. Rosenzweig Stanisław
2. Bębenek Jakób	20.*Ryszko Mieczysław
3. Biernakiewicz Tadeusz	21. Sadowski Jan
4. Breuer Włodzimierz	22. Schwarz Isaak
5. Eibenschütz Maks	23. Schwendner Karol
6. Feldman Roman	24. Skuciński Michał
7. [Gamaj Jan 19/3 1914]	25. Słomczyński Stanisław
8. Gałkiewicz Stanisław	26.*Tarnowski Wojciech
9. Glücksmann Artur	27.*Trendota Tadeusz
10. Grabowski Franciszek	28. Wajda Józef
11. Krupiński Tadeusz	29. Waszkowski Aleksander
12. Lach Władysław	30. Weiner Tadeusz
13. Lewicki Stanisław	31. Węglarz Adam
14. Libmann Edward	32. Wojnarowski Maryan
15. Łazarów Władysław	33. Zięcina Jan
16.*Niwicki Żdzisław	34. Nartowski Jan
17. Nowakowski Franciszek	35. Bauówna Stanisława
18. Piwowarczyk Stefan	(pryw.)

KLASA VII.

1. [Bacz Mieczysław 31/1 1914]	19. Pluta Wojciech
2. Białecki Szymon	20. Pukło Juliusz
3. Ciaputa Henryk	21. [Rogoziński Kazimierz 31/1
1914]
4. Czaplinski Władysław	22.*Serafin Jan
5. Ćwikliński Stanisław	23. Seweryn Stanisław
6.*Fränkel Aleksander	24. Sierosławski Władysław
7.*Górecki Jan	25. Smoleński Wrocisław
8. Haber Hugo	26. Słęczak Adam
9. Juszczak Maryan	27. Śmigła Jan
10. Kapera Antoni	28. [Świątkowrki Kazimierz
15/12 1913]
11.*Klepacki Witold	29. Świszczowski Jerzy
12.*Korzonek Jan	30. Wątorski Wiktor
13. Kubicki Jan	32. Wilgocki Franciszek
14. Kwiatkowski Stanisław	31. [Wróżyna Jan 14/5 1914]
15. Leśniak Władysław	33. Bortkiewicz Julian
16.*Metzger Adolf	34. Ramułt Janusz (pryw.)
17. [Milli Roman 3/12 1914]	
18. Onyszkiewicz Włodzimierz	

KLASA VIII.

1. Bałucki Franciszek	4. Dybek Jan
2. Cebulski Antoni	5. Fąfrowicz Mieczysław
3. Chrobak Ludwik	6. Fluss Maurycy

7. Giełczyński Ludwik
 8. Haber Artur
 9. Hamuliński Tadeusz
 10. Horawa Antoni
 11. Kochaj Jan
 12. Kowalski Wojciech
 13. Kozik Mieczysław
 14. Krumholz Nahum
 15. Kryczyk Władysław
 - 16.*Kurleto Stanisław
 17. Kursa Jan
 18. Machauf Edward
 19. Malinowski Stanisław
 - 20.*Małysiak Jan
 21. Menhart Julian
 22. Münz Alfred
 23. Niedzielski Eugeniusz
 24. Nowak Jan Kanty
 25. Obstarczyk Tadeusz
 26. Rusinek Władysław
 27. Schmidt Jan
 28. Singer Izaak
 29. Spiegel Maurycy
 30. Świątecki Jan
 31. Szumiec Stanisław
 32. Szydłowski Władysław
 33. Tomala Bronisław
 34. Weiss Abraham
 35. Wilk Stanisław
 36. Zaleski Stanisław
 37. Zieliński Teofil
 38. Bogucki Eugeniusz (pryw.)
3/3 1914.
 39. Zawiliński Czesław (pryw.)
-

XVIII.

OGŁOSZENIE.

1. Egzamin wstępny do kl. I. odbędzie się przed feryami w dniu 27. czerwca przed południem o godzinie 9. rano i ewentualnie popołudniu od godziny 4, a po feryach w dniu 1. września o tym samym czasie.

Zgłoszenia do tego egzaminu przyjmuje dyrekcyja w dniu 26. czerwca ewent. 31. sierpnia od god. 4—6 popoł.

Przy zgłoszeniu się należy przedłożyć:

- a) metrykę, potwierdzającą, że uczeń ukończył już lat 10 lub je ukończy w tym roku (kalendarzonym);
- b) świadectwo powtórnego szczepienia ospy, dokonanego najdalej w roku poprzedzającym wstąpienie do gimnazjum;
- c) świadectwo szkolne z pół. 2. kl. IV. pospolitej, jeżeli uczeń do szkoły uczęszczał.

U w a g a: Rodzice lub opiekunowie, życzący sobie zapisać do gimnazjum realnego swych wychowanków po pomyślnym egzaminie, mogą to uczynić przed feryami, składając przyrzeczenie, że ucznia po feryach do innego zakładu nie przeniosą, nadto płacąc takse wstępną i datki w kwocie łącznej K 7 h 20. Po feryach wpisy nastąpią zaraz po ukończeniu egzaminu w dniu 1. września. W razie niepomyślnego wyniku egzaminu powtórzenie go przed upływem roku nie jest dozwolone ani w tym, ani w innym zakładzie.

2. Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do kl. I:

- a) z religii wymaga się wiadomości, których uczeń nabyć powinien w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki w szkołach 4-klasowych.
- b) z języka polskiego: czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli, opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozwiniętego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom, piśmienny

rozbiór jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłymi określeniami (zdanie to ma być wyjęte z dyktatu);

- c) z języka niemieckiego: czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobowych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyklejszych czasowników mocnych, zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych; poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku polskim;
- d) z rachunków: pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

3. Wpisy uczniów publicznych i prywatnych *) na rok szkol. 1913/14 odbędą się w dniu 29. i 31. sierpnia od godziny 9 — 12 przed południem. Późniejsze zgłoszenia mogą być uwzględnione tylko w wypadkach wyjątkowych. Uczniowie mają się zgłaszać do wpisów w towarzystwie rodziców i opiekunów, którzy równocześnie oświadczą, czy sobie życzą, aby ich pupil uczęszczał na jakikolwiek przedmiot nadobowiązkowy. (Nauka języka ruskiego [małoruskiego] jest względnie obowiązkowa i trwa przez lat 4 w kl. IV — VII. Uczniowie raz zapisani nie mogą tej nauki przerywać aż do ukończenia czteroletniego kursu).

Uczniowie, którzy już uczęszczali w tym zakładzie roku poprzedniego, składają przy wpisie K 2 na środki naukowe i K 1 na gry i zabawy. Uczniowie innych zakładów będą przyjmowani do gimnazjum klasycznego (kl. VII—VIII) tylko wyjątkowo, o ile grono nauczycieli uzna powody przenoszenia się za ważne; do gimnazjum realnego zaś o tyle, o ile na przyjęcie pozwoli miejsce w klasie, do której się zgłaszają. Uczniowie ci mają się zgłosić **bezwarunkowo w towarzystwie rodziców** lub opiekunów prawnie ustanowionych — sami przyjęci nie będą; jeżeli zaś będą przyjęci, mają złożyć przy wpisie takse i datki, jak uczniowie kl. I. (t. j. K 7 h 20), nadto: a) metrykę urodzenia, b) świadectwo szkolne z ostatniego półroczna, opatrzone klauzulą dyrekcyi, że mogą być przyjęci w innym zakładzie i poświadczeniem uwolnienia od opłaty szkolnej, jeżeli to uwolnienie mają. nadto c) świadectwo szczepienia ospy (rewakcynacji).

4. Egzamin wstępny do kl. VII—VIII tych uczniów, którzy albo się uczyli w domu, albo po dłuższej niż 6-tygodniowej przerwie pragną uzyskać przyjęcie do gimnazjum, odbędzie się w dn. 4—7 września. Uczniowie tacy mają przedłożyć na dwa

*) Uczniowie prywatni nie zapisani najpóźniej do końca września, nie będą dopuszczani później do żadnego egzaminu.

dni przed terminem egzaminu: *a*) metrykę urodzenia, *b*) ostatnie świadectwo szkolne, opatrzone przepisaną klauzulą, *c*) świadectwo moralności za czas, w którym do szkoły nie chodzili, *d*) fotografię, stwierdzającą identyczność osoby (potwierdzenie władzy politycznej — w Krakowie Magistratu lub policyi), jeżeli uczeń nie był w tym zakładzie i dyrekcji nie jest znany *e*) świadectwo szczepienia ospy (rewakcynacji). Taksa za taki egzamin wynosi K 24. Z egzaminu tego nie wydaje się świadectw; uczeń na tej podstawie może być przyjęty tylko w tym zakładzie na ucznia publicznego.

5. Każdy uczeń obowiązany jest do ścisłego wykonywania przepisów szkolnych, a przede wszystkim:

- a*) do noszenia uniformu przepisanego, zastosowanego **we wszystkich szczegółach** do wydanych rozporządzeń ogłoszonych w przedsionku szkolnym; nieposłuszych dyrekcja nie przyjmie, lub w toku roku wydali, na co się zwraca baczną uwagę Rodziców i opiekunów;
- b*) do złożenia za pomocą czeku w c. k. pocztowej Kasie oszczędności opłaty szkolnej w kwocie kor. 40 za jedno półrocze i to w półroczu I. do 15. października, a w półr. II. do 15. marca. (Uczniowie uwolnieni lub starający się o uwolnienie nie składają opłaty).

6. Żadnemu uczniowi **nie wolno mieszkać bez odpowiedzialnego nadzoru**; brak odpowiedniej opieki pociąga za sobą wydalenie z zakładu. O każdej zmianie odpowiedzialnego nadzoru i o zmianie mieszkania powinien uczeń bezzwłocznie zawiadomić gospodarza klasy.

Jeżeli umieszczenie ucznia naraża go na szkodę pod względem moralnym lub fizycznym, może dyrektor od rodziców lub opiekuna ucznia zażądać zmiany umieszczenia, a gdyby nie zastosowano się do tego żądania, uczeń będzie ze zakładu wydalony.

Każda osoba, która przyjmuje ucznia na wikt i mieszkanie, bierze na siebie odpowiedzialność za dobry kierunek jego wychowania w duchu religijnym i moralnym, za jego pilność w wypełnianiu obowiązków szkolnych i za jego zdrowie — słowem przyjmuje w tym względzie na siebie obowiązki rodziców i staje się odpowiedzialnym nadzorcą ucznia.

Odpowiedzialny nadzorca powinien poznać dokładnie przepisy szkolne, normujące zachowanie się uczniów w szkole i poza szkołą i ze swej strony pilnie przestrzegać, aby uczniowie do nich się zastosowali.

Uczniom wolno tylko w takim domu mieszkać, w którym odpowiedzialny nadzorca stosuje się ściśle do istniejących przepisów.

Dyrekcja podaje chętnie wskazówki co do umieszczenia uczniów na stancyach i zwraca uwagę na ogłoszenie o bursach powyżej (ust. XVI) umieszczone.

7. Uczeń może być uwolniony od opłaty, jeżeli przedłoży w terminie przepisany prośbę do c. k. Rady Szkolnej i załączy:

- a) świadectwo ubóstwa, wykazujące szczegółowo (cyframi) dochód roczny rodziców i zatwierdzone przez władzę polityczną;
- b) świadectwo roczne (lub półroczny wykaz cenzur) jako dowód, że z zachowania się ma cenzurę bardzo dobrą lub dobrą, a z żadnego przedmiotu nauki nie ma cenzury gorszej jak dostateczną.

Uczniowie kl. I. mają złożyć opłatę szkolną za półr. I. do końca listopada; ci jednak uczniowie ubodzy, którzy już w pierwszych dwu miesiącach okazali postęp we wszystkich przedmiotach nauki przynajmniej „dostateczny“, a zachowanie się ich było przynajmniej „dobre“, mogą uzyskać odroczenie tego terminu do końca półrocza I., a w razie pomyślnej klasyfikacji za półrocze I. uwolnienie od opłaty szkolnej. Chcący z tego dobrodziejstwa korzystać, mają przed końcem września wnieść na ręce dyrekcji prośbę nieostemplowaną do Wysokiej c. k. Rady Szkolnej krajowej, załączając dokładne (jak wyżej) świadectwo ubóstwa.

8. Egzamina poprawcze z jednego przedmiotu odbędą się w dn. 29. i 31. sierpnia po południu od godziny 3. Uczeń, który się w tym terminie nie zgłosi, traci możliwość poprawienia cenzury i narazi się na stratę roku.

9. Rok szkolny 1914/15 rozpocznie się dnia 3. września uroczystym nabożeństwem w kościele św. Anny; dnia 4. września rozpocznie się regularna nauka szkolna.

10. W ciągu r. szk. grono nauczycieli odbywa 5 konferencyj, na których się zastanawia szczegółowo nad postępowaniem i zachowaniem się uczniów. Po tych konferencyjach, jak również i w innych dniach na to przeznaczonych, nauczyciele informują rodziców i nadzory domowe o wszystkim, co uczniów dotyczy i starają się o usunięcie braków, którym dom zapobiedz może. Jest tedy rzeczą konieczną aby tego porozumienia nigdy nie zaniechać i dlatego dyrekcya z góry wyznacza dni na informacje półrocza I., a mianowicie:

we wrześniu 1913. w niedzielę dnia 20.

w październiku 1913. w niedzielę dnia 11. i 25.

w listopadzie 1913. w niedzielę dnia 8. i 22.

w grudniu 1913. w niedzielę dnia 6. i 20.

w styczniu 1915. w niedzielę dnia 17.

Przed ukończeniem półrocza I. ogłosi się dni informacyjne w półr. II. na tablicy ogłoszeń w przedsionku zakładu.

R. Zawiliński,
dyrektor.

IŁOŚĆ GODZIN NAUKI TYGODNIOWEJ

w r. szkl. 1913/14.

	w gimnazjum realnem					w gimnazjum klasycznem			Razem
	w klasie					w klasie			
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1. Nauka religii	2	2	2	2	2	2	2	2	16
2. Język wykładowy (polski)	3	4	3	3	3	3	3	4	26
3. Język łaciński	6	6	6	6	6	6	5	5	46
4. Język niemiecki	5	4	4	4	4	4	4	4	33
5. Język francuski	—	—	—	3	3	—	—	—	6
6. Język grecki	—	—	—	—	—	5	4	5	14
7. Historia	2	2	2	2	3	3	4	3	21
8. Geografia	2	2	2	2	1	1	—	—	10
9. Matematyka	3	3	3	3	3	3	3	2	23
10. Geometria wykreślna	—	—	—	—	2	—	—	—	2
11. Nauki przyrodnicze	2	2	—	—	3	2	—	—	9
12. Chemia	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Fizyka	—	—	2	3	—	—	4	3	12
14. Propedeutyka filozof.	—	—	—	—	—	—	1	2	3
15. Rysunki	2	3	3	2	—	—	—	—	10
16. Kaligrafia	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Razem	28	28	27	30	30	29	30	30	—

W

No.	W. 1871		W. 1872		Total	Remarks
	W. 1871	W. 1872	W. 1871	W. 1872		
1	100	100	100	100	400	
2	100	100	100	100	400	
3	100	100	100	100	400	
4	100	100	100	100	400	
5	100	100	100	100	400	
6	100	100	100	100	400	
7	100	100	100	100	400	
8	100	100	100	100	400	
9	100	100	100	100	400	
10	100	100	100	100	400	
11	100	100	100	100	400	
12	100	100	100	100	400	
13	100	100	100	100	400	
14	100	100	100	100	400	
15	100	100	100	100	400	
16	100	100	100	100	400	
17	100	100	100	100	400	
18	100	100	100	100	400	
19	100	100	100	100	400	
20	100	100	100	100	400	
21	100	100	100	100	400	
22	100	100	100	100	400	
23	100	100	100	100	400	
24	100	100	100	100	400	
25	100	100	100	100	400	
26	100	100	100	100	400	
27	100	100	100	100	400	
28	100	100	100	100	400	
29	100	100	100	100	400	
30	100	100	100	100	400	
31	100	100	100	100	400	
32	100	100	100	100	400	
33	100	100	100	100	400	
34	100	100	100	100	400	
35	100	100	100	100	400	
36	100	100	100	100	400	
37	100	100	100	100	400	
38	100	100	100	100	400	
39	100	100	100	100	400	
40	100	100	100	100	400	
41	100	100	100	100	400	
42	100	100	100	100	400	
43	100	100	100	100	400	
44	100	100	100	100	400	
45	100	100	100	100	400	
46	100	100	100	100	400	
47	100	100	100	100	400	
48	100	100	100	100	400	
49	100	100	100	100	400	
50	100	100	100	100	400	

